

Masteroppgave i Samfunnsøkonomi
Marthe Skjelbred-Knudsen Valde

”Inntektsulikhet blant
ikke-vestlige innvandrere i Norge”

Institutt for Samfunnsøkonomi
Universitetet i Bergen
Høst 2006

Kapittel 1 Innledning.....	4
1.1 Bakgrunn	4
1.2 Problemformulering	6
1.3 Oppgavens videre oppbygning	6
Kapittel 2 Teoretisk bakgrunn og tidligere studier	7
2.1 Innvandrerbefolkningen i Norge	7
2.2 Dimensjon	8
2.3 Fattigdomsgrense	11
2.4 Inntektsdefinisjon	13
2.5 Inntektsmål og ekvivalensskala	15
2.6 Tidligere forskning.....	17
Kapittel 3 Databeskrivelse.....	23
3.1 Datamaterialet	23
3.2 Variabelspesifikasjon.....	27
3.2.1 Den avhengige variabel.....	27
3.2.2 Forklaringsvariabler.....	39
Kapittel 4 Empirisk spesifikasjon.....	54
4.1 Paneldata	54
4.2 Minste kvadraters metode	54
4.3 Tilfeldig effekt-modellen	56
4.4 Fast effekt-modellen	57
4.5 Valg av modell.....	58
Kapittel 5 Regresjonsresultater	60
5.1 Resultater fra estimering med MKM Samlemode	60
5.1.1 Tolkning av resultater.....	62
5.2 Resultater fra estimering med MKM Regionsmodeller	65
5.2.1 Tolkning av resultater.....	67
Kapittel 6 Oppsummering.....	79
Vedlegg 1 Oversikt over landbakgrunn.....	81
Vedlegg 2 Oversikt over ulike ekvivalensskalaer.....	82
Vedlegg 3 Utviklingen av kapitalinntekter for de ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.	83
Vedlegg 4 Gjennomsnittlig antall barn under 16 år per ikke-vestlige region.	84
Vedlegg 5 Sysselsettingskategorier.	85

Vedlegg 6 Regionsoversikt fra Statistisk sentralbyrå.	86
Litteraturliste	94
Internetsider.....	96
Appendiks 1: Resultater fra estimering med Tilfeldig effekt Samlemodellen. Logaritmen av yrkesinntekt som avhengig variabel.	99
Appendiks 2: Resultater fra estimering med Tilfeldig effekt Regionsmodellene. Logaritmen av yrkesinntekt som avhengig variabel.	100

Figur 1: Andel innvandrere fra hver region basert på fødeland (1993).....	24
Figur 2: Andel innvandrere fra hver region basert på landbakgrunn (1993).....	25
Figur 3: Andel etterkommere fra hver region basert på landbakgrunn (1993).	26

Graf 1: Utviklingen av (yrkes)inntekt for innvandrerbefolkningen og nordmenn med 1998 som basisår.	29
Graf 2: Utviklingen av (yrkes)inntekt for nordmenn, ikke-vestlige og vestlige innvandrere med 1998 som basisår.	30
Graf 3: Utviklingen av (yrkes)inntekt for de ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.....	31
Graf 4: Utviklingen av (yrkes)inntekt for menn med 1998 som basisår.....	32
Graf 5: Utviklingen av (yrkes)inntekt for kvinner med 1998 som basisår.	33
Graf 6: Utviklingen av utbetaling av sosialhjelp for nordmenn, ikke-vestlige og vestlige innvandrere med 1998 som basisår	35
Graf 7: Utviklingen av utbetaling av sosialhjelp for de ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.	36
Graf 8: Utviklingen av utbetaling av dagpenger for de ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.	37
Graf 9: Utviklingen av prosentandelen fattige blant ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.	38
Graf 10: Prosentandel helt arbeidsledige for ikke-vestlige innvandrere.	49

Tabell 1: Ikke-vestlige menn/kvinnens yrkesinntekt som prosentandel av norske menn/kvinnens yrkesinntekt.	34
Tabell 2: Gjennomsnittsalder for de ikke-vestlige regioner.....	40
Tabell 3: Botid for de ikke-vestlige regioner.	41
Tabell 4: Familietype.....	43
Tabell 5: Familietype for de ikke-vestlige regioner.....	43
Tabell 6: Sivilstand.	44
Tabell 7: Sivilstand for de ikke-vestlige regioner.	45
Tabell 8: Høyeste fullførte klassetrinn.....	45
Tabell 9: Høyeste fullførte klassetrinn for de ikke-vestlige regioner.	47
Tabell 10: Arbeidssøkere fra de ikke-vestlige regioner.	50
Tabell 11: Forventet arbeidstid.....	51
Tabell 12: Forventet arbeidstid for de ikke-vestlige regioner.	51
Tabell 13: Resultater fra estimering med MKM Samlemodell for innvandrerbefolkningen og nordmenn. Logaritmen av yrkesinntekt som avhengig variabel.....	61
Tabell 14: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodeller. Logaritmen av yrkesinntekt som avhengig variabel.	66
Tabell 15: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekt av Alder.	68
Tabell 16: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekt av Botid.....	69
Tabell 17: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekten av Botid*Årsindikator.	71
Tabell 18: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekt av Giftkvinne.....	73
Tabell 19: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekten av utdanning.	75
Tabell 20: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekten av LønnstakerKvinne.....	76
Tabell 21: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekten av Arbeidsledigkvinne.	77

Kapittel 1 Innledning

I kapittel 1 presenteres bakgrunn og tema for oppgaven. Oppgavens videre oppbygging vil også bli gjennomgått.

1.1 Bakgrunn

De siste femti årene har innvandringen til Norge ikke bare økt, men også endret mønster. Flyktninger fra Øst-Europa dominerte bildet i tiden etter andre verdenskrig, mens arbeidsinnvandring fra (Vest-)Europa og resten av verden tiltok noe senere. Etter at stortinget vedtok stopp for arbeidsinnvandring i 1975, har flyktninger fra ikke-vestlige land vært den største innvandrergruppen. Innvandringspolitikk, arbeidsmarkedet og verdenskriser har med andre ord mye å si for innvandringsstrømmen til landet. Andre eksempler er krigene på Balkan, praksis med familiegjening, samt ekteskapsinngåelse med nordmenn eller andre innvandrere bosatt i Norge.¹

En person er en del av innvandrerbefolkningen i Norge dersom vedkommende har to utenlandskfødte foreldre, og vedkommende enten har innvandret til landet selv eller blitt født i Norge av to utenlandskfødte foreldre. I år 2006 utgjorde innvandrerne 8,3 prosent av befolkningen i Norge, det vil si 387 000 personer.² De kommer fra over 200 forskjellige land, og tre av fire innvandrere kommer fra såkalte ikke-vestlige land.³ Størsteparten av innvandrerne, 319 000 personer, er førstegenerasjonsinnvandrere, mens 68 000 er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre.⁴

Et trekk som er tydelig når man ser ikke-vestlige innvandrere under ett, er at de uten tvil er overrepresentert blant gruppen av langtidsfattige (Kirkeberg 2004b). Det er blitt kartlagt at denne gruppen har større vanskeligheter med å få jobb, og generelt sett trangere økonomi enn den gjennomsnittlige etniske nordmann.⁵ Det er dokumentert at andelen ikke-vestlige innvandrere med lavinntekt, her definert som 50 prosent av medianinntekten, sank fra 26

1 <http://www.ssb.no/innvandring>.

2 <http://www.ssb.no/emner/00/00/10/innvandring/>.

3 Se vedlegg 1 for klassifisering av vestlige og ikke-vestlige regioner.

4 www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/.

5 www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa66/.

prosent i 1994 til 17 prosent i 1998 (Kirkeberg 2001). Dessverre snudde denne positive trenden i det nye årtusen, og i 2001 var hver femte ikke-vestlige innvandrere i lavinntektsgruppen. I 2003 var situasjonen lik som 1994; hver fjerde ikke-vestlige innvandrere tilhørte igjen lavinntektsgruppen.⁶

Det er også observert i en undersøkelse av Kirkeberg (2004b) at det er større inntektsulikheter blant innvandrere enn i befolkningen generelt, et mønster som også gjelder når man kun ser på ikke-vestlige innvandrere⁷. Andre undersøkelser har vist at chilenerne og srilankere er mest økonomisk selvhjulpne, mens somaliere og irakere er noen av gruppene som i størst grad er avhengig av sosialhjelp (Kirkeberg og Kleven 2004).

Det er med andre ord naturlig å anta at det skjuler seg store forskjeller bak samlebetegnelsen ”ikke-vestlig innvandrere” siden det eneste de har til felles er at de selv eller deres foreldre har innvandret til Norge fra et land utenfor Vesten. Enkelte kommer på grunn av kjærlighet, noen er på flukt, andre kommer på grunn av jobb, mens noen innvandret som en følge av en rekke tilfeldigheter. Innvandrerne i Norge er kort sagt en svært heterogen gruppe.

Hva er årsaken til at man skiller ut en gruppe i samfunnet og studerer den nærmere, en prosess som enkelte hevder at i seg selv kan være stigmatiserende? I en artikkelsamling om innvandring og innvandrere i Norge skriver Østby (2001) at hensikten er ”..å gi en nyansert beskrivelse av sosiale forskjeller, og å følge sosiale prosesser. Det er ikke noe mål å drive elendighetsbeskrivelse, tvert om vil et nyansert bilde inneholde både positive og negative trekk.” (Østby 2001:8). Hendelsene i Frankrike høsten 2005, der innvandrerungdom gjorde opprør mot manglende integrering i det franske samfunnet, viser tydelig hvor viktig det er å kartlegge levekårene for de enkelte grupper i samfunnet.

Statistikk kan i slike sammenhenger fungere som et slags speil, der samfunnet får informasjon som kan motvirke at deler av innbyggerne utestenges fra viktige arenaer som arbeidsmarkedet og utdanningssektoren. Statistikk kan også fortelle oss noe om de endringer som har foregått over tid, og innvandringen i Norge har i aller høyeste grad gått gjennom en endringsprosess

6 www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa66/.

7 I nevnte undersøkelse er det ikke kontrollert for såkalte ”sammensetningseffekter”; hvorvidt landbakgrunn, alder, botid, innvandringsgrunn etc. påvirker resultatene (Kirkeberg 2004b).

de siste femti årene. I følge Østby (2001) er innvandring en av de mest betydningsfulle endringsprosesser som skjer i Norge i dag.

1.2 Problemformulering

Som nevnt i Kapittel 1.1 er det veldokumentert at ikke-vestlige innvandrere i Norge er overrepresentert på fattigdomsstatistikken, men noe som ikke er blitt kartlagt i like store grad er de interne forskjellene innad i denne gruppen. Inntektsulikhet blant ikke-vestlige innvandrere er tema for denne oppgaven. Ved hjelp av to datasett, et med nordmenn og et med innvandrere, vil jeg blant annet se nærmere på hvilke faktorer som kan forklare disse forskjellene.

Inntektsulikhet impliserer at noen har mer enn andre. Bakgrunnen for oppgaven er at ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i lavinntektsgruppen, og man vil forvente at noen av gruppene har en høyere andel fattige enn andre. Som følge av dette vil den teoretiske tilnærmingen til inntektsulikhet være knyttet til fattigdom.

1.3 Oppgavens videre oppbygning

I det påfølgende kapittelet vil jeg gjøre rede for teoretisk bakgrunn og tidligere studier. I Kapittel 3 beskriver jeg datamaterialet og aktuelle variabler. I kapittel 4 går jeg gjennom den empiriske spesifikasjonen. Regresjonsresultater med påfølgende analyse er å finne i kapittel 5. I siste kapittel foretar jeg en oppsummering av oppgaven.

Kapittel 2 Teoretisk bakgrunn og tidligere studier

Formålet med dette kapitlet er å klargjøre definisjoner og begreper som jeg trenger for å diskutere inntektsforskjeller og fattigdom blant innvandrergupper. I Kapittel 2.1 redegjør jeg for hvordan begrepet innvandrer skal bli forstått i denne oppgaven. Kapittel 2.2-2.6 er i sin helhet viet ulike aspekter ved fattigdomsbegrepet. Jeg diskuterer blant annet fattigdomsmål og fattigdomsgrense, og argumenterer for hvorfor jeg vil benytte inntekt som fattigdomsmål, og hvilke fordeler og ulemper dette har. I Kapittel 2.7 følger en gjennomgang av tidligere forskning relatert til tema i oppgaven.

2.1 Innvandrerbefolkningen i Norge

Dersom en person har to utenlandskfødte foreldre er vedkommende en del av innvandrerbefolkningen i Norge. Man skiller vanligvis mellom to grupper; de som selv har innvandret til landet, førstegenerasjonsinnvandrere, og de som er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre.⁸ Sistnevnte gruppe blir gjerne referert til som andregenerasjonsinnvandrere eller etterkommere. Jeg vil benytte meg av sistnevnte begrep. En etnisk norsk person har i all hovedsak Norge både som landbakgrunn og fødeland, men det finnes flere gråsoner. Adoptivbarn er for eksempel en gruppe som i mange tilfeller blir kategorisert som etnisk norsk.

Statistisk sentralbyrå (SSB) kategoriserer kun med hensyn på landbakgrunn. Det er ikke i noen sammenheng aktuelt å registrere hudfarge, etnisitet, rase eller lignende i befolkningen (Tronstad 2004). Det finnes ingen mulighet for å vite om en amerikansk (USA) statsborger som har innvandret til Norge er av asiatiske, europeiske, afroamerikanske eller av latinamerikanske herkomst. I motsetning til Canada, USA og Storbritannia, hvor etnisitet blir kartlagt ved at personer fyller ut et skjema der de velger mellom noen få, oppgitte etniske grupper, vil man i Norge bare be om slike opplysninger der det er av avgjørende betydning. Et slikt tilfelle kan oppstå når mennesker kommer til landet som følge av flukt fra etnisk undertrykkning. På generelt grunnlag vil etnisitet heller ikke være av betydning, og i de aller fleste tilfeller vil landbakgrunn gjøre samme nytten (Østby 2001).

⁸ <http://www.ssb.no/innvandring/>.

SSB definerer landbakgrunn som ”eget, eventuelt mors, eventuelt fars fødeland”.⁹ Personer som ikke har innvandret til landet har kun Norge som landbakgrunn. Når begge foreldre har annet fødeland enn Norge er de i all hovedsak født i samme land. Skulle dette ikke være tilfelle, vil man bli registrert på mors fødeland (Tronstad 2004). I tillegg har man kategorien ”annen innvandringsbakgrunn” som vil si at personen er utenlandsadoptert, utenlandsfødt med en norskfødt forelder eller norskfødt med en utenlandsfødt forelder.¹⁰

Innefor kategorien førstegenerasjonsinnvandrere er også gruppen flyktninger (Tronstad 2004). Betegnelsen flyktning brukes på ”...personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner (familie medregnet), uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus (etter Genevèkonvensjonen)”.¹¹ Halvparten av førstegenerasjonsinnvandrerne fra ikke-vestlige land kom til Norge som flyktninger.¹²

Jeg har nå gjort rede for kategoriseringen av innvandrerbefolkningen i Norge. For resten av oppgaven kommer betegnelsen innvandrerbefolkningen til å innebære førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere. Jeg vil videre i oppgaven gjøre rede for fattigdomsrelaterte begreper og definisjoner, samt presentere tidligere forskning på området.

2.2 Dimensjon

Man kan måle fattigdom langs mange ulike dimensjoner. I denne oppgaven vil inntekt bli benyttet. Dette er langt fra uproblematisk, noe jeg ønsker å belyse i kapitlen 2.2-2.6.

Når kan man si at et menneske er fattig? Er det noe mer enn basisbehovene som må være dekket før man *ikke* tilhører denne kategorien, eller kan fattigdom like gjerne være mangel på skolegang, helsetilbud, ytringsfrihet eller familie og venner? Amartya Sen, Nobelprisvinner i økonomi, har lansert begrepet ”økonomisk funksjonsevne” som måleenhet. Uttrykket dekker for eksempel ”evnen til å skaffe seg mat, evnen til å kunne lese og skrive, evnen til å arbeide

9 <http://www.ssb.no/innvandring/>.

10 <http://www.ssb.no/innvandring/>.

11 ”...barn som flyktningene har fått etter at de kom til Norge er ikke regnet med” (www.ssb.no/emner/02/01/10/flyktninger/).

12 www.ssb.no/emner/02/01/10/flyktninger/.

og evnen til å delta i samfunnslivet”.¹³ Enkelte av evnene, for eksempel å få tak i nok mat, er avhengig av en persons absolutte økonomiske stilling. Deltakelse i samfunnslivet derimot, er avhengig av vedkommendes relative økonomiske stilling. Sen mener at det ikke er inntekten i seg selv som er viktig, det er i hvilken grad et menneske står fritt til å velge livsform, et valg som i følge han er avhengig av en persons økonomiske funksjonsevne.¹⁴

Det blir ofte satt likhetstegn mellom fattigdom og lite eller ingen penger. Amartya Sen mener derimot at fattigdom til syvende og sist må ses i lys av lav levestandard (”poor living”), ikke bare lav inntekt (Sen 2000). Han uttaler at: “We must look at impoverished lives, and not just at depleted wallets” (Sen 2000:9). Fattigdom blir i større og større grad sett på som et flerdimensjonalt problem. Det å fokusere utelukkende på inntekt vil gi et klart smalere bilde av fattigdomssituasjonen. Det er også viktig å poengtere at det å konsentrere seg om fattigdom, uansett form, også vil snevre inn forståelsen av en persons livssituasjon. Er det for eksempel mulig å være ekskludert fra arenaer i det norske samfunn, uten at man kan si at det skjer som en direkte følge av fattigdom?

Ikke-vestlige innvandrere har tre ganger høyere arbeidsledighetsrate enn vestlige innvandrere og etniske nordmenn.¹⁵ Dette kan indikere at gruppen er delvis ekskludert fra jobbarenaen. For å beskrive fenomenet nærmere vil jeg ta i bruk begrepet ”sosial eksklusjon”, som er et uttrykk som må skilles fra fattigdom. ”Fattigdom handler om mangel på økonomiske ressurser og/eller sentrale levekårsgoder, mens sosial eksklusjon er en betegnelse på det å være utelukket fra et fellesskap i større eller mindre grad.” (Fløtten et al. 2001:21). Sosial eksklusjon er et mye brukt uttrykk når man ønsker å beskrive de problemer som oppstår i det moderne velferdssamfunn, for eksempel sosial eksklusjon fra arbeidsmarkedet, det sivile samfunn og politiske aktiviteter, og nære sosiale relasjoner (Fløtten et al. 2001). Det er en utfordring å skille mellom tvungen og frivillig eksklusjon, mellom det å være ekskludert fra en arena, men ikke en annen. Dette er noen av aspektene som gjør sosial eksklusjon vanskelig å måle. Jeg går ikke nærmere inn på denne problemstillingen, men understreker at fattigdom og sosial eksklusjon må skilles fra hverandre (Fløtten et al. 2001).¹⁶

13 <http://folk.uio.no/hbojer/fattig.pdf>:2.

14 <http://folk.uio.no/hbojer/fattig.pdf>.

15 http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa66.

16 Under Rådsmøte til EU i Lisboa i år 2000 ble blant annet sosial eksklusjon satt høyt på dagsorden (Epland et al. 2004).

Fattigdom kan, som nevnt innledningsvis, måles langs mange dimensjoner. Boligfattigdom, forbruksfattigdom og mottak av sosialhjelp er andre alternativer med tilhørende indikatorer (Fløtten et al. 2001). I diskusjoner om målbarhet eksisterer det to viktige hovedskiller; mellom objektive og subjektive opplysninger, og mellom indirekte og direkte mål. Et objektivt fattigdomsmål vil være opplysninger som kommer fra kontrollerbare instanser, for eksempel inntekt eller faktisk registrering av forbruk eller levekår. Subjektive opplysninger, på den andre side, er informasjon som individene selv fremskaffer om sin økonomiske situasjon. (Fløtten et al. 2001). Dette kan by på enkelte problemer i forhold til fattigdomsanalyser, da det ikke er gitt at personer som av storsamfunnet ses på som fattige, *selv* føler seg fattige, og omvendt.¹⁷ Det er også gjort undersøkelser som viser at bruk av subjektive istedenfor objektive indikatorer minsker forskjellen mellom nordmenn og innvandrere, med andre ord at innvandrere i mindre grad enn nordmenn beklager seg over dårlige levekår. Ulike referanserammer og forventinger de to gruppene i mellom kan være en forklaring på dette. Det har mye å si om en pakistansk innvandrer sammenligner seg med sine slektninger i hjemlandet, eller med sin nabo i Norge (Blom 1998).

Ved bruk av subjektive opplysninger gir man med andre ord innbyggerne en mulighet til å vurdere sin egen situasjon, og kan dermed unngå potensielle problemer ved at ”ekspertene” skal stå for definisjonen. Hvem skal ha siste ordet i en avgjørelse om hvorvidt en person skal motta støtte fra det offentlige, saksbehandleren eller søkeren? Vurderingen av livssituasjonen er ikke nødvendigvis sammenfallende, verken internt på sosialkontoret eller mellom bruker og saksbehandler. Skulle man benyttet subjektive opplysninger kunne dette innebære at det er opp til den enkelte om man skal få støtte fra fellesskapet. Det å basere seg på subjektive opplysninger stiller dermed det moralske grunnlaget for politikktutforming på prøve, og dette er en viktig årsak til at objektive opplysninger er foretrukket i de fleste tilfeller (Fløtten et al. 2001).

Andre mye brukte fattigdomsmål er de indirekte fattigdomsmålene. Et kjent eksempel innenfor denne gruppen er inntekt. Inntekt sier ikke noe om hvordan penger blir brukt, det er kun en opplysning om hvilken sum individet har til rådighet. Når man fastsetter en grense, ved for eksempel å si at en person er fattig hvis hun har mindre enn en viss prosentandel av medianinntekten i samfunnet, er dette på bakgrunn av at man antar at en inntekt under et visst

17 Mogstad (2003) kritiserer bruken av et subjektivt fattigdomsbegrep på bakgrunn av at folk med plutselig inntektsfall kan føle seg fattige, men egentlig ha en høy levestandard sett i forhold til samfunnet de lever i.

nivå innebærer at vedkommende er fattig (Fløtten et al. 2001). Man kan allikevel ikke si noe om hvordan folk *faktisk* har det, som er det man er interessert i, noe som gjør de direkte fattigdomsmålene så attraktive. Eksempler på direkte mål vil være folks forbruk eller deres faktiske levekår, mål som i større grad fanger opp det flerdimensjonale aspektet ved fattigdom. Det er imidlertid en del problemer knyttet til direkte fattigdomsmål. Det er blant annet vanskelig å bli enig om hvilke levekårsfaktorer eller forbruksgoder som skal inngå. Å avgjøre dette er like vanskelig og blir like tilfeldig som for eksempel å sette en fattigdomsgrense basert på inntekt. Samfunnets syn på hva som er nødvendige levekårs- eller forbruksgoder kan også variere over tid og sted, noe som vanskeliggjør sammenlikninger. En annen problemstilling er om hvorvidt enkelte livsstiler er selvvalgte. Lavt forbruk er ikke i seg selv grunn nok til å bli definert som fattig, det er fullt mulig å for eksempel velge å spare og ikke forbruke. Et klassisk ekstremtilfelle vil være gjerrige Onkel Skrue som overhodet ikke vil bli registrert som rik ut i fra hans private forbruk.

2.3 Fattigdomsgrense

Fram til nå har fokuset vært på hvordan man kan måle fattigdom, og det er blitt konkludert med at indirekte og objektive mål er å foretrekke. Det som derimot ikke har blitt diskutert er hvor man skal sette grensen for hvem som skal defineres som fattig.

Å snakke om fattigdom i Norge kan kanskje virke som et paradoks. Vi tenker gjerne først og fremst på sultrammede i Sudan eller gatebarn i Brasil når vi snakker om "de fattige". Kan man snakke om fattigdom i Norge, et av verdens beste land å bo i,¹⁸ eller er betegnelsen reservert for land som mottar bistandsstøtte? Hvordan man definerer begrepet fattigdom er derfor avgjørende for hvem som faller innenfor kategorien. Fattigdom i Norge må for eksempel analyseres fra en ganske annerledes vinkel enn fattigdom i land der mesteparten av innbyggerne lever for under en dollar dagen.¹⁹

Fattigdom varierer over tid og sted, og det er ikke nødvendigvis slik at det finnes en felles forståelse av fattigdom i verden. Å sette en fattigdomsgrense er hoveddilemmaet, og det viktigste skillet går mellom absolutt og relativ fattigdom (Fløtten et al. 2001). Absolutt

18 Norge har flere år på rad toppet UNDP(United Nations Development Program)-listen som ranker land etter hvor bra det er å bo der, se <http://www.undp.org/>.

19 Et menneske som lever for under en US\$ dagen, lever i følge FN i ekstrem fattigdom (http://www.fn.no/temasider/fns_tusenaarsmaal/maal_1_halvere_fattigdom/maal_1_halvere_fattigdom).

fattigdom kan defineres som ”det å ikke ha de ressurser som er nødvendig for å sikre livsoppretholdelse” (Fløtten et al. 2001:5).²⁰ Absolutt fattigdom kan med andre ord tolkes som å leve på et eksistensminimum (Mogstad 2003). De fleste vestlige land tar ikke utgangspunkt i denne definisjonen, men benytter en relativ forståelse av fattigdom. Unntaket er den amerikanske fattigdomsgrensen som ble utviklet i de tidlige 1960-årene. Den tar utgangspunkt i ”det gjennomsnittlige inntektsnivået til en husholdning med to barn som brukte 30 prosent eller mer av det totale forbruket på matvarer” (Dalaker 1999 i Epland, Andersen og Kirkeberg 2004:11). Beløpet blir riktignok justert hvert år for prisstigning, men tar i liten grad hensyn til endringer i forbruksmønsteret. Dette gjør at den amerikanske fattigdomsgrensen på sett og vis gjenspeiler det amerikanske konsumet på 1950-tallet, som også er noe av hovedkritikken mot denne definisjonen (Citro og Michael 1995 i Epland, Andersen og Kirkeberg i 2004).

Relativ fattigdom tar på den andre siden høyde for endringer i samfunnet. Begrepet knyttes først og fremst til Peter Townsend, som definerer begrepet i boken *Poverty in the United Kingdom* (1979),²¹ på følgende måte:

”Individuals, families and groups in the population can be said to be in poverty when they lack the resources to obtain the types of diet, participate in the activities and have the living conditions and amenities which are customary, or at least widely encouraged or approved, in the societies to which they belong. Their resources are so seriously below those commanded by the average individual or family that they are, in effect, excluded from ordinary living patterns, customs and activities” (Townsend 1979:31).

Det er med andre ord snakk om ”når folk har mat, hus og klær, men samtidig mangler mulighet til å opprettholde en levestandard og et aktivitetsnivå som står i rimelig forhold til det som er vanlig i det samfunn man bor.” (Fløtten et al. 2001:5). Dette impliserer at hvorvidt man definerer et individ som fattig eller ikke, er avhengig av det generelle velferdsnivået i samfunnet. Dette nivået er som kjent åpent for endringer, noe som igjen vil innebære at kravene for å delta i samfunnet kan endre karakter (Mogstad 2003).

20 Se også Rowntree (1901) i Mogstad (2003:10): ”..en familie var fattig hvis deres totale økonomiske ressurser ikke var tilstrekkelig til å dekke utgiftene til et minstekonsum av basisgoder som mat, klær og bolig”.

21 Boken beskriver Storbritannia på 1960- og 70-tallet.

En velkjent kritikk av det relative fattigdomsbegrepet er at ulikhet, ikke fattigdom, kommer i fokus når man benytter denne definisjonen (Fløtten et al. 2001). Som et eksempel kan man si at hvis alle i Norge fikk "sin" del av petroleumsinntektene inn på konto, ville vi hatt like mange fattige i landet. Den relative forskjellen ville jo fremdeles bestått. Det relative inntektsbegrepet reflektere med andre ord ikke det generelle økonomiske velferdsnivået i samfunnet. En fattigdomsanalyse som benytter den relative definisjonen vil dermed ikke kunne si noe om hvor velstående et land er. Amartya Sen har i denne forbindelse pekt på "at i et land hvor alle sulter, er ingen fattige".²² Man kan med andre ord ikke sammenligne to land med utgangspunkt i det enkelte lands relative fattigdom.

Jeg ønsker å undersøke hvordan ikke-vestlige innvandrere klarer seg økonomisk i forhold til etniske nordmenn og andre innvandrere. Det er med andre ord den relative velstandsforskjellen *innenfor* Norges grenser som er fokus, og jeg vil derfor benytte den relative fattigdomsdefinisjonen i denne oppgaven.

2.4 Innteksdefinisjon

I Kapitlene 2.2 og 2.3 har det blitt argumentert for at fattigdomsdefinisjonen skal være indirekte, objektiv og relativ. Inntekt oppfyller alle disse kravene, men kan inntekt fortelle oss i hvilken grad et menneske er fattig eller ikke? *Nettopp* fordi inntekt er en indirekte og objektiv indikator, må man tolke inntekt som *mulighet* til konsum, ikke *faktisk* konsum (Mogstad 2003). Som følge av dette er det for eksempel vanskelig å si noe om den interne fordelingen av inntekten i et hushold eller en familie.

Det er heller ikke gitt at hushold får like mye ut av samme inntekt, noe den relative innteksdefinisjonen forutsetter. To husholdninger vil ikke nødvendigvis ha samme tilgang på kompetanse, for eksempel er det en stor fordel å kunne reparere sykkelen eller bilen selv. Dette vil kunne føre til at inntekten i en husholdning disponeres ulikt en annen, og man kan få uriktig sammenligningsgrunnlag. Tidligere forskning viser at regionale prisforskjeller har innvirkning på en persons økonomiske velferd (Mogstad 2003). Det er med andre ord av betydning om man kjøper en leilighet i Oslo eller i Harstad.

²² <http://folk.uio.no/hbojer/fattig.pdf>:2.

Et annet aspekt som forsvinner ved bruk av innteksdefinisjoner er verdien av offentlige tjenester. Spesielt der velfredsstaten er godt utbygd og tjenestene er relativt rimelige vil dette ha stor betydning, som for eksempel i Norge. Levestandarden kan være bedre for en person som tilhører en lavinntektshusholdning i Norge, enn en person som tilhører en ikke-inntektsfattig husholdning i et annet land, kun som følge av tilgangen på offentlige velferdstjenester (Fløtten et al. 2001). Det er også viktig å påpeke at det kan forekomme svakheter i inntektsopplysningene ved for eksempel uformell økonomi og ustabil inntekt. Fordelene ved at en person i husholdningen er hjemmевærende, inntekter av "svart" arbeid eller hjemmeproduksjon regnes for eksempel sjelden med (Mogstad 2003, Fløtten et al. 2001). Dette gjør igjen at sammenligninger av ulike husholdninger kan bli ukorrekt.

Man kan også tenke seg at det finnes mennesker som verdsetter fritid så høyt at de frivillig tilhører lavinnteksgruppen. En naturelsker vil muligens prioritere det å ha tid til å gå i fjellet fremfor høy levestandard. Den relative innteksdefinisjonen undervurderer i tillegg betydningen av formue. Når kun inntekt er målet på fattigdom kan man ikke se bort i fra at enkelte mennesker har store verdier som aldri blir synliggjort (Fløtten et al. 2001).

Det er med andre ord begrenset hva inntekt kan fortelle om en families eller et individs levekår, og viktige individuelle aspekter kommer gjerne ikke frem. Til tross for dette er det gode grunner til at den relative innteksdefinisjonen av fattigdom er den mest brukte, noe jeg vil argumentere for i de kommende avsnittene.

Denne oppgaven tar utgangspunkt i Norge, et samfunn der penger er det vanlige betalingsmiddelet og majoriteten av befolkningen er lønnsinntakere. Dette i seg selv innebærer at inntekt vil kunne si en god del om levekår. I tillegg viser analyser at den norske fattigdommen i stor grad er et spørsmål om å være tilknyttet arbeidsmarkedet eller ikke (Blom 1998, Andersen et al. 2003 i Kirkeberg og Kleven 2004) Mangel på inntekt kan således i seg selv være et problem, uansett hvilke faktiske levekår folk har, og kan bli sett på som et rettferdighetsproblem (Fløtten et al. 2001). Dette styrker argumentasjonen for å bruke inntekt, eller mangel på sådan, som fattigdomsindikator.

I denne oppgaven vil det være avgjørende å kunne foreta sammenligninger. Inntekt er også et godt redskap i denne forbindelse, og gir lettfattelige resultater. Inntektsdata er relativt enkelt å få tilgang på, noe som øker sjansen for å gjøre sammenlikninger i tid og rom. Ifølge Fløtten et

al. (2001) er det stor grad av samsvar mellom inntektsfattigdom og andre indikatorer på fattigdom for etniske minoriteter. Man kan med andre ord anta at ikke-vestlige innvandrere som har lav eller ingen inntekt, også er fattige på andre arenaer i samfunnet. Dette er imidlertid ikke noe jeg vil gå nærmere inn på i denne oppgaven.

Til slutt må det nevnes at inntekt er den faktoren som myndighetene enklest kan påvirke med politiske tiltak. Studenter fikk for eksempel som følge av Kvalitetsreformen økt stipend og lån, og nivået på trygd og minstepensjon ligger også i stortingets hender.

Inntekt er med andre ord en indikator med fordeler som tilgjengelighet og enkelhet. Den har sine mangler, som er gjort rede for i de foregående avsnitt, men fordelene ved å bruke inntekt oppveier disse. Inntektsforskjeller mellom ikke-vestlige innvandrere er hovedfokus i denne oppgaven, men jeg vil også sammenligne denne gruppen med etniske nordmenn. I den forbindelse er det viktig å vite hva man legger i begrepet fattig. Hvor betydelig er forskjellene mellom de respektive gruppene?

2.5 Inntektsmål og ekvivalensskala

Det er ikke gitt hvordan man skal definere et inntektsmål, men ”for en gitt fattigdomsgrense vil det være naturlig å karakterisere fattigdommen i samfunnet ved andelen av populasjonen som har en ekvivalentinntekt som er lavere enn denne grensen” (Mogstad 2003:12). Det er vanskelig å begrunne, empirisk eller teoretisk, hvorfor man bruker akkurat en spesiell fattigdomsgrense. Den mest utbredte definisjonen så vel internasjonalt som nasjonalt, gitt at man opererer med et relativt fattigdomsbegrep, er trolig 50 prosent av medianinntekten.²³

Å definere lavinntektsgrensen som 50 prosent av medianinntekten er først og fremst knyttet til Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD),²⁴ mens Den Europeiske Union (EU) har valgt å sette denne til 60 prosent av medianinntekten. Lavinnteksdefinisjonen til OECD er med andre ord noe strengere enn EU sin. Disse to er også de mest aktuelle fattigdomsgrensene i forhold til Norge (Fløtten et al. 2001).

²³ Medianinntekten er det midterste beløpet i fordelingen, etter at en har sortert inntektene etter størrelse. Det vil være like mange personer med inntekt over medianen som under.

²⁴ http://www.oecd.org/home/0,2987,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html.

De to definisjonene kan gi relativt ulike resultater. Et eksempel er sosialminister Bjarne Håkon Hanssen (Det Norske Arbeiderparti) som benyttet OECD sin definisjon på fattigdom (en definisjon som også hans forgjenger Dagfinn Høybråten fra Kristelig Folkeparti brukte) da han på sin første arbeidsdag proklamerte kampen mot fattigdom. I følge OECD sin definisjon har Norge rundt 100 000 personer med uakseptabel lav inntekt. Regjeringspartner Sosialistisk Venstreparti viser i sitt partiprogram til EU sin definisjon, en beregning som gir 300 000 flere personer i denne gruppen.²⁵

Det er ikke bare valg av fattigdomsgrense som påvirker fattigdomsstatistikken til et land. Valg av ekvivalensskala eller såkalte forbruksvekter spiller også en stor rolle. En ekvivalensskala justerer de observerte husholdningsinntektene for å kunne foreta en sammenlikning på tvers av familiestørrelse. Denne operasjonen, hvor man dividerer husholdningsinntekten på en ekvivalensvekt, gir ekvivalentinntekten til et individ. Denne ekvivalentinntekten kan si oss noe om forbrukspotensialet til et husholdnings/familiemedlem, gitt at forbruket fordeles likt på husholdningsmedlemmene. Enslige og par har for eksempel forskjellig utnyttelse av ressurser, og man regner ikke med at det er nødvendig å fordoble inntekten til et hushold når antall medlemmer fordobles for å holde velferdsnivået konstant. Den viktigste antakelsen på dette området er med andre ord stordriftsfordeler (Mogstad 2003).

Vektingen av de ulike familiemedlemmene er ofte representert ved en parameter E, som kan ta verdier mellom 0 og 1. Når $E = 0$ er husholdningsinntekten ukorrigert, mens $E = 1$ innebærer at husholdningsinntekten er dividert på antall personer i husholdningen (per capita) (Buhmann et al. 1988 i Epland 1998). Det vil si at desto større E er, desto mindre er stordriftsfordelene i en husholdning antatt å være, og desto høyere må inntekten til en flerpersonghusholdning være hvis de skal oppnå samme levestandard som en enslig person. Ulike skalaer benytter forskjellige verdier av E.

Det eksisterer mange forskjellige ekvivalensskalaer. De tre mest sentrale er OECD-skala-86, OECD-skala-82 og Kvadratrotskalaen. Førstnevnte blir i hovedsak benyttet av EU, mens OECD-skala-82 er vanlig i andre OECD-land (Aaberge og Melby 1998 i Mogstad 2003).

25 <http://www.dagbladet.no/nyheter/2005/10/19/446846.html?tipsmsg=1#tips>.

Kvadratrottskalaen er også en mye brukt skala,²⁶ men er ikke så sterkt knyttet til noen spesielle land eller institusjoner (Mogstad 2003).²⁷

En siste faktor som er viktig å diskutere er varigheten på fattigdom. Det er en allmenn oppfatning at langvarig fattigdom er mer alvorlig og utgjør en større trussel mot velferden enn kortvarig fattigdom (Fløtten et al. 2001, Galloway og Aaberge 2003). Studenter og selvstendige næringsdrivende²⁸ er to eksempler på at man i perioder av livet kan ha trang økonomi uten at dette nødvendigvis vil føre til at man bør karakteriseres som fattig. Begge grupper har stor sjans til å oppnå en god inntekt senere i livet; de få årene med lav inntekt er som oftest en mellomfase. Det finnes også tilfeller av andre husholdninger og individer som opplever perioder med dårlig økonomi uten at dette er tegn på fattigdom. Årlig inntekt er med andre ord ikke nødvendigvis det beste målet på inntektsfattigdom. Selv om de kronisk fattige også vil befinne seg blant de ”årlige” fattige, vil ikke dette målet fange opp overgang til og fra fattigdom eller fattigdommens varighet (Aaberge 1999 i Galloway og Aaberge 2003). Det er derfor bedre å konsentrere seg om fattigdom som strekker seg over tid. Tre år er en mye benyttet lengde. Galloway og Aaberge (2003) finner for eksempel at når man benytter tre år fremfor ”årlig”, vil resultatene til immigrantene bli mest påvirket.

Jeg har nå avklart hvilke definisjoner og begreper som vil ligge til grunn. Avslutningsvis presenteres tidligere forskning relatert til oppgavens tema.

2.6 Tidligere forskning

Kirkeberg (2003) har kartlagt at inntektsforskjellene i befolkningen er større i Oslo enn i andre deler av landet, og at det er en større andel personer som tilhører lavinntektsgruppen i hovedstaden enn i resten av Norge. Kirkeberg (2003) peker på at den økende innvandringen fra ikke-vestlige land på 1990-tallet, og deres dårlige tilknytning til arbeidsmarkedet, har ført til at Oslo har en langt sterkere vekst i andelen fattige enn de tre andre storbyene. Han viser også til skattereformen i 1992 som en viktig årsak til den økte inntektsulikheten på 1990-tallet. Svært mange av personene som mottok aksjeutbytte i denne perioden som følge av reformen, bodde i Oslo. I rapporten benyttes tall fra SSB for å gi en beskrivelse av blant annet

26 Se for eksempel Epland (1998) eller Mogstad (2003).

27 Se vedlegg 2 for en nærmere beskrivelse av de tre skalaene.

28 Ofte i oppstartsfasen.

inntektsulikheten i de fire største byene. Kirkeberg (2003) benytter OECD-skalaen og rapporterer andelen som er 50, 60 og 70 prosent under medianinntekten. Forfatteren konkluderer med at fattigdom i Norge i stor grad er et hovedstadsproblem. Dette bekreftes av **Mogstad (2003)** som tar hensyn til hvordan eventuelle regionale prisforskjeller innvirker på en persons økonomiske velferd. Når denne beregningsmetoden blir benyttet øker andelen fattige i Oslo og Akershus betraktelig. Kommunene i disse fylkene har generelt sett et relativt høyt inntektsnivå i kombinasjon med til dels store inntektsforskjeller. Mogstad foretar en empirisk analyse av fattigdom basert på register- og folketellingsdata²⁹ der OECD-skalaen blir benyttet. **Mogstad (2005)** ser nærmere på disse funnene i en empirisk fattigdomsanalyse på kommunalt nivå i Stor-Osloregionen og på bydelsnivå i Oslo. De tre nest største byene i landet, Bergen, Trondheim og Stavanger, samt sentrale og ikke-sentrale kommuner, blir brukt som komparativt grunnlag. Den høye andelen ikke-vestlige innvandrere som bor i hovedstaden er et viktig poeng når hovedstadsfattigdommen skal forklares. I tillegg er innslaget av ”enslige, enslige forsørgere og unge voksne i etableringsfasen” relativt høyt sett i forhold til landet for øvrig. Denne undersøkelsen tar også for seg ulikhetene mellom de enkelte bydeler i Oslo, der man ser klare tegn til konsentrasjon av fattigdom i enkelte bydeler. Også i denne artikkelen blir regionsspesifikke fattigdomsgrenser benyttet.

Kapittel 4 i **Dzamarija og Kalve (2004)** belyser den økonomiske situasjonen for innvandrerbarn. Her fremkommer det at innvandrerbarn med ikke-vestlig bakgrunn er ”klart overrepresentert i gruppen av inntektsfattige barn” (Dzamarija og Kalve (2004:70)).³⁰ Når man ser på *vedvarende lavinntekt* vil innvandrerbarn også her utgjøre nesten halvparten av denne gruppen. De barna som hadde lavest inntekt av alle var ikke-vestlige barn i familier med en forsørger.³¹

Jon Epland (2005) har sett på inntektsmobilitet blant lavinntektshushold, og hvilke demografiske og sosio-økonomiske endringer som er med å påvirke levestandarden til disse husholdningene. Han finner at barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i gruppen som forlater lavinntektsklassen. Han benytter et panelutvalg over inntekts- og formuesundersøkelsen, som består av rundt 20 000 personer per år. Det er ingen nyankomne innvandrere i utvalget, en gruppe man vet er overrepresentert i lavinntektsgruppen. Personer

29 ”Alle individer registrert bosatt i Norge fra Folke og Boligtelling 2001” (Mogstad 2003:2).

30 Se også Fløtten et al. (2001).

31 Tall fra 2001.

som er 16 år og eldre utgjør panelutvalget som oppdateres årlig, og inntekt etter skatt benyttes som mål på de økonomiske ressursene. En person blir definert som fattig dersom vedkommende har under 50 eller 60 prosent av medianinntekten i befolkningen. Epland (2005) benytter EU-skalaen. Et nærmere blikk på innvandrerbarna som klatret ut av lavinntektsklassen, viste at mange hadde øst-europeisk landbakgrunn. Denne undersøkelsen har for lavt antall observasjoner til at man kan si noe sikkert om sammenhengen mellom inntektsmobilitet og barnas landbakgrunn.

Våren 1996 ble innvandrere fra åtte ikke-vestlige innvandrergrupper i Norge i alderen 16-70 år intervjuet. Dette er utgangspunkt for rapporten "Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge" av **Blom (1998)**. Personene hadde bakgrunn fra det tidligere Jugoslavia (unntatt Bosnia-Herzegovina³²), Chile, Tyrkia, Iran, Pakistan, Sri Lanka, Vietnam og Somalia, og hadde alle minst to års botid i Norge. Det er koplet registerdata til intervjudataene. Rapporten er delt inn i ulike kategorier, der utdanning, helse, inntekt og samliv inngår. Resultatene for innvandrerne blir blant annet sett i forhold til resultater for nordmenn basert på Levekårsundersøkelsen 1995. Blom (1998) definerer nordmenn som en person med minst en norskfødt forelder. Blom (1998) finner at ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i lavinntektsgruppen; tre av ti innvandrere har lavere inntekt enn fattigdomsgrensen. Hovedgrunnen til at så mange innvandrere har lav inntekt er at de ikke har arbeid, eller har lavtlønnet deltidsarbeid.

Lie (2004) har samlet foreliggende statistikk om ti store ikke-vestlige innvandrergrupper i Norge. Rapporten gir innsikt i hvilke forskjeller som eksisterer mellom følgende ulike innvandringsgrupper i Norge: Pakistan, Vietnam, Irak, Bosnia-Herzegovina, Somalia, Iran, Tyrkia, Sri Lanka, Serbia og Montenegro og Chile. De ni første av disse utgjør de største innvandrergruppene i Norge. Innvandringsgruppene er av ulik størrelse og sammensetning. Kjønn, alder, valgdeltakelse, boforhold, arbeidsdeltakelse, innvandringsbakgrunn og utdanningsdeltakelse er bare noen dimensjoner der de skiller seg fra hverandre. Rapporten er et rent kvantitativt prosjekt som utelukkende bygger på data fra utvalgsundersøkelser og registerdata. Et eget kapittel er viet etterkommere. Etterkommerne utgjør 1,2 prosent av befolkningen i Norge i år 2003, og 60 prosent av dem har asiatisk landbakgrunn.

32 "Senere undersøkelser har vist at 13 personer av intervjuede fra det tidligere Jugoslavia likevel har bakgrunn fra Bosnia-Herzegovina." (Blom 1998:11).

I ”**Samfunnspeilet 2/2001**”³³ har ulike forfattere presentert informasjon og statistikk om innvandrere i Norge. Den mest sentrale artikkelen i forhold til mitt tema er skrevet av Kirkeberg og heter; ”Færre ikke-vestlige innvandrere med lav inntekt”. Rapporten bygger på utvalgsundersøkelsen ”inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger” i 1994 og 1998, som omfatter henholdsvis 12 800 og 14 500 husholdninger. Forfatteren bruker både OECD-skala og kvadratrotskalaen, og for å studere inntektsulikhet blir både kvintilfordeling og lavinntektsgrense benyttet. For sistnevnte metode rapporteres andel av medianinntekten i befolkningen både for 50, 60 og 70 prosent. Forfatteren finner at inntekt etter skatt per forbruksenhet er lavest for ikke-vestlige innvandrere, både sett i forhold til vestlige innvandrere og nordmenn. Dette resultatet gjelder uansett husholdningstype, med unntak av enslige hvor vestlige og ikke-vestlige ligger på samme nivå.

I rapporten ”**Innvandring og innvandrere 2004**”³⁴ er det samlet ulik statistikk som omhandler innvandrere i Norge. Data er hentet både fra administrative registre og utvalgsundersøkelser. Det er et eget kapittel om inntekt forfattet av Kirkeberg og Kleven som bruker inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger for årene 1996-2002. Både OECD og EU sine metoder for definisjon av lavinntekt blir benyttet. Forfatterne finner at sannsynligheten for at ikke-vestlige innvandrere tilhører lavinntektsgruppen er tre ganger høyere enn for befolkningen generelt, men de understreker at graden av økonomisk selvhjelp varierer sterk etter landbakgrunn. Hovedårsaken til lav inntekt blant innvandrere er ifølge Kirkeberg og Kleven (2004) manglende yrkestilknytning. Ikke-vestlige enslige forsørgere blir også i denne rapporten pekt ut som en spesielt utsatt økonomisk gruppe.

Galloway (2002) foretar en studie av fattigdom basert på registerdata i perioden 1995-1997. Hun benytter i all hovedsak en fattigdomsgrense gitt ved 50 prosent av medianinntekten etter skatt for hele befolkningen, for en eller tre år. Både kvadratrotskalaen og OECD-skalaen blir benyttet. Galloway (2002) finner at det er særlig ikke-vestlige innvandrere som rammes av fattigdom, og at denne gruppen i tillegg sliter mest med å få inntreden på arbeidsmarkedet. Forfatteren rapporterer også at andelen fattige blant vestlige innvandrere er høyere enn blant kun etnisk norske personer.

33 Tønder, J-K.(ansv.red)

34 Tronstad, K.R (red.)

Galloway og Aaberge (2003) undersøker hvorvidt fattigdom blant immigranter i Norge vedvarer også etter at innvandrerne har vært i landet en tid. De benytter i grove trekk de samme definisjonene som blir benyttet i overnevnte rapport til Galloway (2002). Tidsrommet er også her 1995-1997. Faktorer som blir sett nærmere på er blant annet utdanning, botid og hvilken region innvandrerne kommer fra. Ifølge forfatterne bidrar økt botid til å minske avstanden mellom de innfødte og innvandrerne, men at det kun er i tilfelle med de nordiske immigrantene at konvergensen er så sterkt at forskjellene forsvinner fullstendig. Betydningen av botid er minst for asiatiske innvandrere, som også er den gruppen som gjennomgående har høyest andel fattige. Andelen kronisk fattige er høyere blant innvandrere enn i resten av befolkningen. Analysen viser også at inntektsforskjellene i utgangspunktet er mindre og konvergensen raskere, for innvandrere med høyere utdannelse. Galloway og Aaberge (2003) ser ikke på innvandrernes tilknytning til arbeidsmarkedet, men heller på velferden for personer som er i den lavere enden av inntektsdistribusjonen, og for alle individer, uavhengig av deres tilknytning til arbeidsmarkedet eller sosialsystemet.

Bratsberg, Raaum og Røed (2003) finner at sysselsettingsraten til ikke-vestlige arbeidsimmigranter i Norge synker betraktelig med alder. Dette til forskjell fra etniske nordmenn og vestlige innvandrere som har en mer stabil sysselsettingsrate livet gjennom. Bratsberg et al.(2003) observerte at mens lønn og ansettelsesprofil til vestlige innvandrere konvergerer mot de innfødtes, skjer det motsatte hos ikke-vestlige innvandrere etter fylte 35 år. Når det fokuseres på ikke-vestlige mannlige arbeidsimmigranter med ankomstår mellom 1971 og 1975, kommer det frem at denne gruppen har høyere sysselsettingsrate enn de etniske nordmennene i perioden 1976-80. Datasettet som analysen bygger på består av hele innvandrerbefolkningen i alderen 16-69 år som bodde i Norge 31. desember 1997, samt et 20 prosent tilfeldig utvalg av nordmenn.

Ekhaugen (2005) ser på problemstillingen om hvorvidt økt innvandring kan demme opp for den stadig aldrende befolkningen i velferdsøkonomier. Hun finner en sterk tendens til at ettersom årene går blir immigrantene i Norge mer og mer avhengig av velferdsstøtte, med andre ord at de assimileres inn i velferdsavhengighet heller enn ut. Dette gjelder spesielt ikke-vestlige innvandrere som i langt større grad enn vestlige innvandrere er avhengig av velferdsoverføringer, også flere år etter ankomst. En av hovedårsakene til denne konklusjonen er at remigrasjon, med andre ord at en innvandrer ikke blir i Norge, men innvandrer videre til et annet land, er svært selektiv, og at dette påvirker sammensetningen av

innvandrerbefolkningen. Denne selektiviteten er mest utpreget blant vestlige innvandrere som oftere har høyere utdanning enn ikke-vestlige innvandrere, noe som kan gi bedre jobb med dertil hørende lønn i andre land enn det mer lønnsegitære Norge. Ikke-vestlige innvandrere derimot vil oftere være dårlig rustet i forhold til jobbmarkedet, og således få det bedre i et land med en godt utbygd velferdsstat. Ekhaugen konkluderer dermed: "Not all non-western immigrants arrive from war-ridden underdeveloped countries where education is scarce, but a large share does. The consequences of such immigration should therefore perhaps be assessed from a humanitarian point of view rather than focusing merely on tax-revenue" (Ekhaugen 2005:27). Den empiriske analysen i denne artikkelen bygger på registerdata fra SSB og består av hele den norske befolkningen i tidsrommet 1992-2000. I tillegg er det benyttet et datasett som inkluderer alle innvandrere som ankom Norge i perioden 1956-69, og som var i landet i minst et av årene 1992-2000, med andre ord de som innen den tid ikke hadde reemigrert. Utvalget var mellom 18 og 65 år i hele perioden.

Jeg har i dette kapittelet presentert ulike begreper og definisjoner relatert til fattigdom og inntektsulikhet. Ulemper og fordeler ved det relative inntektsbegrepet er blitt kartlagt. Avslutningsvis fulgte en oversikt over tidligere forskning. Jeg vil i neste kapittel presentere og beskrive datamaterialet som vil ligge til grunn for analysen.

Kapittel 3 Databeskrivelse

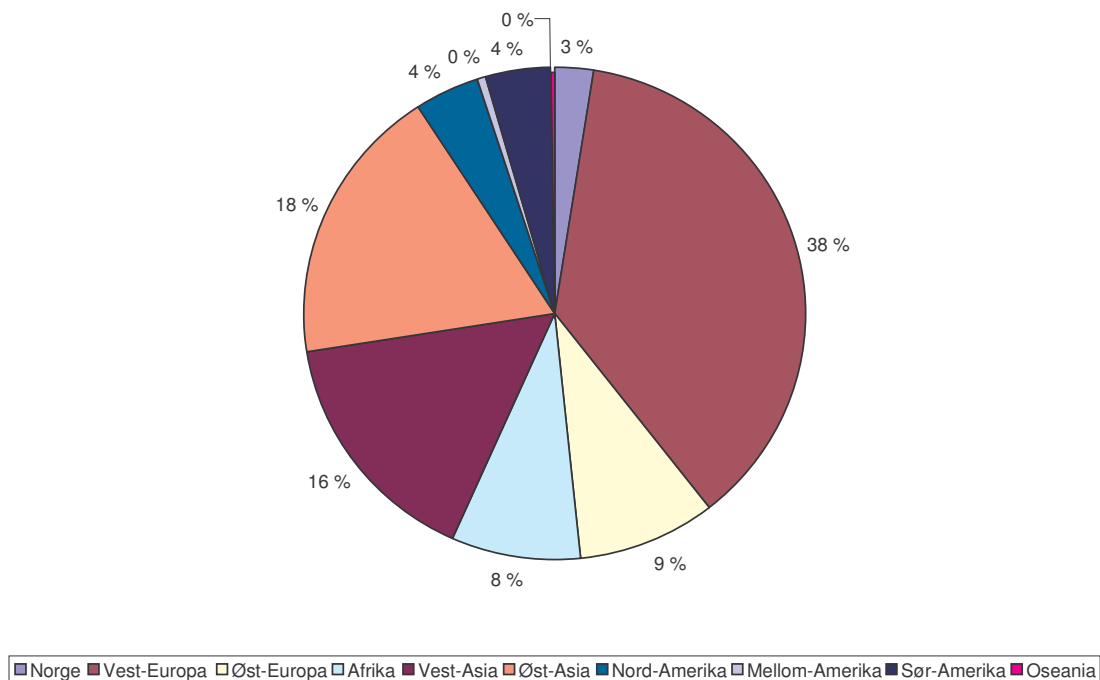
I dette kapittelet vil de to datasettene bli presentert og sammenlignet. Presentasjon av den avhengige og de uavhengige variablene vil bli gjort etter følgende inndeling; først innvandrerbefolkningen i forhold til nordmenn, deretter ikke-vestlige i forhold til vestlige innvandrere, og til slutt forskjellene blant ikke-vestlige innvandrere.

3.1 Datamaterialet

Datamaterialet i denne oppgaven er hentet fra databasen FD-trygd, Statistisk sentralbyrå (SSB) og er tilrettelagt av Norsk Samfunnsvitenskaplig Datatjeneste (NSD). Jeg opererer med to datasett, et over alle innvandrere i Norge, og et 20 prosent tilfeldig utvalg av den norske befolkningen. Utvalget omfatter alle bosatte i Norge fra og med 1.1.1993. Tidsrommet strekker seg fra 1993-2003. Ingen av de to datasettene er balanserte, det vil si at jeg følger individene per 1/1 1993 ut observasjonsperioden uten at det kommer til nye individer. 73,8 prosent av innvandrerne er observert alle 11 årene. I perioden 1993-2004 økte innvandrerbefolkningen i Norge med 81 prosent (Kirkeberg 2004b). Mitt datasett vil ikke fange opp disse endringene. Jeg vil derimot få et bilde av innvandrerbefolkningen i Norge anno 1993.

Det er 142 614 individer og 1 293 601 observasjoner i datasettet over innvandrerbefolkningen, mens tilsvarende tall for det norske utvalget er 673 598 individer og 5 429 356 observasjoner. Det norske utvalget fungerer i all hovedsak som et sammenligningsgrunnlag for innvandrerbefolkningen. Individene i begge utvalgene er født i tidsrommet 1926 – 1976, også benevnt som den arbeidsføre delen av befolkningen. Utvalget over innvandrerne er satt sammen av personer med innvandringsbakgrunn, det vil si førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere, som definert i Kapittel 2.1. Det norske utvalget består av personer som har Norge som både landbakgrunn og fødeland, i tillegg til å ha norsk statsborgerskap. Følgende grupper er ikke med i noen av utvalgene mine: Personer født i utlandet av to norskfødte foreldre (inneholder utenlandskadopterte), eller utenlandskfødte personer med en norsk forelder eller norskfødte med en utenlandsk forelder.

I tillegg til informasjon om fødeland og landbakgrunn inneholder også datasettene detaljert bakgrunnsinformasjon om individene og deres levekår. Av anonymitetshensyn har SSB inndelt verden i ulike regioner som vist i Figur 1 og 2. Verdensregioner vil i resten av oppgaven bli referert til som regioner. I Figur 1, hvor Norge er inkludert som egen kategori, er inndelingen gjort etter fødeland.³⁵ I Figur 2 er inndelingen foretatt etter landbakgrunn. Som beskrevet i Kapittel 2.1 viser fødeland til hvilken verdensregion individet selv er født i, mens landbakgrunn går på ”eget, eventuelt mors, eventuelt fars utenlandske fødeland” (Akselsen et al. 2005:9). Denne forskjellen vil innebære at en person som er født i Norge, men som har to foreldre født i et annet land, vil ha ulikt fødeland og landbakgrunn. Denne distinksjonen er med andre ord helt nødvendig for å kunne identifisere etterkommere.

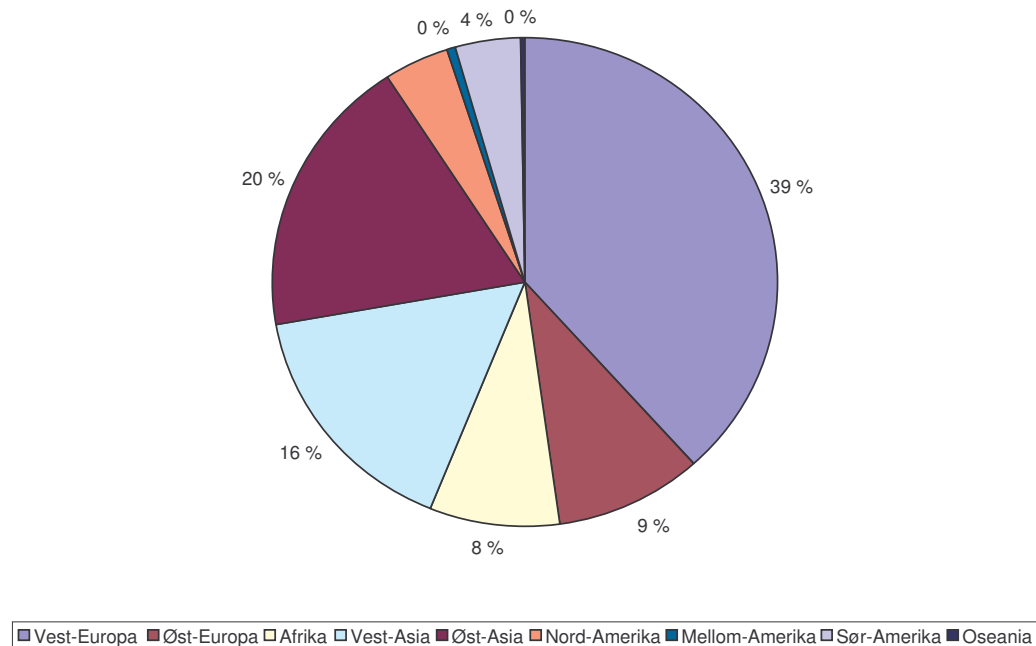
Figur 1: Andel innvandrere fra hver region basert på fødeland (1993).³⁶

Figur 1 og 2 viser at det er flest innvandrere fra Vest-Europa, både i henhold til fødeland og landbakgrunn. Nesten 40 prosent av innvandrerne i Norge kommer fra denne regionen, noe

³⁵ Se vedlegg 6 for SSB sin landoversikt i forhold til regioner. Når jeg henviser til landbakgrunn og fødeland er dette oversikten som ligger til grunn. Jeg har fjernet personer som er statsløse eller har uoppgett landbakgrunn fra utvalgte. Dette var et beskjedent antall personer.

³⁶ Jeg har tatt utgangspunkt i år 1993 da fødeland og landbakgrunn er faktorer som ikke endrer seg over tid.

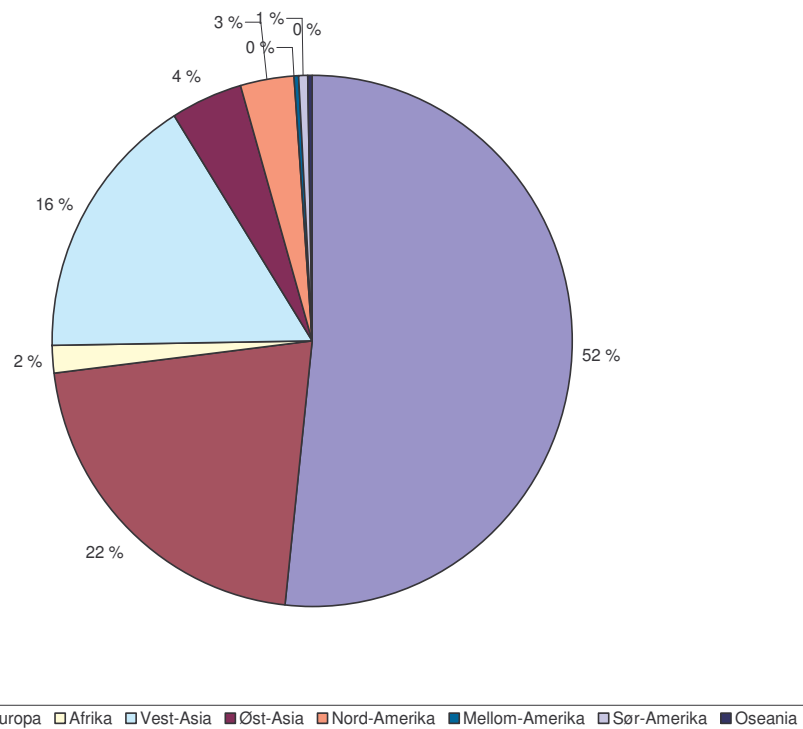
som ikke er ulogisk med tanke på at det er noen av våre nærmeste naboer. I tillegg kommer felles kulturarv og at de (vest)-europeiske styresmakter har lagt det politisk og økonomisk til rette for mobilitet over grensene. Øst-Europa er også geografisk nært, men i 1993 var ikke mobiliteten av personer like høy som den er blitt i den senere tid.

Figur 2: Andel innvandrere fra hver region basert på landbakgrunn (1993).

I mitt datasett utgjør ikke innvandrere med Øst-Europa som *landbakgrunn* mer enn i underkant av 10 prosent. Over 1/3 av innvandrerne i Norge har derimot asiatiske landbakgrunn, henholdsvis rundt 16 prosent fra Vest-Asia og rundt 19 prosent fra Øst-Asia. Det er dobbelt så mange innvandrere fra Vest-Asia som fra Afrika, og fire ganger så mange fra Vest-Asia som fra Nord- og Sør-Amerika. Mellom-Amerika og Oseania er de to minste gruppene; de utgjør under 1 prosent av utvalget. For å oppsummere er prosentfordelingen 57/43 mellom innvandrere med ikke-vestlig og vestlig landbakgrunn i datasettet mitt.

Det er kun 2,5 prosent etterkommere i datasettet. En oversikt over etterkommere er illustrert i Figur 3. Ikke overraskende har over halvparten av denne gruppen opprinnelse fra Vest-Europa, mens etterkommer fra Øst-Asia utgjør den største ikke-vestlige gruppen.

Figur 3: Andel etterkommere fra hver region basert på landbakgrunn (1993).

Kjennetegnene til individene i de to utvalgene, nordmenn og innvandrere, er høyst forskjellige. Det mest åpenbare er at innvandrerbefolkningen har et større innslag av menn enn det norske utvalget, og at sistnevnte gruppe har en noe høyere gjennomsnittsalder. For å løse eventuelle problemer som kan oppstå i kjølvannet av dette, skal jeg ta i bruk en multivariat regresjonsanalyse. Ved å benytte denne metoden vil man ta høyde for eventuelle sammensetningseffekter. Merk at dette ikke vil være tilfelle når jeg presenterer den deskriptive statistikken. Her vil jeg sammenligne innvandrerbefolkningen og nordmenn uten å kontrollere for disse ulikhetene.

Det er ikke bare utvalgene som vil ha betydning. De ulike konjunktorene er også viktig å se på. Jeg vil derfor gi en kort oversikt over konjunktorene i Norge i tiden før og under perioden som datasettet omhandler. Det var både en høy- og lavkonjunktur før 1993, også kjent som "året da alt snudde". Perioden 1984 – 87, ofte benevnt "jappetiden", var en oppgangsperiode, mens tiden etter og frem til 1993 var preget av lavkonjunktur. I år 1993 økte sysselsettingen og arbeidsledigheten gikk ned (Bø 1999). Kvinnene fortsatte sitt inntog på arbeidsmarkedet, spesielt småbarnsmødre. Parallelt med denne trenden som varte gjennom hele 1980- og 90-tallet, så man også en økning i andelen uføretrygdede kvinner. Rundt 10 prosent av kvinnene i

alderen 16-66 år var uførepensjonert i 1998. Perioden 1993-1995 økte også ulikheten i inntekt og formue mellom folk (Andersen 1999). Høykonjunktoren i Norge varte frem til år 2001, og de neste årene kan karakteriseres som lavkonjunktur. I 2004 kom oppgangsperioden tilbake.³⁷

Jeg vil videre i dette kapittelet presentere relevante variabler fra datasettet: Først den avhengige variabelen som representerer inntekt, deretter de uavhengige variablene. Siden hovedfokus i denne oppgaven er ikke-vestlige innvandreres økonomiske situasjon, vil variablene bli presentert og vurdert for alle de seks ikke-vestlige regionene. Dette vil også bli gjort for nordmenn, hele innvandrerbefolkningen, samt ikke-vestlige og vestlige innvandrere. Denne gradvise oppdelingen av innvandrerbefolkningen vil gi leseren et bedre innblikk i hvordan ulike klassifiseringer påvirker resultatene. I tillegg fungerer de vestlige innvandrerne som referansegruppe i regresjonsanalysen, og det er derfor viktig at også disse regionene blir kartlagt. Den gradvise inndelingen vil også gjøre det lettere å sammenligne med andre resultater, da det kan variere hvilken inndeling den enkelte forsker benytter.

Jeg vil også henvise til forskning som er gjort om innvandrere fra enkeltland og se i forhold til hele regionen. Innvandrergruppene fra enkeltland er ofte de største gruppene fra sin region, som for eksempel chilenerne fra Sør-Amerika og pakistanere fra Vest-Asia. De kan dermed brukes som gode representanter for sin region. Merk at Mellom-Amerika er eneste region i utvalget mitt som *ikke* har et enkeltland som kan representere regionen. Det er gjort lite eller ingen spesifikk forskning på denne regionen. Henvvisning til tidligere forskning hva angår Mellom-Amerika vil som en følge av dette være så godt som fraværende.

3.2 Variabelspesifikasjon

3.2.1 Den avhengige variabel

Den avhengige variabel i denne oppgaven er yrkesinntekt, og er oppgitt i årsbeløp.

Yrkesinntekt består av lønnsinntekt pluss netto næringsinntekt³⁸ når dagpenger er trukket fra.

³⁷ Se årstalene til sentralbanksjefen f.o.m 2001 t.o.m 2004:
<http://www.norgesbank.no/front/pakke/no/foredrag/2001/2001-02-15/>,
<http://www.norgesbank.no/front/pakke/no/foredrag/2002/2002-02-14/>,
<http://www.norgesbank.no/front/pakke/no/foredrag/2003/2003-02-20/>,
<http://www.norgesbank.no/front/pakke/no/foredrag/2004/2004-02-19/>.

Lønnsinntekt vil være det en person fyller inn på selvangivelsen, med andre ord et bruttotall før fratrekk av andre poster. Lønn omfatter kontantlønn, skattepliktige naturalytelser samt syke- og fødselspenger i løpet av kalenderåret. Yrkesinntekten er oppgitt i realverdi,³⁹ og heretter skal (yrkes)inntekt være forstått som realyrkesinntekt.

Det er dokumentert at yrkesinntekt ”er den klart viktigste inntektskilden for alle vestlige og ikke-vestlige innvandrere sett under ett” (Kirkeberg 2001:64). Dog er det et viktig unntak i denne sammenheng; ikke-vestlige enslige forsørgere. Her utgjør yrkesinntekten kun 24 prosent av de samlede inntektene til husholdningen mot 65 prosent for norske enslige forsørgere. Til sammenligning utgjorde yrkesinntekten i gjennomsnitt mer enn 70 prosent av samlet inntekt i andre husholdningstyper der hovedinntektstaker var en ikke-vestlig innvandrere, mens den utgjorde over 90 prosent av samlet husholdningsinntekt for alle vestlige innvandrerrhusholdninger. Vestlige innvandrere kommer ofte til Norge for å arbeide, og har gjerne skaffet seg jobb på forhånd, i motsetning til ikke-vestlige innvandrere som i større grad kommer som flyktninger og asylsøkere. Dette vil naturlig nok gi forskjellige utgangspunkt på arbeidsmarkedet (Kirkeberg 2001). Manglende tilknytning til arbeidsmarkedet er sett på som den viktigste enkeltårsaken til at et individ havner i lavinntektsgruppen (Andersen et al. 2003 i Kirkeberg og Kleven 2004). Det å ha en jobb er med andre ord svært avgjørende, men andre inntektskilder må likevel ikke glemmes.

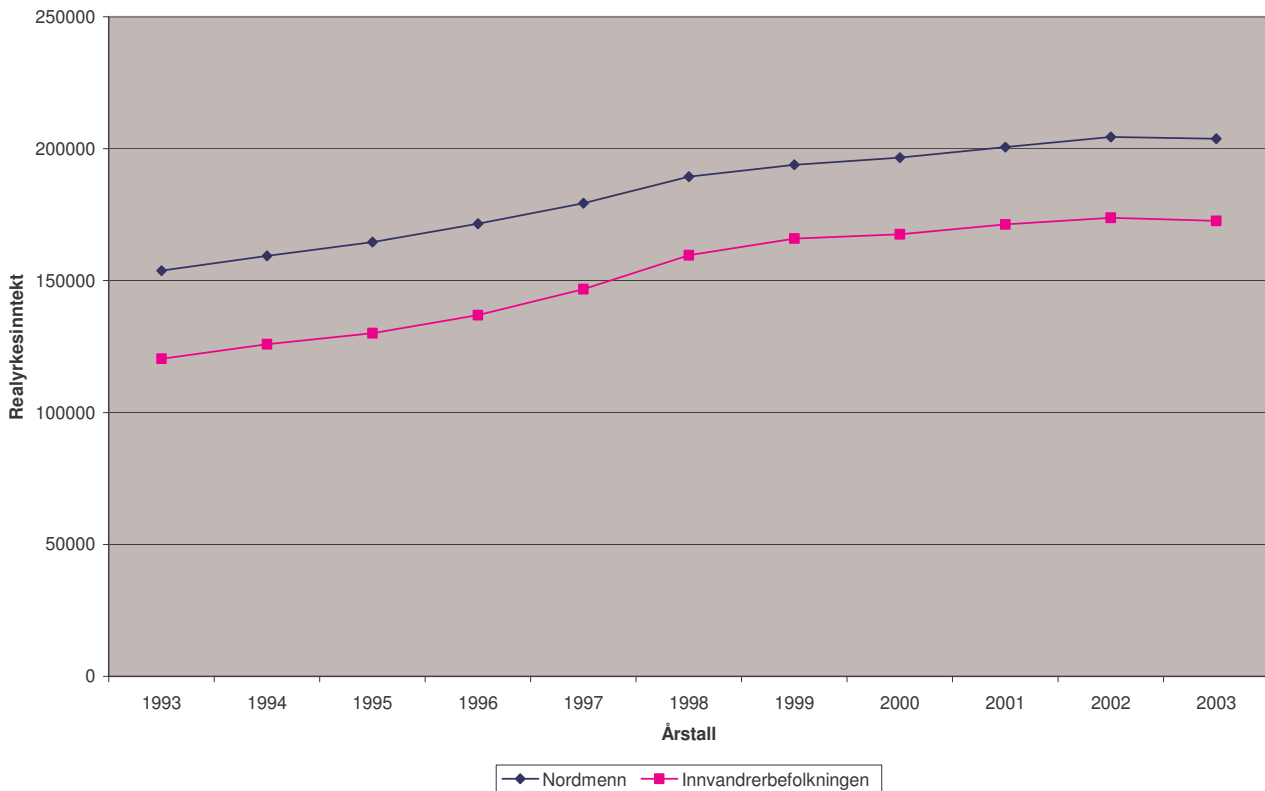
Det viser seg at overgangsstønad, barnetrygd og sosialhjelp er viktige bidrag til innvandrerrhusholdninger, mens kapitalinntekt⁴⁰ i gjennomsnitt har liten betydning (Kirkeberg 2001). Man vet for eksempel at ikke-vestlige innvandrere er ”sterkt overrepresentert i mottak av bostøtte og sosialhjelp, men at det er store variasjoner etter landbakgrunn” (Kirkeberg og Kleven 2004). Jeg vil derfor fylle ut med andre variabler for å komplettere bildet, herunder økonomisk sosialhjelp og dagpenger. Merk at når jeg rapporterer resultater for disse variablene er det med utgangspunkt i de som faktisk mottar sosialhjelp og dagpenger, ikke for hele utvalget. Derimot er alle individ registrert med yrkesinntekt. Jeg har valgt å ekskludere personer med negativ inntekt da jeg i regresjonsanalysen har logaritmen til inntekt som

38 Netto næringsinntekter omfatter inntekt av jord og skogbruk, fiske og fangst, inntekt av annen næringsvirksomhet og sykepenger i næringsvirksomhet i løpet av kalenderåret. Til fradrag kommer årets underskudd i næring.

39 Nominell inntekt er dividert på konsumprisindeksen for det respektive året.

40 Se vedlegg 3 Graf B1, for illustrasjon over kapitalinntekt for ikke-vestlige innvandrere.

avhengig variabel.⁴¹ Som følge av dette har også alle individer som var registrert med null i yrkesinntekt, blitt registrert med en (1) krone i inntekt.

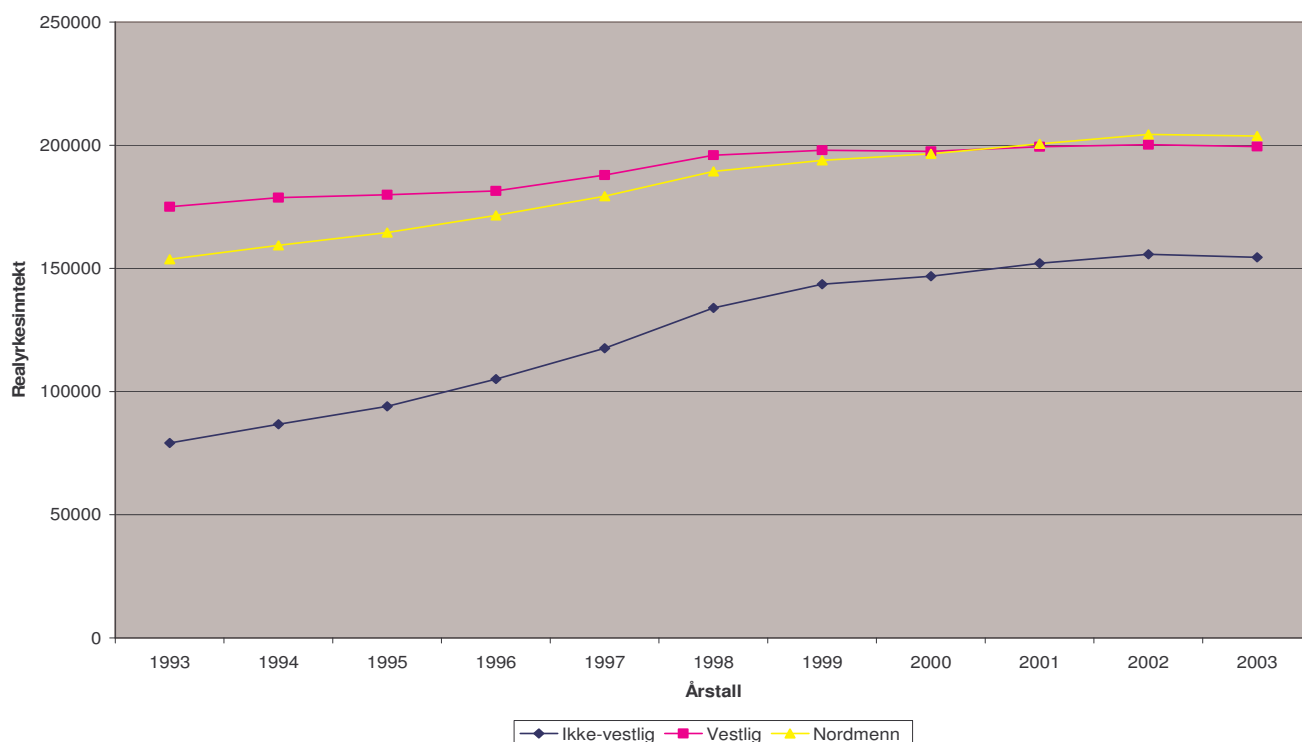

Graf 1: Utviklingen av (yrkes)inntekt for innvandrerbefolkningen og nordmenn med 1998 som basisår.

Det er ingen tvil om at det eksisterer store inntektsforskjeller mellom innvandrerbefolkningen og nordmenn i mitt datasett. Som man ser av Graf 1 ligger nordmenn et godt stykke over innvandrerne i hele perioden. Merk også at nordmenn har en slakere helning enn innvandrerbefolkningen i deler av perioden. Som beskrevet om konjunkturutviklingen i Norge var årene 2001-2003 en nedgangsperiode. Vi ser av grafene at stigningen blir slakere i denne perioden. Det er ikke nevneverdige endringer i inntektsforskjellene mellom innvandrere og nordmenn, men man kan observere at det i årene 1997-98 er en brattere stigning for innvandrerne enn nordmenn. Kirkeberg og Kleven (2004) rapporterer at det i perioden fra 1996 til slutten av nittitallet var en nedgang i antall fattige blant innvandrerbefolkningen, mens det i årene etter, og frem mot 2002, steg til samme nivå som før denne perioden. De

41 Som kjent kan man ikke ta logaritmen til et negativt tall eller null (0).

peker på ”konjunktursvingningene i perioden med et forverret arbeidsmarked fra 2002” som en viktig grunn til denne tilbakegangen (Kirkeberg og Kleven 2004:91).

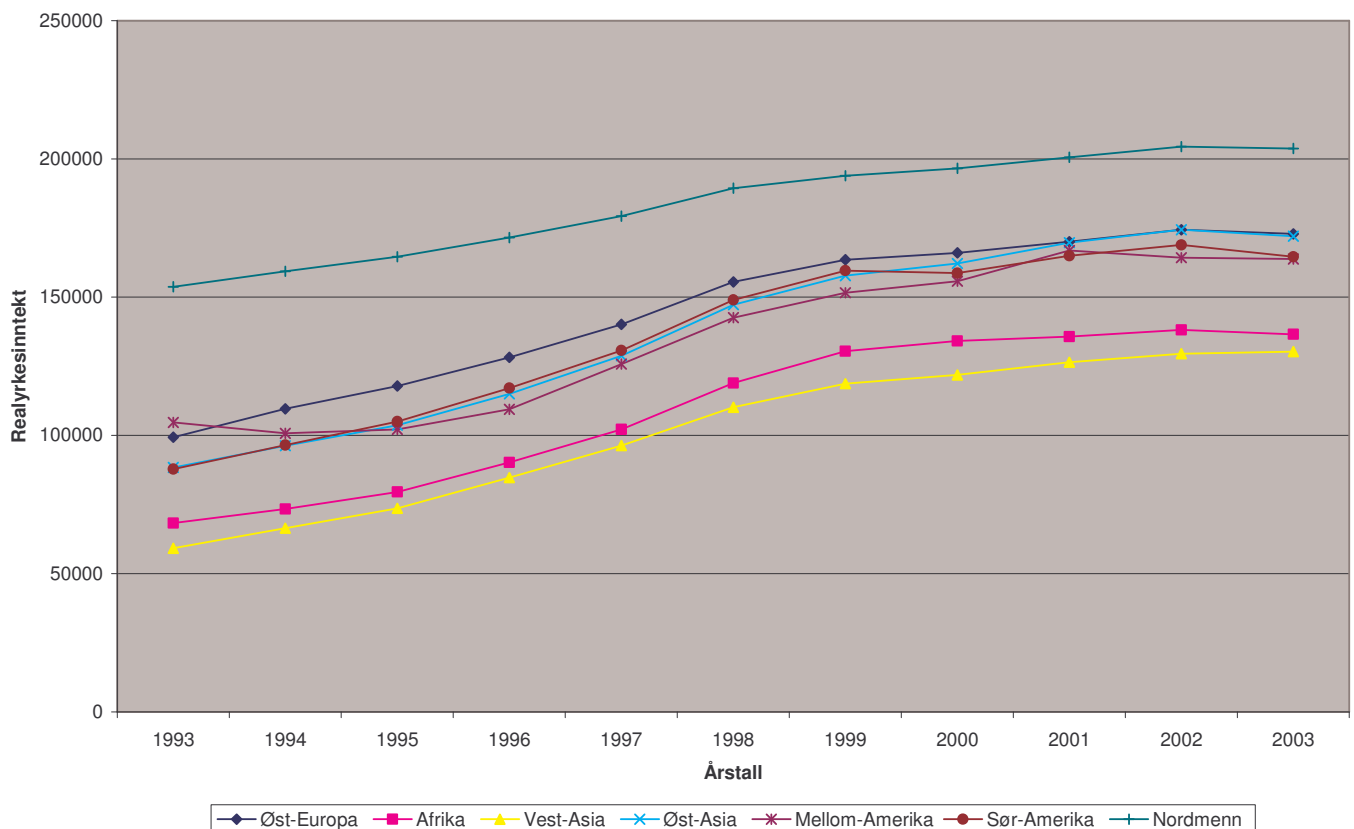

Graf 2: Utviklingen av (yrkes)inntekt for nordmenn, ikke-vestlige og vestlige innvandrere med 1998 som basisår.

Graf 2 viser yrkesinntekten til nordmenn, ikke-vestlige og vestlige innvandrere. For flesteparten av årene har sistnevnte gruppe høyere inntekt enn nordmenn. Det er kun etter årtusensskifte at nordmenn og vestlige innvandrere er på samme nivå. Ikke-vestlige innvandrere har derimot et helt annet utgangspunkt og en brattere kurve. I 1993 tjente ikke-vestlige innvandrere 51,1 prosent av nordmenns inntekt, mens i år 2000 var prosentandelen økt til nærmere 74,6 prosent.

”Inntekt etter skatt for husholdninger hvor hovedinntektstaker er innvandrer i alderen 25-55 år med vestlig landbakgrunn” Kirkeberg (2001:61) var i 1998 noe under 288 000 kr, som tilsvarte 89 prosent av norske husholdningers inntekt. For ikke-vestlige innvandrerhusholdninger var inntekten derimot 223 000 kr, noe som utgjorde 57 prosent av inntekten til norske husholdninger (Kirkeberg 2001). Tilsvarende prosentandel for ikke-

vestlige og vestlige innvandrere i mitt utvalg samme år er henholdsvis 70,6 og 103,4. Kirkeberg (2001) og jeg opererer med ulike utvalg og definerer inntekt ulikt,⁴² noe som kan forklare forskjellen i resultatene. Endringene i sammensetningen av innvandrerbefolkningen og hvilken inntektsdefinisjon som benyttes, er hele tiden viktig å være klar over når man sammenligner med annen forskning.

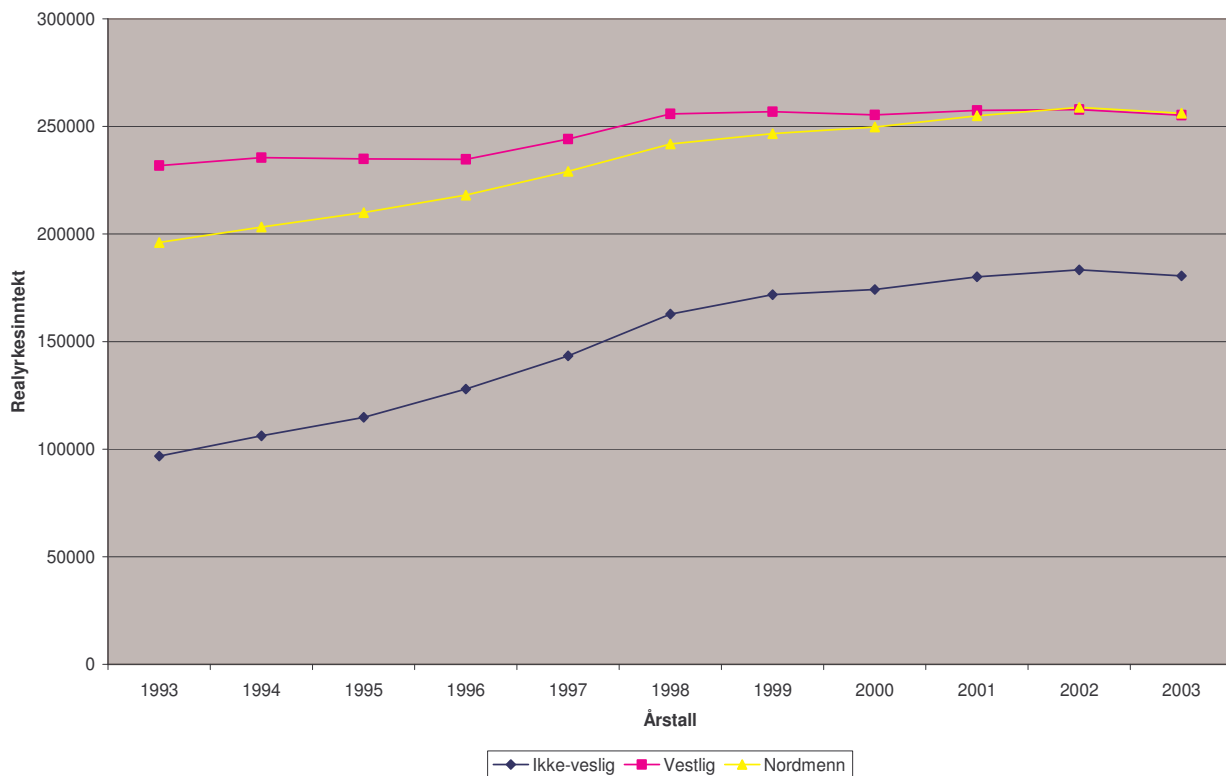
Graf 3: Utviklingen av (yrkes)inntekt for de ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.

Man ser av Graf 3 at det er klare forskjeller i inntektsutviklingen for de seks ikke-vestlige regionene. Vest-Asia og Afrika har de klart laveste verdiene. Dette stemmer overens med liknende funn gjort av Blom (1998), Dzamarija og Kalve (2004) og Kirkeberg og Kleven (2004), resultater som jeg vil komme nærmere inn på i Kapittel 5. Graf 3 viser også at

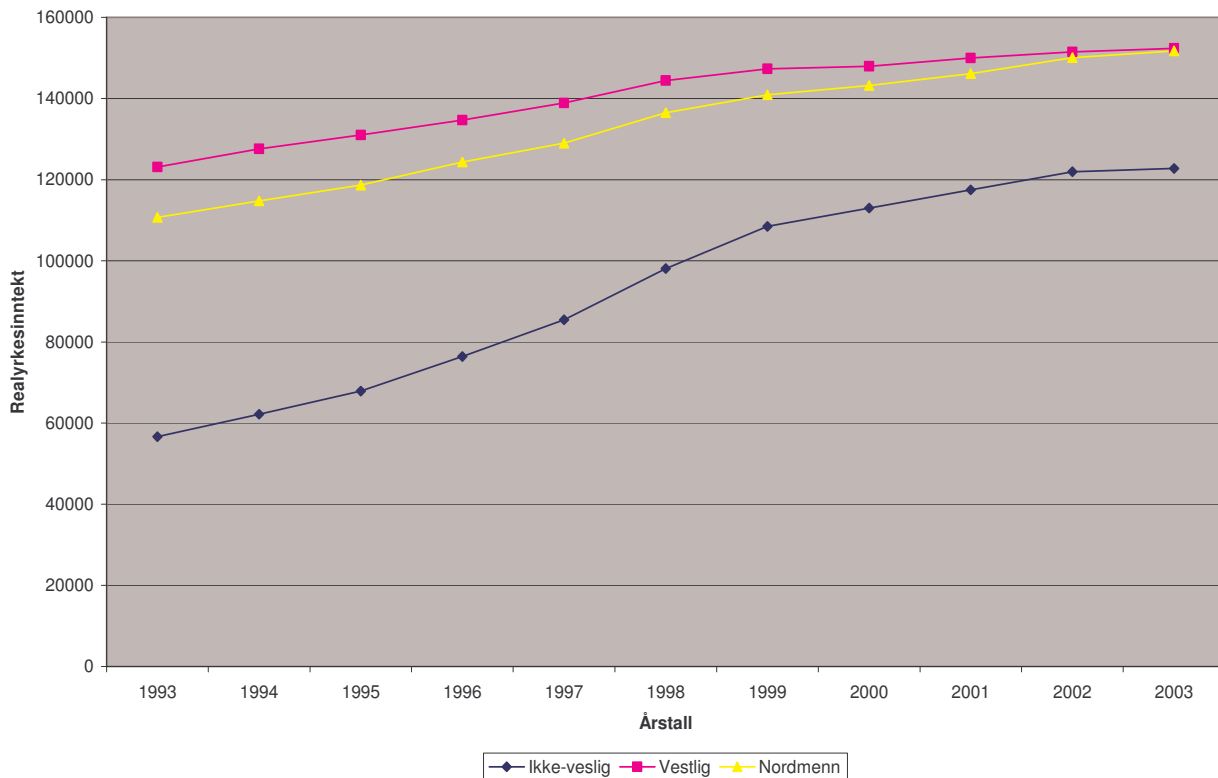
42 Kirkeberg (2001) definerer inntekt etter skatt på følgende måte av: "Inntekt etter skatt er summen av yrkesinntekter, kapitalinntekter og overføringer, fratrukket utlignet skatt og negative overføringer" (Kirkeberg 2001:62).

innvandrere fra Øst-Europa har høyest inntekt, noe som også stemmer overens med funn av Kirkeberg og Kleven (2004). Videre ser vi at Øst-Asia har noe høyere inntekt enn Sør-Amerika frem til 1999-2000, perioden der førstnevnte går forbi og oppnår samme gjennomsnittsinntekt som Øst-Europa. Mellom-Amerika har en noe mer skiftende utvikling enn de andre regionene, men holder seg stort sett rett under nivået til Øst-Asia.

Jeg ønsker også å se om kjønnsforskjeller kan forklare noe av ulikheten regionene i mellom. Vi ser av Graf 4 og 5 at disse er betydelige for alle grupper. I 1993 utgjorde mannlige ikke-vestlige innvandreres yrkesinntekt 49,1 prosent av norske menns lønn, mens den tilsvarende prosentandelen for kvinnelige ikke-vestlige innvandrere i forhold til norske kvinners lønn var 50,7. Det er med andre ord tilsvarende forskjeller mellom ikke-vestlige innvandrerkvinner og norske kvinner, som det er mellom ikke-vestlige innvandrer menn og norske menn. Det er allikevel verdt å bemerke at gjennomsnittsinntekten til innvandrer menn starter på litt under 100 000 kroner i 1993, mens det tilsvarende for innvandrerkvinner er i underkant av 60 000 kroner. Riktignok ser man at grafen til sistnevnte grupper har en brattere stingning; inntekten dobles i løpet av perioden, mens tilsvarende ikke er tilfelle for mannen.

Graf 4: Utviklingen av (yrkes)inntekt for menn med 1998 som basisår.

Graf 5: Utviklingen av (yrkes)inntekt for kvinner med 1998 som basisår.

Tabell 1 viser ikke-vestlige menn og kvinners inntekt som prosentandel av norske menn og kvinners inntekt. Det er interessant å se at mens kvinner fra Mellom-Amerika og Øst-Europa i år 2003 er nær ved å ha samme inntekt som en norsk kvinne, er tilsvarende prosentandel for mennene fra disse to regionene 73 og 77. Det er kun kvinner fra Vest-Asia som ligger under prosentandelen til menn fra samme region. Årsaken til at vestasiatiske kvinner i 2003 kun tjener halvparten av hva en norsk kvinne gjør, kan ha sammenheng med at mange fra denne regionen kom som arbeidsinnvandrere på 1960-70 tallet (Blom 1998). Arbeidsinnvandrerne var som oftest menn; kone og barn kom først etter at han hadde fått en jobb. Dermed var muligens behovet for en ekstra arbeidsinntekt ikke like presserende.

Når vi ser kjønnene hver for seg er det med andre ord langt mindre forskjell mellom ikke-vestlige og norske kvinner enn hva er tilfelle for mennene. Å sammenligne innvandrerkvinnens inntekt i forhold til norske kvinners inntekt, ikke gjennomsnittsinntekten, gir dermed et nytt aspekt.⁴³

⁴³ I det norske utvalget mitt tjener en kvinne kun 59,3 prosent av mannens inntekt i år 2003.

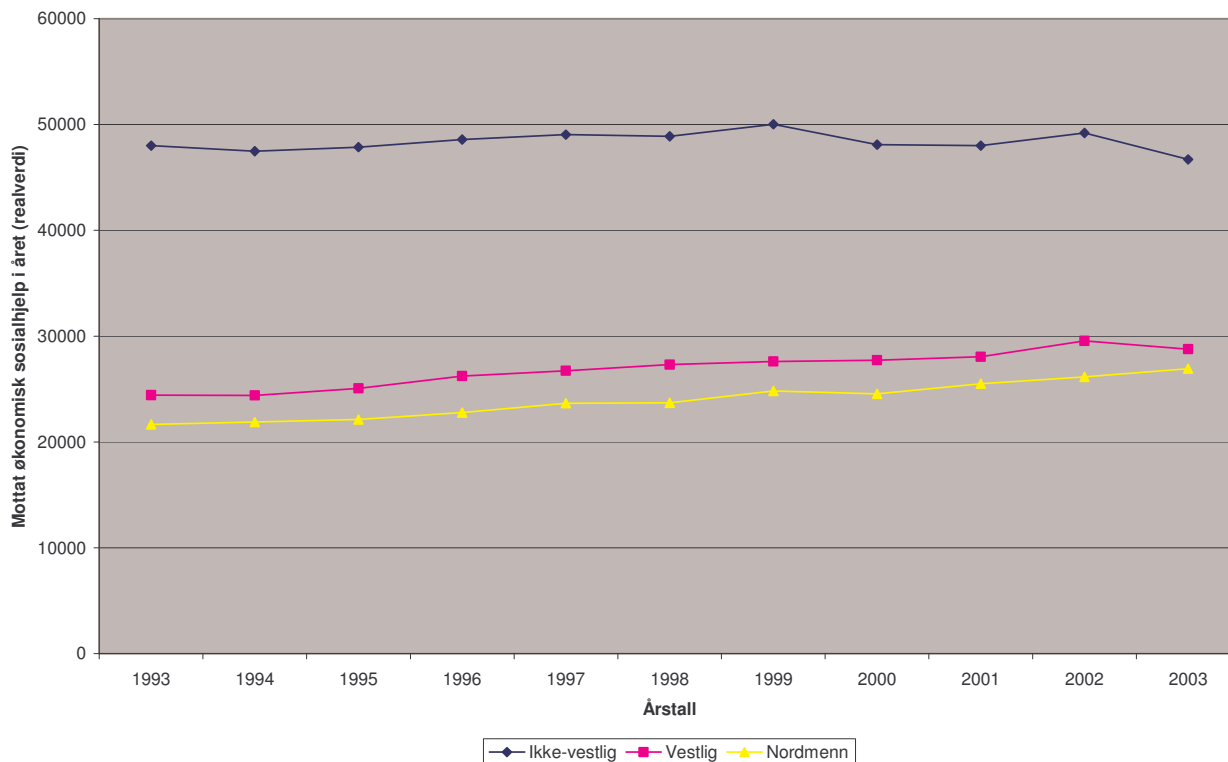
Tabell 1: Ikke-vestlige menn/kvinnens yrkesinntekt som prosentandel av norske menn/kvinnens yrkesinntekt.

Region	Øst-Europa		Afrika		Vest-Asia		Øst-Asia		Mellom-Amerika		Sør-Amerika	
	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann	Kvinne
1993	61,9	69,3	39,3	44,5	39,6	27,5	56,8	58,7	77,8	61,7	56,8	55,8
1994	66	74	40,7	46,9	43	29,8	59,7	61,9	68,3	62,3	60,1	59,3
1995	68,6	77,4	42,6	49,8	45,8	32,6	61,9	64,9	66,2	62,5	63,6	61,9
1996	71,2	81,5	46,6	53,3	50,5	36,6	65,7	69,7	65,5	67,4	68,1	66,4
1997	74,3	85,8	50,3	58,2	54,7	40,3	70	75,5	70,9	75,3	72,4	71,4
1998	77,7	90,7	55,4	64,2	58,8	44,8	75,4	82,3	77	79,7	78,2	77
1999	79	94,3	59,4	69,1	61,2	49,3	77,5	88,2	77,7	85,9	79,9	84,3
2000	78,3	95,9	60,1	70,9	62	50,2	77,7	91	78,9	87,2	76,1	87,1
2001	78,4	96,6	59,3	71,2	63,2	50,8	79,6	93,6	82,8	91,5	77	89,4
2002	78,3	98	59	72,2	63,5	51,3	79,6	95,2	79,3	89,3	78,7	87,3
2003	77,5	97,8	58,7	71,9	64,6	51,4	78,6	94,2	73,6	96	75,9	87,1

Graf 6 viser utbetaling av økonomisk sosialhjelp. Ikke-vestlige innvandrere mottar langt mer sosialhjelp enn vestlige innvandrere, som på sin side mottar mer enn nordmenn igjen. Merk at grafene er tilnærmet horisontale. Det har med andre ord vært en stabil utbetaling av sosialhjelp for alle tre gruppene.

Siden midten av 1990-tallet har sosialhjelpsmottakere hatt langt svakere vekst i inntekten enn befolkningen generelt. Dette kan være medvirkende årsak til at mottakere av sosialhjelp er en av gruppene i samfunnet som i størst grad er overrepresentert blant personer med lavinntekt.⁴⁴ Som nevnt tidligere i kapittelet viser forskning at ikke-vestlige innvandrere er overrepresentert i gruppen som mottar bostøtte og økonomisk sosialhjelp i forhold til resten av befolkningen (Kirkeberg og Kleven 2004, Kirkeberg 2001). Graf 6 bekrefter denne trenden.

⁴⁴ Tall fra 196-2004, <http://www.ssb.no/inntind/>.

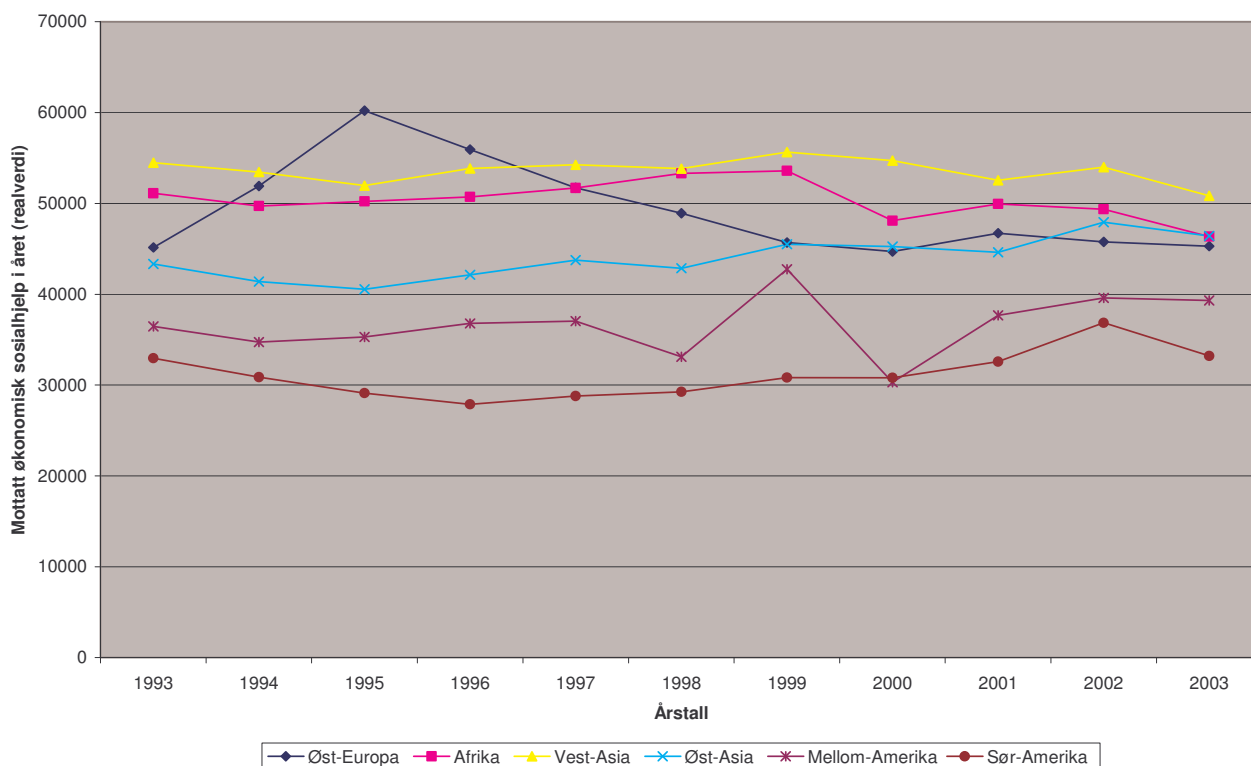
Graf 6: Utviklingen av utbetaling av sosialhjelp for nordmenn, ikke-vestlige og vestlige innvandrere med 1998 som basisår.

Ser man på utbetaling av sosialhjelp blant de ikke-vestlige regionene (Graf 7), er det Mellom- og Sør-Amerika som i minst grad mottar økonomisk sosialhjelp. Både Blom (1998) og Kirkeberg og Kleven (2004) finner at chilenerne er en av de mest økonomisk selvhjulpne innvandrergroppene. Vi ser av grafen at med unntak av en kort periode i 1995-96 er afrikanere og vestasiater de to groppene som mottar mest sosialhjelp. Ifølge Blom (1998) utgjorde overføringer hele 80 prosent av samlet husholdinntekt for innvandrere fra Somalia.⁴⁵ De to groppene som lå nærmest denne overføringsandelen var innvandrere fra blant annet Iran som lå rundt 40 prosent, mens Pakistan og Tyrkia lå på en prosentandel nærmere 30.

Man ser også at Øst-Europa har en markert topp rundt år 1995, men at det går gradvis nedover og flater ut resten av perioden. 1993 var året det kom mange flyktninger til Norge som følge av Kosovo-krigen (Lie 2004). I følge Galloway og Aaberge (2003) er det svært vanlig for innvandrere å ha en del "startproblemer" i et nytt land, noe som reflekteres i grad av mottak av sosialhjelp. Etter en tid ser man at innvanderne klarer seg bedre, og dermed vil de bli mer

⁴⁵ Tall fra 1994

økonomisk selvhjulpne.⁴⁶ Dette scenario passer bra for østeuropeere, som også er en av de innvandrergroppene som kommer raskest i arbeid. Galloway og Aaberge (2003) mener dette har sammenheng med at østeuropeerne drar fordel av den felles europeiske bakgrunnen, og dermed lettere vil tilpasse seg den norske kulturen, i motsetning til de andre ikke-vestlige innvandrere.

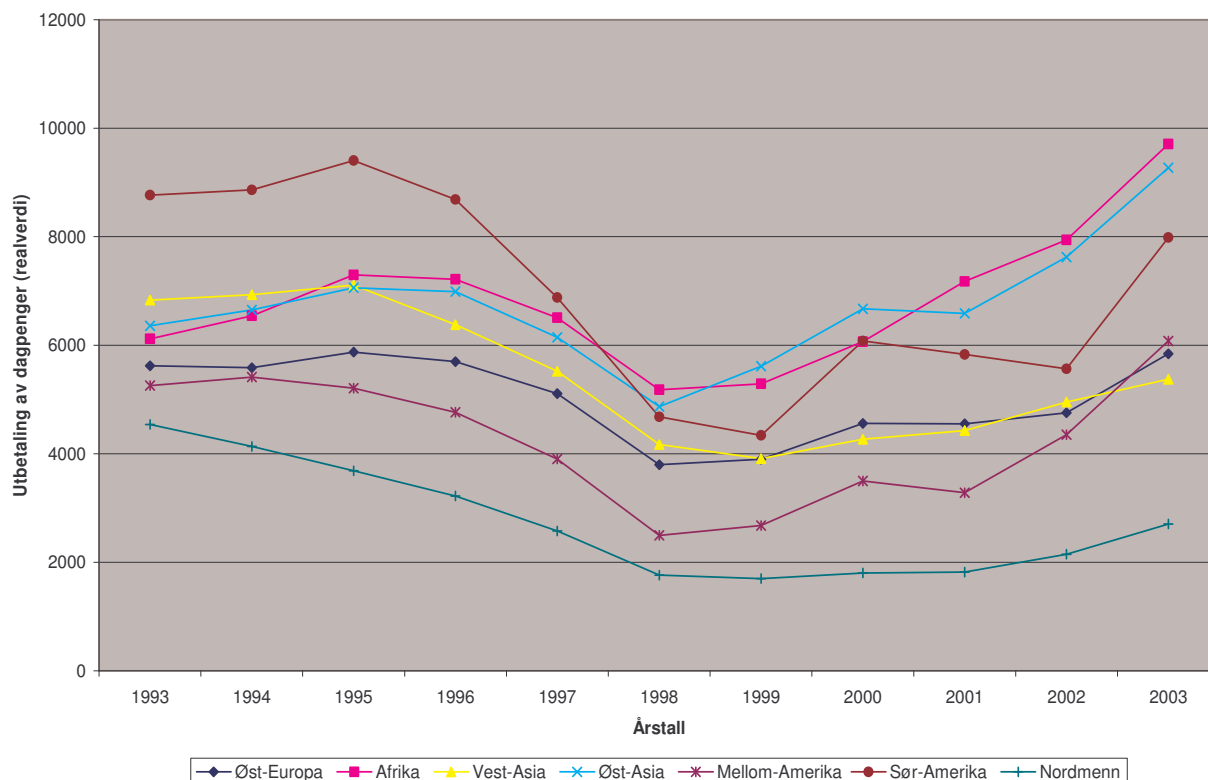

Graf 7: Utviklingen av utbetaling av sosialhjelp for de ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.

En siste inntektsindikator som er verdt å se nærmere på er dagpenger. Dette er i all hovedsak trygdeinntekt for arbeidsledige og permitterte. Vi ser av Graf 8 at alle de seks ikke-vestlige regionene følger samme trend. Innvandrere fra Mellom-Amerika og Øst-Europa er de som i minst grad mottar dagpenger, mens Sør-Amerika, Afrika og delvis Øst-Asia er i den andre enden av skalaen. Ser man dagpenger i forhold til sosialhjelp er det først og fremst Sør-Amerika som skiller seg ut. Regionen ligger på bunn hva angår sosialhjelp, men ligger et godt

46 Merk at denne argumentasjonen baserer seg på at botid er positivt korrelert med inntekt/sysselsetting. Det eksisterer ulike syn blant forskere om hvorvidt dette stemmer, en diskusjon jeg vil komme tilbake til i Kapittel 4.2.2.

stykke over de andre regionene hva angår dagpenger i perioden 1993-97. Vest-Asia starter også høyt oppe, men faller raskere enn Sør-Amerika. Nordmenn følger samme trend som de ikke-vestlige regionene, men grafen til førstnevnte gruppe er slakere. Man ser at dagpenger følger konjunkturutviklingen, derav den markante nedgangen i 1997-99.

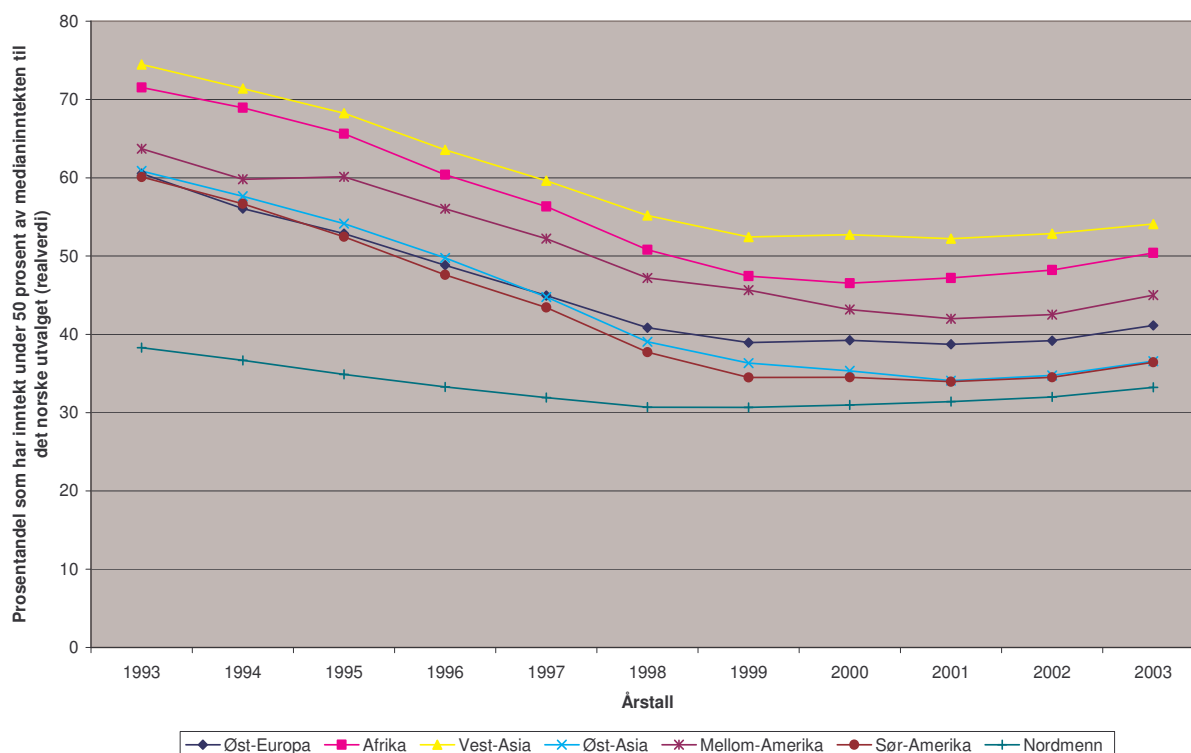

Graf 8: Utviklingen av utbetaling av dagpenger for de ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.

I Kapittel 2.5 redegjorde jeg for ulike fattigdomsmål. Et av de mest brukte målene er at en person regnes som fattig dersom vedkommende har inntekt under 50 prosent av medianinntekten i populasjonen.⁴⁷ Graf 9 viser en oversikt over fattigdomsutviklingen for de seks ikke-vestlige regionene og nordmennene der dette fattigdomsmålet er brukt. Andelen fattige er høy for alle grupper, også nordmenn. Dette har sammenheng med at jeg kun har lagt medianinntekten til det *etnisk norske* utvalget til grunn. Medianinntekten til hele befolkningen hadde vært lavere. I det tilfelle hadde inntekten til innvandrebebefolkningen, personer født i

⁴⁷ Benyttes blant annet av OECD.

utlandet av to norskfødte foreldre (inneholder utenlandskadopterte), utenlandskfødte personer med en norsk forelder eller norskfødte med en utenlandsk forelder, også vært inkludert. For eksempel er medianinntekten i innvandrerutvalget nesten 60 000 kroner lavere enn medianinntekten til det norske utvalget. Å benytte sistnevntes medianinntekt understreker i så måte kontrasten mellom gruppene.

Graf 9: Utviklingen av prosentandelen fattige blant ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.

Det er lavest andel fattige blant innvandrere fra Sør-Amerika. Innvandrere fra Øst-Asia ligger nært sistnevntes nivå. Østeuropeere har også en relativt lav andel fattige i forhold til innvandrere fra Afrika, Vest-Asia og Mellom-Amerika. Samtlige regioner har en synkende andel fattige frem til rundt år 2001: I år 1993 har regionene mellom 60 og 75 prosent, mens i år 2000 har prosentandelen sunket med mellom 20 og 25 prosent. Man kan spore en svak oppgang i andel fattige de siste årene. Som nevnt i Kapittel 3.1 var perioden 1993-2001 en oppgangsperiode, mens årene etter var preget av lavkonjunktur.

3.2.2 Forklaringsvariabler

Jeg har nå presentert den avhengige variabelen og andre inntektsrelaterte variabler. Jeg vil videre se nærmere på de forklarende variablene. For de aller fleste variabler vil gjennomsnittsverdien for alle årene bli oppgitt. Kjønn er derimot en fast variabel som ikke endres over tid. Prosentandelen for denne variabelen er derfor oppgitt i 1993-tall. Alder og botid er også en variabel med forutsigbare endringer, og 1993 vil være et logisk utgangspunkt også her.

KJØNN

Når man ser hele innvandrerbefolkningen under ett er det overvekt av menn i utvalget, nærmere bestemt 5,1 prosentpoeng flere menn enn kvinner. I det norske utvalget er det også flere menn enn kvinner, men her er forskjellen ubetydelig; 50,2 prosent av utvalget tilhører den mannlige befolkningen. Kjønnssammensetningen i utvalgene er tilnærmet lik gjennom alle årene.

Ser man kun på forholdet mellom ikke-vestlige og vestlige innvandrere, er det tydelig at mønsteret har endret seg fra man behandlet innvandrerbefolkningen som én gruppe. Det er flere vestlige kvinner enn vestlige menn, og flere ikke-vestlige menn enn ikke-vestlige kvinner. I overkant av 55 prosent av den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen er menn.

Går man ned på regionsnivå, ser man at det i all hovedsak er to ikke-vestlige regioner som skaper overskuddet av det ene kjønn. Både Afrika og Vest-Asia har stor overvekt av menn med prosentandeler på henholdsvis 68,1 og 61. I tillegg er det kun Mellom-Amerika av de ikke-vestlige regionene som har overvekt av kvinner i utvalget, de tre andre regionene har en liten overvekt av menn. Det er nærliggende å anta at kjønnsulikheten blant innvandrere fra Afrika og Vest-Asia kan knyttes til et migrasjonsmønster. Grupper som i all hovedsak består av nyankomne flyktninger har i de fleste tilfeller en overvekt av menn: Fra konfliktområder er det ofte menn som flytter først, mens familien kommer etterpå (Lie 2004, Forgaard og Dzamarija 2004). For arbeidsinnvandrere gjelder det samme mønsteret. Det er en overvekt av flyktninger fra Afrika, mens innvandrergruppen fra Vest-Asia i større grad er dominert av arbeidsinnvandrere (Blom 1998). Det kom også en relativt stor gruppe flyktninger fra Iran på slutten av 1980-tallet. Denne gruppen besto i all hovedsak av menn, ofte med høy utdanning

eller tilhørende den intellektuelle eliten i landet (Lie 2004).⁴⁸ Dette bidrar også til å holde mannsverskuddet oppe blant innvandrere fra Vest-Asia.

ALDER

Gjennomsnittsalderen for hele innvandrerbefolkningen i 1993 er litt over 38 år, mens tilsvarende for nordmenn er rundt 39 ½ år.⁴⁹

Det er langt større forskjeller å spore mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrere. Sistnevnte gruppe har en gjennomsnittsalder på 34,6 år, noe som er nesten 9 år lavere enn de vestlige innvandrerne. Med tanke på at innvandring fra ikke-vestlige land startet en god del år etter de vestlige, er denne aldersforskjellen å forvente. I tillegg blir det født flere ikke-vestlige enn vestlige innvandrerbarn i Norge (Forgaard og Dzamarija 2004).

De seks ikke-vestlige regionene deler seg inn i to hovedgrupper, som vist i Tabell 2. Mellom-Amerika, Sør-Amerika og Øst-Europa har en noe eldre befolkning med en gjennomsnittsalder som ligger mellom 35 og 38 år, noe som også Olsen (2004) finner. De tre andre regionene i utvalget ligger rundt 33-34 år, hvor Afrika har den yngste befolkningen.

Tabell 2: Gjennomsnittsalder for de ikke-vestlige regioner.

Region	Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia
Snittalder (1993)	38,2 år	35,8 år	37,7 år	33,3 år	33,7 år	34 år

BOTID⁵⁰

Variabelen botid forteller hvor lenge en innvandrer har bodd i Norge. Informasjonen stammer fra opplysninger fra Det Sentrale Folkeregisteret (DSF) som ble opprettet 1. oktober 1964.

Som følge av denne opprettelsen nummererte man hele den norske befolkning med utgangspunkt i folketellingen fra 1960, noe som gjør at svært mange individer, nordmenn som innvandrere, er registeret med oppholdsdato i 1960 eller 1964.

48 De flyktet som følge av politiske tilstramminger i landet (Lie 2004).

49 Dette stemmer overens med andre funn som indikerer at det er mange unge voksne blant innvandrerbefolkningen sett i forhold til hele befolkningen (Blom 1998, Forgaard og Dzamarija 2004).

50 Jeg minner om at Botid er oppgitt med utgangspunkt i tall fra år 1993.

For hele innvandrerbefolkningen er første oppholdsdato 1960, og siste er 1998. Blant innvandrerbefolkningen er rundt 12 prosent av observasjonene registrert med oppholdsdato 1960 eller 1964. Gjennomsnittlig botid for en innvandrer i datasettet mitt er i underkant av 13 år.

Den gjennomsnittlige vestlige innvandrer har bodd i landet i litt over 17 år, mens tilsvarende for en ikke-vestlig innvandrer er tilnærmet 9 ½ år. Som nevnt i variabelspesifikasjonen for alder har denne forskjellen bakgrunn i migrasjonsmønster. Dette ser man igjen ved at det er rundt 24 prosent av de vestlige mot 3 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne, som har oppholdsdato 1960 eller 1964 i mitt datasett.

Innvandrere fra Øst-Europa og Mellom-Amerika er de to ikke-vestlige regionene med høyest gjennomsnittlig botid; i overkant av 12 år (Tabell 3). Dette er to år mer enn Vest-Asia, og mellom tre og fire år mer enn Sør-Amerika, Øst-Asia og Afrika. Østeuropeerne kom til Norge like etter 2. verdenskrig, noe som viser igjen i botid. Innvandrere fra Pakistan og Tyrkia kom til landet som arbeidsimmigranter på 1960- og 70-tallet (Blom 1998): I overkant av 13 prosent av observasjonene for Vest-Asia er registrert med oppholdsdato mellom august 1974 og september 1976, noe som gir oss en indikasjon på strømmen av arbeidsimmigranter fra denne regionen. I samme perioden var det for Øst-Asia kun registrert like under 4 prosent.

Tabell 3: Botid for de ikke-vestlige regioner.

Region	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika
Gjennomsnittlig botid i Norge, antall år (1993)	11,9	8,2	8,2	9,8	12,1	8,7

Det er ulike meninger blant forskere om hvilken effekt botid har på blant annet sysselsetting og inntekt. Det vil alltid være vanskelig å skille ulike effekter fra hverandre, som for eksempel om det er ankomståret i seg selv eller antall år i Norge, som spiller inn. Dette er effekter som man kan skille fra hverandre med paneldata, noe jeg vil gå nærmere inn på i Kapittel 5. Foreløpig vil jeg bare kort introduserer de ulike syn på botid.

I følge Kirkeberg og Kleven (2004) er det uenighet blant forskere i hvilken *grad* botid har positiv effekt på innvandrernes levekår, men at det *har* en effekt er det ingen tvil om. De viser blant annet til ulik botid i Norge som årsak til de store forskjellene de finner mellom enkeltlandene. Ifølge Olsen (2004) vil økt botid også gir lettere inntreden på arbeidsmarkedet. Funn av Galloway og Aaberge (2003)⁵¹ viser at sannsynligheten for å være fattig synker ettersom botiden øker, men forfatterne understreker også at de ikke har mulighet til å vite om det er botid eller selve tidspunktet innvandreren kom til Norge som er avgjørende for å ikke bli fattig. Galloway og Aaberge (2003) finner at økt botid i Norge har ulik effekt på de forskjellige regionene. Som nevnt i Kapittel 3.2.1 finner forfatterne at østeuropeere kommer raskt i arbeid i forhold til de andre ikke-vestlige innvandrerne. Asiater skiller seg ut ved at økt botid i Norge ikke ser ut til å ha noen spesielt stor effekt på sannsynligheten for å være fattig.

Ekhaugen (2005) og Bratsberg et al. (2003) viser derimot til andre resultater. Førstnevnte finner at innvandrere assimileres inn i, heller enn ut av, velferdsavhengighet. Sistnevnte finner at sysselsettingsraten til ikke-vestlige arbeidsimmigranter i Norge synker betraktelig med alder. Med henvisning til disse resultatene kan botid dermed ha negativ effekt på inntekt og sannsynligheten for å være i arbeid.

FAMILIETYPE

Man ser av Tabell 4 at innvandrere ligger 3,5 prosentpoeng over nordmenn i kategorien ektepar med barn. Kirkeberg (2001) finner at både vestlige og ikke-vestlige innvandrerkvinner føder flere barn enn norske kvinner. Den nest største kategorien i familietype er enslige og enslige forsørgere og andre, hvor innvandrerbefolkningen også her ligger noen prosentpoeng over nordmennene. Det er en stor andel enslige forsørgere blant ikke-vestlige innvandrere (Kirkeberg 2001), som man må anta kan forklare noe av dette fenomenet.

Der er flere nordmenn enn innvandrere som er registrert i kategoriene ektepar uten barn og samboerpar med felles barn. Ifølge Blom (1998) lever innvandrere i mindre grad enn nordmenn i samboerskap. Samboerforhold er i tillegg mer utbredt blant menn enn kvinner i innvandrerbefolkningen. Blom (1998) mener dette kan ha sammenheng med at menn i mange

51 Tall fra 1995-1997

kulturer generelt sett har mer frihet enn kvinner. Merk også at det er en overvekt av vestlige innvandrere blant ektepar *uten* barn på rundt 11 prosent, mens ikke-vestlige innvandrere er i tilsvarende flertall blant ektepar *med* barn.

Tabell 4: Familietype.

Region/Familietype, prosentandel	Ektepar uten barn	Ektepar med barn	Samboerpar med felles barn	Enslige, enslige forsørgere og andre
Nordmenn	17,9	43,4	6,2	32,5
Innvandrerbefolkningen	15,4	46,9	3,4	34,4
Ikke-vestlig	10,8	52	2,6	34,6
Vestlig	22	39,7	4,4	34

Tabell 5 viser at innvandrerbefolkningen fra Vest- og Øst-Asia er dominert av ektepar *med* barn. Øst-Europa har på den andre siden høyest prosentandel i kategorien ektepar *uten* barn, mens Sør-Amerika er regionen med flest samboerpar med felles barn. I følge Blom (1998) er samboerforhold vanligst blant chilenerne, mens landene der samboerforhold er minst vanlig er Somalia og Pakistan.

Tabell 5: Familietype for de ikke-vestlige regioner.

Region/Familietype, prosentandel	Ektepar uten barn	Ektepar med barn	Samboerpar med felles barn	Enslige, enslige forsørgere og andre
Øst-Europa	15,6	47,9	2,8	33,8
Afrika	8,9	39	3	49,2
Vest-Asia	9,1	60,4	1,6	28,9
Øst-Asia	11,2	55,2	2,5	31,1
Mellom-Amerika	12,5	34,8	3,8	49
Sør-Amerika	8,5	39,7	6,2	45,6

Afrika, Sør- og Mellom-Amerika har prosentandeler mellom 45 og 50 prosent i kategorien enslige, enslige forsørgere og andre. Lie (2004) rapporterer at 28,8 prosent av innvandrerne

fra Somalia er aleneforeldre med barn, i de fleste tilfeller er dette kvinner. Det samme mønsteret finner Lie (2004) for chilenerne, om enn ikke i like stor grad.⁵²

SIVILSTAND

Det er større forskjeller mellom nordmenn og innvandrere når man ser på variabelen sivilstand (Tabell 6). Bortimot 1/3 av nordmennene er ugift mot nesten 1\5 av innvandrerne. I sistnevnte gruppe er derimot rundt 63 prosent registrert som gift, mens prosentandelen for nordmenn er rundt 54 prosent. I følge Blom (1998) har enkelte gifte innvandrere ektefellen i et annet land, men selv om man skiller mellom reelt og juridisk samliv vil innvandrerbefolkningen fremdeles ha en høyere samlivsprosent, ifølge Blom (1998).

Det er noen flere enker/enkemenn blant nordmennene, men flere skilte og separerte personer i innvandrerbefolkningen. Dette resultatet er noe uventet, både ut i fra oppfatningen om at skillsmisse i større grad er et vestlig fenomen, samt tidligere forskning. I følge Østby (2001) er det grunn til å tro at ekteskapene blant innvandrere i Norge er stabile, mens det er større sjanse for at ekteskap på tvers av landbakgrunn ender i skillsmisse (Forgaard og Dzamarija 2004).

Tabell 6: Sivilstand.

Region/Sivilstand, prosentandel	Ugift	Gift	Enke/enkemann	Skilt	Separert
Nordmenn	31,6	54,1	3,4	8,9	2
Innvandrerbefolkningen	19,5	63,0	2,8	10,6	4
Ikke-vestlige	20,7	63,6	1,8	8,9	4,9
Vestlige	17,7	62,2	4,2	12,6	2,9

For kategoriene gift og ugift er forskjellene mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrere av liten betydning (Tabell 6). Det er derimot flere som er skilt blant de vestlige innvandrerne, mens det er en overvekt av ikke-vestlige som er separert. Man kan med andre ord forvente at denne gruppen etter hvert vil nå igjen de vestlige på skillsmissestatistikken.

⁵² Se vedlegg 4 for oversikt over gjennomsnittlig antall barn pr. region.

Det er store interne forskjeller mellom de ulike ikke-vestlige regionene hva angår sivilstand (Tabell 7). Mellom 64 og 70 prosent av innvandrerne fra Øst-Europa, Vest- og Øst-Asia er gift, mens blant de tre andre regionene lever rundt 50 prosent i ekteskap. Sør-Amerika og Afrika er de to regionene med høyest prosentandel ugifte på henholdsvis 25,5 og 24,1.

Tabell 7: Sivilstand for de ikke-vestlige regioner.

Region/sivilstand, prosentandel	Ugift	Gift	Enke/enkemann	Skilt	Separert
Øst-Europa	16,3	63,8	2,4	12,6	4,9
Afrika	24,1	52,9	1,4	13,7	8
Vest-Asia	18,5	70,1	1,5	5,7	4,2
Øst-Asia	22,5	65,7	2	6,4	3,4
Mellom-Amerika	19,8	48,8	2,7	22,2	6,3
Sør-Amerika	25,5	50,4	1,6	14	8,5

Mellom-Amerika har en høy prosentandel i kategorien skilt. Denne regionen består av et så lite utvalg at enkeltpersoner kan påvirke resultatet uforholdsmessig. Både Vest- og Øst-Asia har få observasjoner i kategoriene separert og skilt. Øst-Europa, Afrika og Sør-Amerika har høyere skillsmisserater, dog ikke på nivå med Mellom-Amerika.

UTDANNELSE

Variabelen utdanning oppgir høyeste fullførte klassetrinn der 0 er ingen registrert utdanning, og 22 er det høyeste utdanningsnivået man kan være registrert med. Ifølge Galloway (2002) er det en entydig sammenheng mellom utdanningsnivå og fattigdom.

Tabell 8: Høyeste fullførte klassetrinn.⁵³

Region/Klassetrinn, prosentandel	Nordmenn	Innvandrer-befolkningen	Ikke-vestlige	Vestlige
0. trinn	0,7	31,9	36,2	25,9
11. trinn	24	17,4	19,9	14
13. trinn	22,6	13,5	12,6	14,9

⁵³ Jeg har valgt å rapportere disse tre utdanningsstrinnene da de har klart høyest prosentandel.

Vi ser av Tabell 8 at nesten 32 prosent av innvandrerbefolkningen ikke er registrert med noe skolegang, mens andelen blant nordmenn er forsvinnende liten. I 1991 ble det foretatt en undersøkelse vedrørende utdannelse tatt i utlandet ved at personer med "uoppgitt" i utdanningsregisteret fikk tilsendt et skjema der dette kunne bli registrert. Til tross for dette er registeret fremdeles mangelfullt, spesielt for nyankomne innvandrere (Blom 1998). Dette kan være noe av grunnen til at nesten 1/3 av innvandrerne i utvalget mitt er registrert uten utdanning.

To andre utdannelsesnivåer peker seg ut med høye prosentandeler; 11. og 13. trinn. For begge nivåer har innvandrerbefolkningen en lavere prosentandel enn nordmenn, henholdsvis 6,6 og 9,1 prosentpoeng lavere. For utdanning utover videregående skole ligger også nordmenn noe over innvandrerbefolkningen på 17 og 18. trinn, mens for de tre siste trinnene har innvandrerne høyere prosentandel enn nordmennene. Innvandrerbefolkningen dominerer med andre ord i de høyeste og laveste utdannelseskategoriene.

Både ikke-vestlige og vestlige innvandrere har en høy andel som ikke er registrert med utdanning. Førstnevnte gruppe ligger ikke overraskende rundt 10 prosentpoeng over sistnevnte. De to gruppene har også et noe ulikt utdanningsmønster: Vestlige innvandrere har en liten topp på 8. trinn, mens ikke-vestlige innvandrere har en tilsvarende topp på 10. trinn. Den største forskjellen mellom de to gruppene kommer til syne i de øverste klassetrinnene. Fra og med 17. trinn dominerer de vestlige innvandrerne: 14,6 prosent av dem har fullført 17. trinn eller over mot 6,4 prosent av de ikke-vestlige innvandrerne.

Sør-Amerika er den ikke-vestlige regionen med høyest prosentandel i 0.trinn, mens Mellom-Amerika befinner seg i andre enden (Tabell 9). I 11. trinn er Øst-Europa er god del prosentpoeng under resten av de ikke-vestlige regionene, mens i utdannelsesnivåene fra og med 17. trinn dominerer Mellom-Amerika og Øst-Europa. En interessant observasjon er at disse to regionene også ligger et godt stykke over de fire andre i 8.trinn, noe som gjør at de følger det samme mønsteret som de vestlige regionene. Innvandrere fra Sør-Amerika og Vest-Asia er i stor grad registrert med de laveste prosentandelene i de høyeste utdannelsesnivåene (17. trinn og oppover).

Tabell 9: Høyeste fullførte klassetrinn for de ikke-vestlige regioner.

Region/Klassetrinn, prosentandel	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika
0. trinn	36,2	35,9	36,5	34,5	32,3	43,8
11. trinn	14,6	21,6	19,8	22	19	19,7
13. trinn	12,9	13	10,9	13,8	13,8	12,1

I mitt utvalg har innvandrere fra Sør-Amerika *ikke* spesielt høy utdanning. Sammenligner man søramerikanere med nordmenn fra og med 17. trinn og oppover, finner man at det er kun i 21. trinn at søramerikanerne ligger noe over. Blom (1998) rapporterer derimot at chilenerne har større andel høyt utdannede personer enn nordmenn, og Lie (2004) finner at det er et ”høyt utdanningsnivå blant chilenerne”, nært opp til gjennomsnittet for nordmenn og over gjennomsnittet for ikke-vestlige innvandrere. Dette kan indikere at når det gjelder utdanning er ikke chilenerne så representative for søramerikanere som de er for andre variabler.

SYSSELSATT

Blant innvandrerne er det 57,4 prosent som er registrert som sysselsatt, mens tilsvarende prosentandel for nordmenn er 69,8. Prosentandel som oppgis er andel av sysselsatte i de respektive gruppene.⁵⁴ For begge grupper gjelder det at rundt 90 prosent er registrert som lønnstakere. De to andre kategoriene omfatter selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk og fiske, hvor det ikke overraskende er dominans av nordmenn, mens den siste kategorien, selvstendig næringsdrivende ellers, har en overvekt av innvandrere.

Totalt sett er 51,7 prosent av de ikke-vestlige og 65,4 prosent av de vestlige innvandrerne registrert som sysselsatte. Også her gjelder det for begge grupper at rundt 90 prosent av de sysselsatte er lønnstakere. Det er flere vestlige enn ikke-vestlige innvandrere som er selvstendig næringsdrivende, men begge gruppene har høyere prosentandel enn nordmennene i denne kategorien. Olsen (2004) gjør samme funn.

Afrika og Sør-Amerika har de to høyeste prosentandelene for lønnstakere, men har derimot lavest prosentandel for selvstendig næringsdrivende ellers. Man ser det motsatte mønsteret for

54 Se vedlegg 5 for oversikt over sysselsettingsforhold for de ulike gruppene.

Vest-Asia: Regionen har høyest prosentandel innenfor selvstendig næringsdrivende og lavest for lønnstakere. Olsen (2004) gjør samme funn for førstegenerasjonsinnvandrere fra Asia. Dette henger trolig sammen med den store andelen arbeidsinnvandrere fra regionen.

ARBEIDSSØKENDE

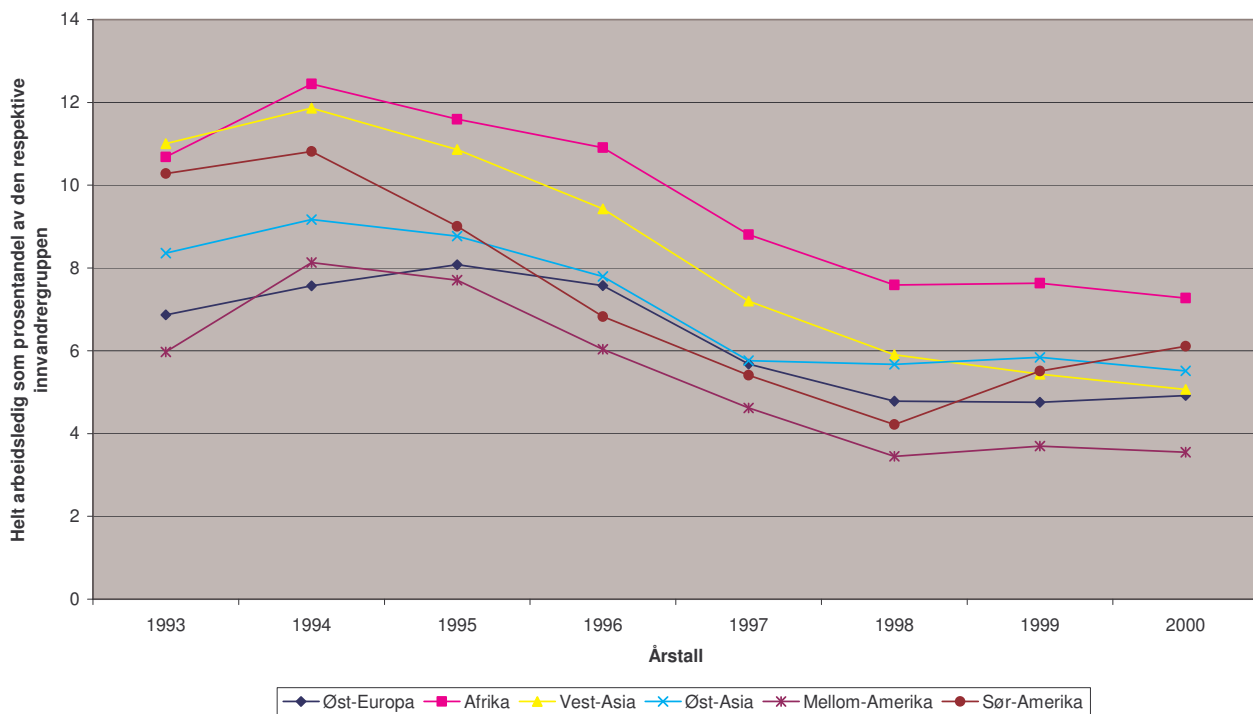
Variabelen arbeidssøkende bygger på registeropplysninger fra Aetat. Arbeidsledige operasjonaliseres her som ”ordinære arbeidssøkere, arbeidssøkere på tiltak, samt opplysninger om yrkeshemmede og yrkeshemmede på tiltak” (Akselsen et al. 2005:40). For denne variabelen er det ikke oppgitt tall for hele tidsrommet. Jeg har kun informasjon om status for arbeidssøkere til og med år 2000. De mest sentrale kategoriene er helt arbeidsledig, delvis sysselsatt og ordinære tiltaksdeltakere.

I underkant av 5 prosent av det norske utvalget er arbeidssøkende, mens prosentandelen for innvandrerbefolkningen er i overkant av 9 prosent. Prosentandelen som oppgis er som andel av arbeidssøkende i de respektive gruppene. Blant nordmenn er 34 prosent registrert som helt arbeidsledig, mens det tilsvarende tallet for innvandrere er 10,7 prosentpoeng høyere. Blom (1998) finner også at arbeidsledigheten blant innvandrerne er langt høyere enn blant nordmenn. Det kan også legges til at det er flere nordmenn enn innvandrere som er delvis sysselsatte, mens det omvendte er tilfelle for ordinære tiltaksdeltakere.

Ikke-vestlige innvandrere utgjør hele 81,1 prosent av utvalget over innvandrere. Dette stemmer overens med funn gjort av blant annet Blom (1998) og Olsen (2004). Sistnevnte rapporterer for eksempel at det i perioden 1999-2003 var ”tre ganger så høy ledighet blant ikke-vestlige” innvandrere som blant hele befolkningen (Olsen 2004:78). En av årsakene til at kun 4,5 prosent av de vestlige innvandrerne i utvalget mitt er arbeidssøkende, er trolig at mange i denne gruppen kommer hit nettopp som følge av arbeid (Kirkeberg 2001), som for eksempel briter og amerikanere som jobber i oljebransjen (Forgaard og Dzamarija 2004).

Førtito prosent av de vestlige innvandrerne i utvalget er registrert som helt arbeidsledig og 24,6 prosent som delvis sysselsatte. Tallene for de ikke-vestlige innvandrere er henholdsvis 45,3 og 15,1 prosent. Vestlige innvandrere har med andre ord ikke bare lettere for å skaffe seg heltidsjobb, men også deltidsarbeid. I kategorien ”Ordinære tiltaksdeltakere” skiller ikke-

vestlige innvandrere seg ut med dobbelt så høy andel som vestlige innvandrere, mens blant ”yrkeshemmede på tiltak” og ”andre yrkeshemmede” er ikke-vestlige regioners prosentandel noe under vestlige regioner. I utvalget mitt har vestlige innvandrere og nordmenn langt flere fellestrekk med hverandre enn ikke-vestlige og vestlige innvandrere.

Graf 10: Prosentandel helt arbeidsledige for ikke-vestlige innvandrere.

Graf 10 viser utviklingen for helt arbeidsledige blant ikke-vestlige innvandrere. Det er en oppgang fra 1993 til 1994, mens det deretter er en klar nedgang fram til 1998. De to siste årene er det mer eller mindre en utflating. Man ser at Sør-Amerika og Øst-Europa i størst grad avviker fra denne trenden. Innvandrere fra Afrika og Vest-Asia har store deler av tidsrommet de høyeste prosentandelene med personer som er registrert som helt arbeidsledige, mens Mellom-Amerika er regionen med gjennomgående lavest prosentandel. Kun i perioden rundt 1994 ligger grafen til Øst-Europa noe lavere enn grafen til Mellom-Amerika. Perioden 1993-2000 var en oppgangsperiode i Norge, noe man må anta reflekteres i redusert antall helt arbeidsledige blant ikke-vestlige innvandrere. Merk at grafen over helt arbeidsledige følger samme mønster som Graf 8 som viste utviklingen av utbetaling av dagpenger for ikke-vestlige innvandrere med 1998 som basisår.

Olsen (2004) finner at førstegenerasjonsinnvandrere fra Afrika og Asia har høyest ledighet, mens mellom- og søramerikanere har lavest. Dette er noe som stemmer overens med mine funn. I Olsen (2004) sitt utvalg er det en høy prosentandel nyankomne flyktninger fra Afrika, noe forfatteren mener forklarer den høye ledighetsprosenten for denne regionen. Både i mitt og Olsen (2004) sitt utvalg ligger Øst-Europa midt i mellom de laveste og høyeste forekomstene.

Tabell 10: Arbeidssøkere fra de ikke-vestlige regioner.

Region/Arbeidssøkerkode, prosentandel	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika
Helt ledige	45,6	48,5	48,7	41,4	40,7	41,8
Delvis sysselsatte	15,6	10,7	12,3	18,9	15,8	17,4
Ordinære tiltaksdeltakere	19,8	23,9	19,7	23,2	19,6	19,7

Det kan også være verdt å nevne at Sør-Amerika markerer seg blant yrkeshemmede på tiltak, mens man ser det tilsvarende for Vest-Asia blant andre yrkeshemmede (Tabell 10). Blom (1998) rapporterer at innvandrere fra Pakistan og Tyrkia har flest sykdommer, noe som kan forklare de høye observasjonsverdiene for Vest-Asia. Det er også mulig å tenke seg at grupper som har vært i landet en stund, som chilenerne og arbeidsinnvandrere fra Tyrkia og Pakistan, er kommet i alderen hvor sjansen for å bli yrkeshemmet stadig øker.

STILLINGSBRØK

Variabelen stillingsbrøk oppgir forventet antall timer en person arbeider per uke. Femti prosent av innvandrerrutvalget er registrert med denne variabelen, mens det tilsvarende for nordmenn er rundt 60 prosent. Prosentandelen som blir oppgitt er de som er registrert med forventet arbeidstid i de respektive gruppene.

Man ser av Tabell 11 at nordmenn bemerker seg med en noe høyere prosentandel i alle de tre kategoriene, men at dette ikke er betydelige forskjeller. I følge Blom (1998) er andelen fast ansatte blant innvandrerbefolkningen noe lavere enn blant nordmenn.

Tabell 11: Forventet arbeidstid.

Region/Arbeidstid, prosentandel	4-19 timer	20-29 timer	Over 30 timer
Nordmenn	12,8	10,3	76,9
Innvandrerbefolkningen	14	10,2	75,8
Ikke-vestlig	15,5	10,3	74,2
Vestlig	12,3	10	77,7

Når man deler innvandrerbefolkningen opp i ikke-vestlig og vestlig kan man se at førstnevnte gruppe er noe i overvekt i den laveste kategorien (4-19 timer), mens det omvendte er tilfelle ved forventet arbeidstid over 30 timer. Denne ulikheten kan slå ut på inntekt, og man bør ta høyde for at forventet arbeidstid over 30 timer vil trekke i positiv retning. Galloway (2002) finner at "...størrelsen på yrkesinntekten tyder på at de fattige hadde deltidsarbeid eller bare sporadisk arbeid." (Galloway 2002:41).

Tabell 12: Forventet arbeidstid for de ikke-vestlige regioner.

Region /Arbeidstid, prosentandel	4-19 timer	20-29 timer	Over 30 timer
Øst-Europa	14	10,1	75,9
Afrika	17,9	10,3	71,8
Vest-Asia	16	9,2	74,8
Øst-Asia	15	10,5	74,5
Mellom-Amerika	17,5	13,6	69
Sør-Amerika	16,4	11,9	71,8

Man ser av Tabell 12 at afrikanere, mellom- og søramerikanere er de som i størst grad arbeider mellom 4 og 19 timer, og i minst grad over 30 timer. De tre andre regionene har mer eller mindre et omvendt mønster. Merk også at Mellom- og Sør-Amerika har de to høyeste verdiene for kategorien 20-29 timer, mens Øst-Europa og Vest-Asia har de to laveste.

BOSTED

Den største forskjellen mellom innvandrerbefolkningen og nordmenn er i hvilken grad de er bosatt i Oslo, noe som gjelder for nesten 35 prosent av alle innvandrere, men for bare rundt 10 prosent av nordmennene. Dette bekreftes av en annen variabel i datasettet som kartlegger bosettingsmønsteret til de ulike gruppene.⁵⁵ Denne variabelen viser at innvandrere i større grad enn nordmenn bosetter seg i tettbygde strøk.

En forklaring på dette bosettingsmønsteret kan være at flere nordmenn har vokst opp på utkantsteder som følge av familiære og historisk årsaker - årsaker som ikke vil være gjeldende for innvandrere. I tillegg har landet få store byer. Bosettingspolitikken fra myndighetene vil også spille inn som en faktor, for eksempel plassering av asylmottak.

Det er ikke overraskende at nesten $\frac{3}{4}$ av innvandrerne som bor i Oslo har ikke-vestlig landbakgrunn. Forgaard og Dzamarija (2004) skriver for eksempel at "Sentraliseringen i innvandrerbefolkningen er spesielt sterk blant de med ikke-vestlige bakgrunn, og bortimot halvparten av ikke-vestlige innvandrere bor i Oslo og området rundt" (Forgaard og Dzamarija 2004:27). Det er interessant å se at de konkluderer med det samme som jeg finner i mine data, selv om deres observasjoner bygger på data fra år 2004.

Samtlige regioner har hovedvekten av observasjonene i Oslo, ikke-vestlige som vestlige. Afrika og Vest-Asia er de to regionene med klart flest observasjoner i hovedstaden med henholdsvis 59 og 56 prosent av innvandrergruppen bosatt her. Den ikke-vestlige regionen med lavest prosentandel er Sør-Amerika med hovedstadsrepresentasjon på noe over 27 prosent. Det er med andre ord en relativt stor forskjell mellom de ulike ikke-vestlige regionene hva angår bosetting i Oslo.

I følge Mogstad (2003) er det dyrere å bo i Oslo enn de fleste andre steder i landet som følge av regionale prisforskjeller. Som nevnt i Kapittel 2.2 har jeg ikke tilgang på data som forteller noe om hvordan det enkelte individ disponerer pengene sine. Det er allikevel verdt å merke seg at over halvparten av alle innvandrere fra Afrika og Vest-Asia bor i Oslo, Norges dyreste by.

⁵⁵ Variabelen viser hvorvidt et individ bor tett- eller spredtbygde.

I dette kapitlet har jeg presentert ulike variabler fra de to datasettene som vil være relevant for analysen. Jeg har samtidig vist hvilke forskjeller som eksisterer mellom nordmenn og innvandrere, mellom ikke-vestlige og vestlige innvandrere, og mellom de ikke-vestlige innvandrere. I neste kapittel gir jeg en kort innføring i den økonometriske teorien som vil ligge til grunn for analysen i Kapittel 5.

Kapittel 4 Empirisk spesifikasjon

Jeg vil i dette kapittelet gi en kort gjennomgang av aktuelle estimeringsmetoder. Jeg har viet mest plass til Minste kvadraters metode, da det er denne metoden som ligger til grunn for analysen. I tillegg vil jeg omtale to alternative paneldata-estimatorer: Tilfeldig effekt- og Fast effekt-modellen. Dette kapittelet bygger på Verbeek (2004) og Woolridge (2003).

4.1 Paneldata

Et paneldatasett følger et utvalg av observasjonsenheter over et visst tidsrom. Dette impliserer at vi har flere observasjoner for hver aktør, med andre ord at vi kombinerer tverrsnitt og tidsserier.

Paneldata gir mange fordeler. For det første øker det antallet observasjoner fordi vi ser på både tids- og individ-dimensjoner. For det andre gir det anledning til å identifisere økonomiske fenomener via dynamiske justeringer som ikke kan identifiseres i rene tverrsnitt eller tidsserier, for eksempel med hensyn på levekår eller arbeidsledighet. Sist, men ikke minst, åpner det for muligheten for å kontrollere for uobserverte variabler, i paneldatalitteraturen omtalt som uobservert individuell heterogenitet. I et datasett over innvandrere kan årsak til innvandring, språkbeherskelse, eller evnen til å tilpasse seg en ny kultur, være eksempler på uobserverte komponenter. Andre uobserverte komponenter, som gjelder for både nordmenn og innvandrere, er (kognitive) evner, motivasjon eller lignende. Siden dette er variabler som jeg ikke har tilgang på, vil jeg i mitt datasett altså ha én eller flere variabler som er uobserverbare, men som likevel påvirker utfallet for hvert individ.

4.2 Minste kvadraters metode

Dersom det *ikke* eksisterer individspesifikke komponenter, vil det være naturlig å bruke vanlig Minste kvadraters metode (MKM) som estimator. MKM-estimatoren er en lineær modell som utnytter begge dimensjoner, både “innen-” og “mellom”-gruppegjennomsnittet,⁵⁶ det vil si både variasjon over tid og variasjon mellom individer.

⁵⁶ Også kjent som “within” og “between”.

$$(1) y_{it} = \alpha + \beta x_{it} + \varepsilon_{it}.$$

Her er y_{it} den avhengige variabelen, x_{it} representerer de uavhengige variablene, α og β de koeffisientene som skal estimeres, og ε_{it} er et stokastisk feilledd som oppfyller de klassiske forutsetningene. Individ- og tidsdimensjoner oppgis som henholdsvis i og t . Disse definisjonene vil gjelde gjennom hele oppgaven. MKM-estimatoren kan skrives som

$$(2) \hat{\beta}_{\text{MKM}} = \frac{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T (x_{it} - \bar{x}_i)(y_{it} - \bar{y}_i) + T \sum_{i=1}^N (\bar{x}_i - \bar{x})(\bar{y}_i - \bar{y})}{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T (x_{it} - \bar{x}_i)(x_{it} - \bar{x}_i)' + T \sum_{i=1}^N (\bar{x}_i - \bar{x})(\bar{x}_i - \bar{x})'}$$

hvor \bar{x} og \bar{x}_i er henholdsvis total-gjennomsnittet og innen gruppe-gjennomsnittet, definert som:

$$(3) \bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T x_{it}}{N * T}$$

$$(4) \bar{x}_i = \frac{\sum_{t=1}^T x_{it}}{T}.$$

Det tilsvarende vil gjelde for y_{it} .

MKM-estimatoren er BLUE (Best Linear Unbiased Estimator) når de klassiske feilleddsegenskapene er oppfylt. MKM er altså forventningsrett og effisient under visse betingelser. Når forventningsverdien til en estimator ved gjentatte trekninger blir lik den sanne verdien, er estimatoren forventningsrett. En effisient estimator er den med minst varians av de aktuelle estimatorer. Å inkludere en irrelevant variabel i modellen vil gjøre modellen ineffisient, men ikke ha noe effekt på koeffesientene sin forventningsretthet. På den andre siden vil det å utelate en relevant variabel gi en forventningsskjev estimator.

Som nevnt innledningsvis, må man være observant på individuell heterogenitet. En vanlig måte å modellere individuell heterogenitet i panelmodeller, er å anta at helningskoeffisientene, β , er felles for alle individ, men at konstantleddet er individspesifikt:

$$(5) \quad y_{it} = \alpha_i + \beta x_{it} + \varepsilon_{it}.$$

Hvis ligning (5) uttrykker den sanne modellen, betyr det at MKM-modellen i ligning (1) er feilspesifisert siden den individuelle heterogeniteten α_i er utelatt. En vanlig løsning på dette problemet er å bruke andre estimeringsmetoder som tar hensyn til individspesifikk variasjon. De mest kjente metodene er Tilfeldig effekt-modellen (TE) og Fast effekt-modellen (FE).

4.3 Tilfeldig effekt-modellen

Tilfeldig effekt (TE)-modellen⁵⁷ kombinerer både “innen” og “mellom” dimensjonen på den mest effisiente måten, men stiller strengere krav enn den enkle MKM-modellen i forhold til konsistens. I denne modellen blir individspesifikke komponenter betraktet som stokastiske komponenter og inkludert i feilleddet:

$$(6) \quad y_{it} = \mu + \beta x_{it} + w_{it},$$

hvor w_{it} er $\alpha_i + \varepsilon_{it}$. Hvis modellen overfor er sann, vil modellen i ligning (1) være feilspesifisert. MKM som estimator for modellen i ligning (6) gir autokorrelasjon i feilleddet w_{it} , da den individspesifikke komponenten gjør at kovariansen ikke blir null. Dette er brudd på den klassiske forutsetningen om uavhengighet mellom påfølgende feilledd. For at betingelsene skal være oppfylt må vi transformere den opprinnelige regresjonsligningen gjennom å vekte komponentene. Transformasjonen gir følgende ligning:

$$(7) \quad (y_{it} - \vartheta \bar{y}) = \mu(1 - \vartheta) + \beta(x_{it} - \vartheta \bar{x}_i) + (w_{it} - \vartheta \bar{w}_i),$$

hvor ϑ er definert som:

57 Engelsk: Random effect-model.

$$(8) \quad \vartheta = 1 - \sqrt{\psi} = 1 - \sqrt{\frac{\sigma_\varepsilon^2}{\sigma_\varepsilon^2 + T\sigma_\alpha^2}}.$$

MKM på transformerte data gir TE-estimatoren:

$$(9) \quad \hat{\beta}_{TE} = \frac{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T (x_{it} - \bar{x}_i)(y_{it} - \bar{y}_i) + \psi T \sum_{i=1}^N (\bar{x}_i - \bar{x})(\bar{y}_i - \bar{y})}{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T (x_{it} - \bar{x}_i)(x_{it} - \bar{x}_i)' + \psi T \sum_{i=1}^N (\bar{x}_i - \bar{x})(\bar{x}_i - \bar{x})'}.$$

Både MKM og TE har som krav til konsistens at det skal være uavhengighet mellom regressor og feilledd. I modellen i ligning (1) antar vi fravær av individuell heterogenitet, slik at kravet til uavhengighet innebærer at $E(x_{it} \varepsilon_i) = 0$. I modellen i ligning (6) antar vi at $E(x_{it} w_{it}) = 0$. Gitt at w_{it} og ε_{it} er uavhengige, innebærer dette at både $E(x_{it} \varepsilon_{it}) = 0$ og $E(x_{it} \alpha_i) = 0$. Sistnevnte antakelse om uavhengighet mellom forklaringsvariablene og den individspesifikke komponenten er spesielt kritisk. Hvis denne betingelsen ikke er til stede vil TE-modellen ikke lenger være konsistent. La oss anta at årsak til innvandring og inntekt er korrelert, noe som ikke er en urimelig antakelse. Dette vil innebære at det ikke eksisterer uavhengighet mellom forklaringsvariablene og den individspesifikke komponenten. Å behandle årsak til innvandring som tilfeldig og inkludere det i feilleddet, vil dermed gi endogenitetsproblemer og TE vil gi inkonsistente estimater.

4.4 Fast effekt-modellen

Denne modellen behandler individspesifikk heterogenitet som en konstant. Fast effekt (FE)-modellen er således:

$$(10) \quad y_{it} = \alpha_i + x'_{it} \beta + \varepsilon_{it},$$

For å eliminere α_i , trekker man fra innen-gruppe-gjennomsnittene fra FE-ligningen. Siden α_i er lik i alle tidsperioder, vil gjennomsnittet også være lik α_i . Dette gir følgende ligning:

$$(11) \quad y_{it} - \bar{y}_i = \alpha_i - \alpha_i + (x_{it} - \bar{x}_i)' \beta + (\varepsilon_{it} - \bar{\varepsilon}_i).$$

Siden $\alpha_i - \alpha_i = 0$, forsvinner denne variabelen fra ligningen. Vi legger merke til at FE-transformasjonen innebærer at *alle* variabler som er konstante over tid, som for eksempel kjønn, blir fjernet fra modellen. Deretter bruker man samme fremgangsmåte som for MKM på ligning (11), og får FE-estimatoren:

$$(12) \quad \hat{\beta}_{FE} = \frac{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T (x_{it} - \bar{x}_i)(y_{it} - \bar{y}_i)}{\sum_{i=1}^N \sum_{t=1}^T (x_{it} - \bar{x}_i)(x_{it} - \bar{x}_i)}.$$

FE-estimatoren er BLUE og forventningsrett under de samme betingelser som MKM. Merk at FE-estimatoren ikke legger restriksjoner på forholdet mellom x_{it} og α_i , siden α_i fjernes via FE-transformasjonen.

4.5 Valg av modell

Alle de omtalte modellene har sine fordeler og ulemper. De avgjørende spørsmål er sannsynligheten for at det finnes uobservert individuell heterogenitet som bør tas hensyn til, og videre om det er uavhengighet mellom den individuelle heterogeniteten og de observerte forklaringsvariablene. Jeg har blant annet argumentert for at det trolig *ikke* er en tilfeldig sammenheng mellom innvandringsgrunn og landbakgrunn. Det er for eksempel langt flere flyktninger og asylsøkere fra Afrika enn Vest-Asia. Det er også langt større sannsynlighet at en vestlig person kommer til Norge som følge av et jobbtilbud enn en ikke-vestlig person. Det er med andre ord ingen garanti for at det er uavhengighet mellom forklaringsvariablene og den individspesifikke komponenten, snarere tvert i mot.

Som vist i Kapittel 4.4 fjerner FE-estimatoren alle variabler som er fast over tid, noe som i min modell vil innebære kjønn, alder, botid og ikke minst landbakgrunn. Sistnevnte variabel er bærebjelken i oppgaven, og derfor er FE-modellen langt fra å foretrekke. Jeg kommer

riktignok til å operere med en modell for hver ikke-vestlige region, hvor jeg kun går glipp av de andre faste variablene, men i tillegg viser Hausmantesten at jeg bør bruke RE fremfor FE.

RE kan på sin side kun benyttes når det er uavhengighet mellom uobserverte og observerte variabler, noe jeg har argumentert for at ikke er sannsynlig for mine to datasett. Dette gjør at RE er lite egnet som estimeringsmodell.

Jeg står dermed igjen med MKM-modellen presentert i ligning (1). Som nevnt vil denne være feilspesifisert hvis den rette modellen inneholder signifikant grad av uobservert heterogenitet. Dette anses likevel som et mindre problem enn det åpenbare endogenitetsproblemet som oppstår ved bruk av TE-modellen. For sammenligningens del vil jeg likevel presentere resultatene fra TE-estimering i Appendiks 1 og 2.

Kapittel 5 Regresjonsresultater

I Kapittel 5 presenterer og analyserer jeg først regresjonsresultatene for en modell over hele innvandrerbefolkningen der ikke-vestlige regioner er inkludert som egne variabler. Deretter gjør jeg det samme for Regionsmodellene, det vil si at jeg har en modell per ikke-vestlige region. En modell over nordmenn vil fungere som sammenligningsgrunnlag.

På bakgrunn av tema i oppgaven har jeg valgt å benytte både en modell der landbakgrunn er inkludert som egen variabel, og å ha en modell for hver enkelt ikke-vestlige region. Sistnevnte vil heretter bli henvist til som Regionsmodellene, mens førstnevnte vil bli benevnt Samlemodellen. Bidraget fra Samlemodellen vil utelukkende bli benyttet for Landbakgrunn. Denne variabelen representerer effekten den enkelte region måtte ha på inntekten til et individ, alt annet likt. Når jeg refererer til en region i redegjørelsen for Landbakgrunn vil dette henseile på resultater fra Samlemodellen. Regionsbetegnelsene vil også bli brukt i Kapittel 5.2, men da for å vise til hvilken regionsmodell jeg omtaler. Leser må med andre ord skille mellom region som landbakgrunn og region som egen modell.

Hovedfokus i dette kapittelet er rettet mot Regionsmodellene. På denne måten vil jeg på best mulig måte få frem det særegne ved hver region for eksempel hva angår utdannelse, arbeidsmarked eller sivil status. Dette er i tråd med Galloway og Aaberge (2003) som også opererer med en modell for hver etniske gruppe. De sier dette er på bakgrunn av "...the presumption of a very large degree of heterogeneity among immigrants groups of different ethnic origin,..." (Galloway og Aaberge 2003:12). Antakelsen om at innvandrerbefolkningen *ikke* er en homogen gruppe ligger med andre ord til grunn. I tillegg har jeg tilgang på en betydelig mengde variabler i datasettet, en kvalitet som kommer best til sin rett med Regionsmodellene. På grunn av den betydelige størrelsen på det norske utvalget har det ikke vært mulig å slå sammen de to datasettene.

5.1 Resultater fra estimering med MKM Samlemodell

I Samlemodellen er variabelen Landbakgrunn operasjonalisert som de seks ikke-vestlige regionene, og er listet som de første variablene i Tabell 13. Det vil si at med alt annet likt, reflekterer variabelen hva som kun stammer fra landbakgrunn. De tre vestlige regionene,

Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania, er referansegruppe. Med unntak av landbakgrunn og botid er samme modell benyttet for det norske utvalget. Resultatene for det norske utvalget er presentert i Tabell 14.

Tabell 13: Resultater fra estimering med MKM Samlemodell for innvandrerbefolkningen og nordmenn. Logaritmen av yrkesinntekt som avhengig variabel.

Innvandrerbefolkningen			
Variabelnavn	Koef.	St.feil	P> t
Øst-Europa	-0,877	0,012	0,000
Afrika	-1,639	0,014	0,000
Vest-Asia	-1,856	0,011	0,000
Øst-Asia	-0,920	0,010	0,000
Mellom-Amerika	-0,839	0,050	0,000
Sør-Amerika	-0,592	0,018	0,000
Kvinne	-0,776	0,009	0,000
Alder	-0,066	0,000	0,000
Botid	-0,010	0,001	0,000
Utdannelse	0,072	0,001	0,000
Lønnstaker	6,184	0,011	0,000
Arbeidsledig	1,745	0,018	0,000
Gift	0,533	0,008	0,000
Barn under 16 år	0,121	0,004	0,000
Kvinne m/Barn under 16 år	-0,261	0,006	0,000
Stillingsbrøk	0,506	0,011	0,000
Oslo	-0,295	0,008	0,000
1994	0,237	0,015	0,000
1995	0,457	0,016	0,000
1996	0,532	0,016	0,000
1997	0,736	0,016	0,000
1998	0,828	0,016	0,000
1999	1,129	0,016	0,000
2000	1,206	0,016	0,000
2001	1,146	0,016	0,000
2002	1,140	0,016	0,000
2003	1,141	0,016	0,000
Observasjoner	1225010		
F-test	F(27,1224982) =43748,51		
R ²	0,491		

5.1.1 Tolkning av resultater

LANDBAKGRUNN

Som redegjort for i Kapittel 2.1, blir ikke etnisitet kartlagt blant innvandrerbefolkningen i Norge. Det samme vil gjelde religiøse, kulturelle, historiske og språklige faktorer. Det er for eksempel ikke mulig å vite hvilken eventuell religiøs tilknytning en innvandrer fra Bosnia-Herzegovina måtte ha, vedkommende er kun kategorisert som østeuropéer i mitt datasett.

Innvandringsgrunn er heller ikke en egen variabel, men jeg har i Kapittel 3 blant annet vist til at det er en betydelig andel arbeidsinnvandrere fra Vest-Asia, mens Afrika har en overvekt av flyktninger. I tillegg vil jeg understreke at jeg i datasettet mitt ikke har en spesifikk variabel som måler effekten av å *ikke* være i arbeid i forhold til å ha en jobb. Årsak til innvandring og sysselsettingsrate kan med andre ord ligge gjemt i landbakgrunnsvariabelen.

Hva som ligger i landbakgrunnsvariabelen, som kun refererer til hvor man selv eller ens foreldre har innvandret fra, er således vanskelig, om ikke umulig, å redegjøre eksakt for. Jeg vil allikevel som en del av analysen henviser til ulike faktorer som variabelen muligens kan bestå av, og som derfor kan kaste lys over de ulike resultatene. Jeg understreker at jeg ikke på noen måte kan trekke konklusjoner på bakgrunn av dette, men at jeg til tross for dette ser det som viktig å diskutere aspekter som man ikke kan utelukke har en betydning for regresjonsresultatene.

I forhold til hva som ble beskrevet i Kapittel 3 er det ikke overraskende at samtlige koeffisienter til de ikke-vestlige regionene har negative fortegn. Alle landbakgrunnsvariablene er signifikante på 1 prosentnivå. **Vest-Asia og Afrika** har de to klart mest negative koeffisientene, noe som også stemmer overens med funn i Kapittel 3.2.1. De to regionene har de laveste gjennomsnittsinntektene i utvalget, og i tillegg høyest andel fattige. Øst-Europa, Øst-Asia og Mellom-Amerika har koeffisientverdier på mellom 0,83 og 0,92, mens Sør-Amerika har den laveste koeffisientverdien i utvalget på 0,59.

Blom (1998) finner at yrkesinntektens andel av samlet husholdsinntekt er lavest for somaliske og pakistanske hushold. Dzamarija og Kalve (2004) rapporterer også at afrikanske

barnefamilier hadde den laveste gjennomsnittlig inntekten etter skatt per forbruksenhet,⁵⁸ mens Kirkeberg og Kleven (2004) viser til at barnefamilier fra Somalia og Irak peker seg ut med relativt lave inntekter. For Afrika vil majoriteten av innvandrere ha ankommet landet som flyktninger og asylsøkere (Blom 1998). Sistnevnte grupper vil også være i utvalget til Vest-Asia, men fra denne regionen vil det også være en betydelig andel arbeidsinnvandrere. Ifølge Blom (1998) er det en fordel å være arbeidsinnvandrer i forhold til å ha kommet som flyktning.

Ser vi bort i fra Sør-Amerika rapporterer **Mellom-Amerika** minst negativ effekt av landbakgrunn. Innvandrere fra Mellom-Amerika er en liten gruppe i utvalget mitt. Merk at standardavviket er betydelig høyere enn for de andre regionene. Som nevnt i Kapittel 3.1 er det gjort lite, om noe, konkret forskning på innvandrere fra Mellom-Amerika. Av dette følger at jeg ikke har informasjon om majoriteten av mellomamerikanerne kom hit som flyktninger, som følge av ekteskap eller annen grunn. Nicaragua, Honduras og El Salvador er eksempler på mellomamerikanske land som er fattige og i tillegg har opplevd alvorlige konflikter. Det ville derfor ikke være ulogisk om noen av innvandrerne fra Mellom-Amerika har bakgrunn som flyktning. Derimot peker en annen faktor i retning av andre innvandringsårsaker: I utvalget mitt fra Mellom-Amerika er det et kvinneoverskudd. Som nevnt i Kapittel 3.2.2 er det ofte en overvekt av menn i flyktninggrupper. Hvordan innvandringsgrunn påvirker utvalget mitt fra Mellom-Amerika er med andre ord vanskelig å si noe om. Jeg vil som følge av lite informasjon om mellomamerikanske innvandrere i Norge, ikke kunne kommentere resultatene til denne gruppen på samme måte som for de andre innvandrergruppene.

Øst-Europa og Mellom-Amerika har svært lik effekt av sin respektive landbakgrunn. Østeuropeere er en av gruppene som har vært lengst i Norge, og har innslag av både flyktninger og arbeidsinnvandrere. Tidligere forskning fremhever at østeuropeere klarer seg økonomisk bedre enn andre ikke-vestlige innvandrere. Kirkeberg og Kleven (2004) finner at innvandrerpar med barn fra Øst-Europa har noe høyere inntekt enn par med barn fra den tredje verden.⁵⁹

Ifølge Galloway og Aaberge (2003) er ikke de formelle og kulturelle båndene av historiske grunner så utviklet mellom Øst-Europa og Vesten, som mellom de nordiske innvandrerne og

58 Tall fra 2002.

59 De får samme resultat når det tas hensyn til familiestørrelse.

Vesten. Til tross for dette vil den felles europeiske bakgrunnen som Øst-Europa deler med Vesten, gjør at østeuropeere fortere overkommer de initielle problemene en innvandrer ofte opplever i startfasen. De vil med andre ord ha færre tilpasningsproblemer enn innvandrere med ”far less in common culturally” (Galloway og Aaberge 2003:21).

Øst-Asia har en noe høyere negativ effekt av landbakgrunn enn Øst-Europa. De tre østasiatiske innvandrergruppene det er forsket mest på er Sri Lanka, India og Vietnam. Alle tre er innvandrergrupper som gjør det inntektsmessig bra i Norge, spesielt de to førstnevnte (Blom 1998, Kirkeberg og Kleven 2004, Kirkeberg 2001, Lie 2004). Dette er således i tråd med mine resultater.

Det er lite forskjell i effekten mellom Øst-Asia, Øst-Europa og Mellom-Amerika. Det er vanskelig å peke på faktorer som kan være utslagsgivende for resultatene.

Som innvandrer taper man minst inntektsmessig på å være fra **Sør-Amerika**. Vi så i Kapittel 3.2.1 at innvandrere fra denne regionen blant annet mottok minst sosialhjelp, og hadde lavest prosentandel fattige. Sør-Amerika var i tillegg en av gruppene som lå i det øvre sjiktet i inntektsutviklingen blant de ikke-vestlige regionene. Merk at regionen med høyest gjennomsnittsinntekt, Øst-Europa, ikke har lavest negativ effekt av landbakgrunn. Det vil med andre ord si at østeuropeisk landbakgrunn gir større negativt utslag på inntekt enn søramerikansk landbakgrunn, men at innvandrere fra Øst-Europa tjener mer enn innvandrere fra Sør-Amerika når vi ikke betinger på de øvrige variablene i Tabell 13.

Det er skrevet lite om søramerikanere som egen region,⁶⁰ men chilenerne har derimot vært gjenstand for større oppmerksomhet. Denne innvandrergruppen kom i stor grad som flyktninger på midten av 1970-tallet og i 1987-1989. I 1995 var chilenerne den 12. største innvandrergruppen i Norge (Lie 2004). Chilenerne er en av innvandrergruppene som klarer seg best i Norge. Ifølge Blom (1998) hadde gruppen en av de høyeste disponible husholdsinntektene i 1994. Han viser også til at en betydelig andel av husholdsinntekten deres

60 Vanligvis er det amerikanske kontinentet kun inndelt i nord og sør, hvor Nord-Amerika er Canada og USA, og Sør-Amerika vil være identisk med Latin-Amerika.

består av yrkesinntekt.⁶¹ Den chilenske innvandrerbefolkningen har i tillegg en beskjeden andel husholdninger med lavinntekt (Blom 1998).

I Latin-Amerika er katolisismen den offisielle religionen, og det dominerende språket er spansk/portugisisk.⁶² Det er derfor ikke usannsynlig å trekke slutningen at de fleste innvandrere fra Sør-Amerika er katolske og har spansk/portugisisk som morsmål. Både religionen og språket ble innført av europeerne, og man kan således karakterisere disse to faktorene som ”vestlige”. Latinamerikanere vil dermed være i besittelse av to europeiske egenskaper, noe som kan gjøre at de initielle problemene i Norge vil være lettere å takle for latinamerikanere enn innvandregrupper som har færre kulturelle fellespunkter med Vesten (Jfr. Galloway og Aaberge (2003) sin argumentasjon).

Med antakelsen at det er de innvandrerne som tilpasser seg det norske samfunnet best, som også vil klare seg best økonomisk, argumenterer jeg for at det er en viss sannsynlighet for at Latin-Amerika kan dra fordeler av språklige og religiøse likheter med Vesten. Jeg understreker igjen at jeg ikke vet verken religion eller språk til den enkelte søramerikaner i mitt utvalg, men mener at det ikke er umulig at effekten av nevnte faktorer kan bli fanget opp av landbakgrunnsvariabelen, og dermed påvirke de respektive resultatene.

5.2 Resultater fra estimering med MKM Regionsmodeller

Jeg vil nå se nærmere på Regionsmodellene. Jeg opererer med en modell per ikke-vestlige region. Jeg har ingen egen modell for de vestlige regionene. Tabell 14 gjengir resultatene fra estimering med MKM av Regionsmodellene. Jeg tar utgangspunkt i disse modellene når jeg analyserer resultatene. I tillegg har jeg for enkelte variabler laget interaksjonsvariabler eller variabler som fanger opp 2.ordenseffekten. I disse tilfellene er den aktuelle variabelen blitt lagt til den opprinnelige Regionsmodellen. Resultatene er rapportert i egne tabeller som er å finne ved redegjørelsen av variabelen. Jeg rapporterer kun effekten av interaksjonsvariabelen/2. orden, og hvordan denne påvirker variabelen(e) den utgår fra da de andre variablene i liten grad blir påvirket. Jeg minner om at de interne forskjellene blant ikke-vestlige innvandrere er fokus i oppgaven.

61 I motsatt fall utgjør overføringer en betydelig andel, som for eksempel er tilfelle for innvandrere fra Somalia.

62 Merk at det er en betydelig andel personer i Latin-Amerika som tilhører urbefolkningen, en svært heterogen gruppen som ikke nødvendigvis vil falle inn under de ”offisielle” kategoriene.

Tabell 14: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodeller. Logaritmen av yrkesinntekt som avhengig variabel.

Variabelnavn ⁶³	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Nordmenn
Kvinne	-0,660 (0,027)	-0,376 (0,036)	-0,943 (0,027)	-0,569 (0,020)	-1,162 (0,129)	-0,863 (0,042)	-0,904 (0,003)
Alder	-0,051 (0,001)	-0,051 (0,002)	-0,082 (0,001)	-0,071 (0,001)	-0,033 (0,006)	-0,050 (0,002)	-0,073 (0,000)
Botid	-0,001** (0,001)	-0,004* (0,002)	0,003* (0,001)	0,037 (0,002)	-0,011** (0,009)	-0,007 (0,003)	
Utdannelse	0,076 (0,002)	0,085 (0,002)	0,081 (0,0017)	0,045 (0,001)	0,068 (0,009)	0,024 (0,003)	0,176 (0,000)
Lønnstaker	6,550 (0,034)	6,907 (0,039)	6,586 (0,023)	5,980 (0,023)	6,929 (0,148)	6,014 (0,046)	4,939 (0,004)
Arbeidsledig	1,775 (0,053)	2,061 (0,050)	1,505 (0,039)	1,808 (0,035)	2,287 (0,257)	2,268 (0,072)	1,748 (0,011)
Gift	0,480 (0,025)	0,376 (0,029)	0,505 (0,022)	0,766 (0,018)	0,493 (0,111)	0,556 (0,035)	0,883 (0,003)
Barn<16 år	0,046 (0,016)	-0,020** (0,013)	0,111 (0,009)	0,105 (0,010)	0,189 (0,092)	0,141 (0,022)	0,068 (0,002)
Barn<16 år*Kvinne	-0,175 (0,020)	-0,295 (0,020)	-0,413 (0,014)	-0,162 (0,014)	-0,016** (0,108)	-0,257 (0,030)	-0,128 (0,003)
Stillingsbrøk	0,708 (0,035)	0,609 (0,042)	0,581 (0,032)	0,510 (0,023)	0,617 (0,160)	0,392 (0,047)	0,393 (0,004)
Bosted (Oslo)	-0,248 (0,023)	-0,566 (0,026)	-0,515 (0,019)	-0,247 (0,016)	0,348 (0,106)	-0,176 (0,036)	0,013 (0,005)
År 1994	0,250 (0,050)	0,228 (0,056)	0,288 (0,042)	0,274 (0,034)	0,230* (0,226)	0,317 (0,072)	0,062 (0,006)
År 1995	0,513 (0,050)	0,469 (0,057)	0,567 (0,042)	0,452 (0,035)	0,420* (0,229)	0,610 (0,072)	0,160 (0,006)
År 1996	0,614 (0,050)	0,692 (0,058)	0,706 (0,043)	0,495 (0,035)	0,345* (0,231)	0,805 (0,073)	0,113 (0,007)
År 1997	0,847 (0,051)	0,969 (0,058)	0,955 (0,043)	0,698 (0,035)	0,420 (0,234)	0,997 (0,074)	0,160 (0,007)
År 1998	0,873 (0,051)	1,186 (0,059)	1,124 (0,043)	0,817 (0,036)	0,390 (0,234)	1,157 (0,074)	0,222 (0,007)
År 1999	1,199 (0,051)	1,509 (0,059)	1,493 (0,043)	1,053 (0,036)	0,889 (0,236)	1,570 (0,075)	0,392 (0,007)
År 2000	1,257 (0,051)	1,601 (0,06)	1,606 (0,044)	1,159 (0,036)	0,908 (0,237)	1,660 (0,075)	0,460 (0,007)
År 2001	1,135 (0,052)	1,648 (0,061)	1,636 (0,044)	1,175 (0,037)	0,957 (0,238)	1,641 (0,076)	0,283 (0,007)
År 2002	1,172 (0,052)	1,559 (0,061)	1,6213 (0,045)	1,153 (0,037)	1,202 (0,240)	1,695 (0,077)	0,281 (0,007)
År 2003	1,147 (0,052)	1,474 (0,062)	1,655 (0,045)	1,110 (0,038)	1,272 (0,242)	1,757 (0,078)	0,249 (0,007)
Observasjoner	119789	99825	199537	237327	5861	52518	5408073
F-test	F(21,119767) = 5767.77	F(21,99803) = 4537.94	F(21,199515) = 9262.51	F(21,237305))=10115.39	F(21,5839) = 285.37	F(21,52496) = 2177.39	F(20,5408052) = ,
R ²	0.5028	0.4885	0.4937	0.4723	0.5065	0.4655	0,4953

⁶³ * Ikke signifikant på 5 % nivå, ** Ikke signifikant på 10 % nivå.

5.2.1 Tolkning av resultater

KVINNE

Variabelen Kvinne gir negativt utslag på inntekten for alle grupper. Dette er ikke spesielt overraskende med tanke på at i år 2004 utgjorde en kvinnens inntekt 87 prosent av mannens.

⁶⁴ Modellen over nordmenn rapporterer også en av de høyeste negative utslagene.

Effekten av variabelen Kvinne er minst negativ for Afrika, mens koeffisientverdien til Øst-Asia og Øst-Europa ligger noe over. Det er minimal forskjell mellom kjønnene blant innvandrere fra Somalia når man ser på ”Andel som oppgir vanligvis å ha inntektsgivende arbeid av minst én times varighet pr. uke,..” (Blom 1998:22). Innvandrere fra Somalia har klart lavest sysselsettingsandel i utvalget til Blom (1998), men de har som eneste gruppe høyere sysselsettingsrate blant kvinnene enn mennene.

Den negative effekten av Kvinne er høyest for Vest-Asia, Mellom og Sør-Amerika. Vi husker fra Kapittel 3.2.1, Tabell 1, at kvinner fra Vest-Asia hadde klart lavest inntekt i forhold til mannen.⁶⁵ Blom (1998) finner at tyrkiske og pakistanske kvinner behersker norsk spesielt dårlig, noe som ifølge forfatteren henger sammen med innvandringsgrunn.

Arbeidsinnvandrere, menn eller kvinner, har generelt hatt lite språkopplæring. Det er også verdt å merke seg at det er en markant forskjell i sysselsettingsmønsteret mellom menn og kvinner fra Tyrkia og Pakistan: Kvinnene er langt sjeldnere i arbeid enn mennene (Blom 1998).

Man skulle med bakgrunn i tidligere forskning om chilenerne anta at søramerikanske kvinner gjorde det relativt bra i forhold til mennene, blant annet som følge av høy sysselsettingsrate (Blom 1998). Noe av forklaringen kan være en relativt høy andel enslige forsørgere (Lie 2004). Dette funnet gjør også Lie (2004) for innvandrere fra Somalia, om enn i enda hyppigere grad. På bakgrunn av dette, og at det er såpass store forskjeller mellom koeffisientverdien til Sør-Amerika og Afrika for Kvinne, kan det være interessant å se hvilken

⁶⁴ Tall fra 3.kvartal i 2004, Norge. ”Om vi også inkluderer deltidansatte og beregner månedslønn for heltidsekvivalenter, blir bildet omtrent det samme – kvinners lønn utgjør da om lag 84 prosent av menns”, http://www.ssb.no/www-open/emner/00/02/10/ola_kari/lonn/.

⁶⁵ Målt i forhold til norske kvinner og menns inntekt.

effekt en interaksjonsvariabel bestående av kvinne og ”enslige, enslige forsørgere og andre” har. Interaksjonsvariabelen avdekket lite som kunne forklare denne forskjellen.

ALDER

Alder har negativt fortegn for samtlige grupper. For hvert år en person blir eldre synker inntekten med mellom 2 og 8 prosent. Å bli eldre er vanligvis positivt i begynnelsen av en karriere. Større nettverk og høyere lønn følger ofte i kjølvannet av en del år med arbeidserfaring. Etter hvert vil denne effekten være avtagende; yteevnen synker, utdannelse og erfaring kan bli utdatert, det er vanskeligere å skifte jobb og liknende. For å undersøke dette nærmere har jeg sett på 2. ordenseffekten av alder, Alder² (Tabell 15). Variabelen har negativt fortegn, mens Alder får positivt fortegn når Alder² inkluderes i modellen. Alder bidrar med andre ord positivt til inntekten, men effekten er avtakende. Dette indikerer at 2.ordenseffekten er dominerende av de to effektene.

Tabell 15: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekt av Alder.

	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Nordmenn
Alder ²	-0,004 (0,000)	-0,003 (0,000)	-0,003 (0,000)	-0,004 (0,000)	-0,004 (0,000)	-0,005 (0,000)	-0,002 (0,000)
Alder	0,301 (0,006)	0,210 (0,008)	0,162 (0,006)	0,222 (0,005)	0,296 (0,028)	0,331 (0,009)	0,169 (0,000)

I Kapittel 3.2.2 så vi at innvandrere fra Øst-Europa, Sør-Amerika og Mellom-Amerika hadde høyere gjennomsnittsalder enn de tre andre ikke-vestlige gruppene. Det er derimot innvandrere fra Vest- og Øst-Asia som har høyest negativ effekt av Alder. Det ser med andre ord ikke ut som gjennomsnittsalderen i gruppen har avgjørende betydning.

Det som trolig kan forklare noe av resultatet, er den høye andelen arbeidsinnvandrere fra Vest-Asia. Mange i denne gruppen vil ikke nødvendigvis være i arbeid lenger, og trygdeutbetalinger vil ikke komme opp på nivået med inntekt. Ifølge resultater til Bratsberg et. al (2003) er det også heller tvilsomt at arbeidsinnvandrere har opptjent seg fulle trygderettigheter siden sysselsettingsraten til denne gruppen synker betraktelig etter fylte 35 år.

BOTID

For innvandrere vil økt botid ofte innebære bedre norskkunnskaper, kjennskap til kultur og arbeidsmarked samt venner og bekjente. Jeg minner om at det ikke er enighet blant forskere hvorvidt botid teller positivt inn på inntekt/sysselsetting, som diskutert i Kapittel 3.2.2.

Variabelen Botid er kun signifikant på 5 prosentnivå for Øst-Asia og Sør-Amerika. For Vest-Asia og Afrika må vi opp på 10 prosentnivå, mens Mellom-Amerika og Øst-Europa har ikke signifikante resultater. Merk at effekten av botid på inntekt er positiv for Vest- og Øst-Asia, mens den er negativ for Sør-Amerika og Afrika. Botid har liten effekt på inntekt i forhold til de andre variablene.

Negativ effekt av botid er i tråd med Ekhaugen (2005) og Bratsberg et. al (2003), mens Olsen (2004) og Galloway og Aaberge (2003) mener at botid har positivt effekt på henholdsvis sysselsetting og sannsynligheten for å *ikke* bli fattig. Ifølge Galloway og Aaberge (2003) skiller asiater seg ut som gruppe ved at økt botid *ikke* har spesielt stor effekt på sannsynligheten for å være fattig. De trekker frem godt utbygde nettverk som en forklaring på dette fenomenet, spesielt for innvandrere fra Vietnam og Pakistan.

Det er kun innvandrere fra Asia som har positiv effekt av botid i mitt datasett. Dette er i tråd med Olsen (2004), men ikke Galloway og Aaberg (2003). Det er interessant å se forskjellen mellom Øst- og Vest-Asia i mitt datasett, to regioner som ofte blir sett under ett. Vest-Asia har noe høyere gjennomsnittlig botid enn Øst-Asia, noe som kan innebære at effekten i større grad har flatet ut for førstnevnte region.

Min analyse viser at Sør-Amerika har en noe større negativ effekt av botid enn Afrika. Olsen (2004) finner derimot større effekt av botid for afrikanere enn søramerikanere.

Tabell 16: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekt av Botid.

	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika
Botid ²	-0,004 (0,000)	-0,005 (0,000)	-0,005 (0,000)	-0,003 (0,000)	-0,004 (0,001)	-0,002 (0,000)
Botid	0,166 (0,005)	0,174 (0,007)	0,175 (0,006)	0,132 (0,004)	0,150 (0,023)	0,081 (0,010)

Variabelen Botid² fanger opp 2. ordenseffekten av botid (Tabell 16). Botid² er negativ og signifikant for alle regioner. Når Botid² inkluderes i regresjonen blir Botid positiv for alle regioner. Botid bidrar positivt til inntekten, men effekten er avtakende. Det vil si at 2.ordenseffekten dominerer over 1.ordenseffekten. Dette kan forklares med at de første årene i et nytt land vil opparbeidelse av kjennskap til språk, kultur og arbeidsmarked gi stor uttelling. Etter en stund vil denne læringseffekten synke. Merk at innvandrere fra Sør-Amerika har lavest 1. og 2. ordenseffekt av botid.

ÅRSINDIKATORER

Dummyvariablene for årstall fanger blant annet opp konjunktorene i Norge i det aktuelle tidsrommet. Innvandringspolitikk og andre spesielle forhold som har inntruffet denne perioden kan også ligge i årsindikatorerne, men jeg vil først og fremst fokusere på konjunktorene. Referansekategori er år 1993. Som jeg redegjorde for i Kapittel 3.1 var det fra 1993 til 2001 en oppgangsperiode i Norge. Det skulle tilsi en positiv effekt av denne perioden, noe resultatene reflekterer. Nedgangsperioden etter 2001 kommer også frem. Effekten av årsindikatorerne for nordmenn ligger betydelig under de ikke-vestlige regionene alle årene.

Blom (1998) finner for innvandrere at ankomst på 1990-tallet er en ulempe i forhold til sysselsetting, mens ankomst før 1990-tallet er en styrke. Her er det to faktorer som spiller inn. Den første er at personer som ankom på 1990-tallet har kortere botid, mens faktor nummer to er at konjunktorene i begynnelsen av 1990-tallet var svake. Dermed faller de to effektene sammen, noe som gjør det umulig å skille dem. I et annet arbeid av Blom (1998) er dette imidlertid blitt studert nærmere og han finner at "...konjunktursituasjonen rundt ankomståret, på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet, betydde mer for sysselsettingssjansen enn varigheten av botiden." (Blom 1996, 1997c i Blom 1998:23).

Mellom-Amerika har ikke signifikante resultater for årene 1994 og 1996, og i tillegg er årene 1995 og 1997 kun signifikante på 10 prosentnivå. Det er i all hovedsak Øst-Asia, Øst-Europa og Mellom-Amerika som har de laveste koeffisientverdiene for årsummyene. Som beskrevet i Kapittel 3.2.1 kommer innvandrere fra Øst-Europa fortest i arbeid i forhold til de andre ikke-vestlige regionene (Galloway og Aaberge 2003).

BOTID*ÅRSINDIKATOR

For å se nærmere på effekten av botid og konjunkturer har jeg laget interaksjonsvariabler mellom botid og årdummyene, en for hvert år, presentert i Tabell 17. Ved hjelp av disse kan jeg undersøke hvilken effekt årsindikatorene har på botid over den aktuelle perioden.

Tabell 17: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekten av Botid*Årsindikator.

	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika
Botid_1994	-0,026 (0,005)	-0,024 (0,008)	-0,025 (0,007)	-0,023 (0,006)	-0,019** (0,024)	-0,019 * (0,011)
Botid	0,066 (0,003)	0,0814 (0,006)	0,078 (0,005)	0,103 (0,004)	0,054 (0,018)	0,071 (0,008)
Aar_1994	0,508 (0,074)	0,353 (0,086)	0,458 (0,074)	0,413 (0,060)	0,411 ** (0,369)	0,417 (0,123)
Botid_1995	-0,044 (0,005)	-0,044 (0,008)	-0,034 (0,007)	-0,032 (0,006)	-0,026 ** (0,024)	-0,043 (0,012)
Aar_1995	0,990 (0,077)	0,731 (0,090)	0,780 (0,077)	0,643 (0,063)	0,647 * (0,388)	0,903 (0,130)
Botid_1996	-0,057 (0,005)	-0,065 (0,008)	-0,050 (0,007)	-0,046 (0,006)	-0,038 ** (0,025)	-0,058 (0,011)
Aar_1996	1,284 (0,080)	1,143 (0,095)	1,068 (0,081)	0,808 (0,066)	0,719 * (0,405)	1,230 (0,136)
Botid_1997	-0,062 (0,005)	-0,089 (0,008)	-0,067 (0,007)	-0,057 (0,006)	-0,049 (0,025)	-0,062 (0,012)
Aar_1997	1,578 (0,082)	1,689 (0,100)	1,515 (0,085)	1,128 (0,070)	0,956 (0,423)	1,457 (0,143)
Botid_1998	-0,070 (0,005)	-0,105 (0,008)	-0,083 (0,006)	-0,073 (0,006)	-0,080 (0,025)	-0,087 (0,011)
Aar_1998	1,776 (0,086)	2,146 (0,105)	1,920 (0,087)	1,448 (0,073)	1,468 (0,441)	1,944 (0,149)
Botid_1999	-0,080 (0,005)	-0,116 (0,008)	-0,099 (0,006)	-0,077 (0,006)	-0,080 (0,025)	-0,099 (0,012)
Aar_1999	2,284 (0,088)	2,649 (0,111)	2,535 (0,090)	1,749 (0,077)	1,987 (0,459)	2,548 (0,155)
Botid_2000	-0,086 (0,005)	-0,113 (0,008)	-0,099 (0,006)	-0,085 (0,006)	-0,095 (0,025)	-0,103 (0,012)
Aar_2000	2,476 (0,099)	2,717 (0,116)	2,671 (0,094)	1,998 (0,080)	2,318 (0,477)	2,713 (0,163)
Botid_2001	-0,088 (0,005)	-0,133 (0,008)	-0,114 (0,007)	-0,106 (0,006)	-0,094 (0,025)	-0,118 (0,012)
Aar_2001	2,413 (0,094)	3,126 (0,121)	2,988 (0,098)	2,369 (0,084)	2,370 (0,493)	2,985 (0,171)
Botid_2002	-0,093 (0,005)	-0,123 (0,008)	-0,114 (0,007)	-0,106 (0,006)	-0,115 (0,025)	-0,124 (0,012)
Aar_2002	2,581 (0,097)	2,917 (0,127)	3,014 (0,102)	2,404 (0,088)	3,101 (0,511)	3,185 (0,178)
Botid_2003	-0,100 (0,005)	-0,122 (0,008)	-0,111 (0,007)	-0,107 (0,006)	-0,114 (0,025)	-0,140 (0,012)
Aar_2003	2,741 (0,100)	2,854 (0,133)	3,038 (0,106)	2,408 (0,092)	3,195 (0,529)	3,585 (0,185)

Interaksjonsvariablene er negative for alle regioner. Variabelen Botid har positiv effekt for alle regioner når interaksjonsvariabelen inkluderes. For årene 1994-1996 er resultatene ikke signifikante for Mellom-Amerika.⁶⁶ Når man tar hensyn til årsummyene er effekten av botid positiv til og med år 1997 for Øst-Europa, Vest-Asia, Mellom- og Sør-Amerika. For Afrika er effekten av botid negativ et år før, mens Øst-Asia har ikke negativ effekt av botid før år 2001. Innvandrere fra Øst-Asia har med andre ord høyest effekt av botid også når interaksjonsvariabelen inkluderes.

GIFT

Å være gift⁶⁷ teller positivt på inntekten for alle grupper. Nordmenn og innvandrere fra Øst-Asia har størst effekt av ekteskap, mens Afrika ligger i andre enden av skalaen. Som nevnt i Kapittel 3.2.2 lever enkelte gifte innvandrere med ektefellen i et annet land.⁶⁸ Det er langt flere menn enn kvinner med ektefelle bosatt utenfor Norge. Dette gjelder i spesielt stor grad for somaliere hvor 18,4 prosent av de som er gift har ektefelle bosatt utenfor landets grenser. Innvandrerguppen med lavest andel er Vietnam (Blom 1998).

I mitt datasett har innvandrere fra Afrika minst uttelling på ekteskap, mens innvandrere fra Øst-Asia har høyeste. Det er mulig at den høye andelen som er bosatt utenfor landets grenser kan være del av forklaringen. Med andre ord at østasiater har høy avkastning på ekteskap fordi begge parter bor i samme land, mens det motsatte gjelder for afrikanere. Dette indikerer at det ikke er ekteskapspapirene i seg selv som er avgjørende, men det å ha en å dele hverdagen med.

Ved hjelp av interaksjonsvariabelen Giftkvinne ser jeg nærmere på eventuelle kjønnsforskjeller i avkastning på ekteskap (Tabell 18). Resultatet er ikke signifikant for Øst-Asia. Variablene Kvinne og Gift endrer ikke fortegn når interaksjonsvariabelen inkluderes.

For alle grupper utenom Sør- og Mellom-Amerika er uttelling av ekteskap lavere for kvinner. Det er minst forskjell mellom kjønnene i det norske utvalget. I de fleste gruppene er det med andre ord mer gunstig å være gift mann enn gift kvinne, noe som ikke er spesielt

66 I tillegg er resultatet til Mellom-Amerika for år 1997 kun signifikant på 10 prosentnivå. Det samme gjelder for Sør-Amerika og år 1994.

67 Referansegruppene er andre typer sivilstatus som ugift, enke et el.

68 Dette gjelder for rundt 4 % av de gifte innvandrerne (Blom 1998).

overraskende. Kvinner gjør mer husarbeid og har i større grad ansvar for barn enn menn, noe som vil påvirke inntekten deretter. Ifølge SSB bruker kvinnen i gjennomsnitt 2 timer dagen på husarbeid, mens det tilsvarende for mannen er 50 minutter. Til sammenligning bruker en mann 4 ½ time per dag på inntektsgivende arbeid, mens en kvinne bruker 3 timer.⁶⁹

Tabell 18: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekt av Giftkvinne.

	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Nordmenn
Giftkvinne (gift*kvinne)	-0,374 (0,048)	-0,248 (0,058)	-0,565 (0,044)	-0,028 ** (0,035)	0,507 (0,218)	0,304 (0,066)	-0,053 (0,002)
Gift	0,682 (0,036)	0,466 (0,036)	0,731 (0,029)	0,782 (0,026)	0,175 ** (0,177)	0,395 (0,050)	0,251 (0,001)
Kvinne	-0,462 (0,037)	-0,272 (0,044)	-0,622 (0,036)	-0,554 (0,027)	-10,352 (0,152)	-0,983 (0,0497)	-0,264 (0,001)

Blom (1998) finner at chilenske kvinner har høy sysselsettingsrate, og at det er flest kvinner fra dette landet som er gift med en nordmann. Som beskrevet i Kapittel 3.2.2 er det i utvalget over mellomamerikanere en overvekt av kvinner. Dette kan indikere giftemål med nordmenn. Blom (1998) dokumenterer at innvandrere som er gift med en nordmann har langt høyere disponibel husholdsinntekt per forbruksenhet enn et ektepar der begge er innvandrere.⁷⁰ Dette kan være med å forklare den høye effekten til gifte latinamerikanske kvinner.

Nordmenn og innvandrere fra Vest-Asia har den største negative effekten av Giftkvinne. Det er interessant å se fellestrekket mellom det norske og vestasiatiske utvalget. Som nevnt under variabelen Kvinne har vestasiatiske kvinner lav sysselsettingsrate (Blom 1998).

BARN UNDER 16 ÅR

Denne variabelen er ikke signifikant for Afrika, men for de andre gruppene har Barn under 16 år en positiv effekt. En person med barn har forsørgeransvar. Dette gjør at man i større grad enn en barnløs vil anstrenge seg for å oppnå økonomisk stabilitet. Man kan dermed anta at en person med barn vil anstrenge seg mer for å ikke bare skaffe seg en jobb, men også å beholde jobben.

69 Tall fra år 2000: http://www.ssb.no/www-open/emner/00/02/10/ola_kari/tidsbruk/.

70 Tverrkulturelle ekteskap har allikevel et stykke igjen før de når opp til et etnisk norsk ektepars disponible inntektsnivå.

For alle ikke-vestlige regioner utenom Øst-Europa gir barn større uttelling på inntekten enn hva er tilfelle for nordmenn. Dette kan ha sammenheng med at ikke-vestlige innvandrere generelt sett har dårligere økonomi enn nordmenn, og dermed vil barnetrygd og kontantstøtte være viktigere bidrag til husholdningen enn hva det er for nordmenn (Kirkeberg 2001). I utvalget mitt over innvandrere er det østeuropeere som gjør det best økonomisk av de ikke-vestlige regionene, noe som dermed understøtter denne argumentasjonen.

KVINNE MED BARN UNDER 16 ÅR

Dette er en interaksjonsvariabel mellom Kvinne og Barn under 16 år. Variabelen har negativt fortegn for samtlige grupper, noe som er forventet med tanke på at kvinner i mye større grad enn menn har ansvar for barn og hjem (jfr. Gift). Resultatet for Mellom-Amerika er ikke signifikant.

Det norske utvalget har lavest negativ effekt av interaksjonsvariabelen. Øst-Asia og Øst-Europa ligger kun noen prosentpoeng over det norske utvalget. Kvinner med barn under 16 år fra Vest-Asia har den høyeste negative effekten. I utvalget mitt har innvandrere fra Vest-Asia høyest antall barn per person (Jfr. Vedlegg 3). Innvandrerggruppen fra Vest-Asia har størst forskjell mellom kjønnene hva angår avkasting på giftemål, og i tillegg lavest effekt av Gift. Variablene Gift, Barn under 16 år og denne interaksjonsvariabelen har i så måte mange fellestrekk for Vest-Asia.

UTDANNELSE

Variabelen Utdannelse har som forventet positivt fortegn for alle grupper. Blom (1998) slår for eksempel fast at utdanning styrker sjansen for arbeid. Galloway og Aaaberger (2003) finner at inntektsforskjellene i utgangspunktet er mindre, og at konvergensen skjer raskere, mellom nordmenn og innvandrere med høyere utdannelse. Det er allikevel ”betydelige forskjeller mellom høyt utdannede nordmenn og innvandrere med hensyn til omfanget av sysselsetting.” (Blom 1998:22). Blom (1998) refererer til en spørreundersøkelse blant arbeidsledige universitets- og høgskoleutdannede innvandrere fra åtte ikke-vestlige land der de blir spurt om hvorfor de ikke har arbeid. Over 30 prosent oppga at det ikke fantes jobber, over 20 prosent svarte at det var språkproblemer som lå i veien, nesten 19 prosent mente det var diskriminerende holdninger som var årsaken, mens rundt 15 prosent oppga ”ikke godkjent

utdanning”. Dette tyder på at ikke-vestlige innvandrere får forskjellig uttelling på utdanning enn nordmenn.

Dette kan også kaste lys over den høye avkastningen nordmenn får på utdanning; hele 17,6 prosent ifølge min modell. Dette resultatet er trolig ikke realistisk, og det er vanskelig å finne en fullgod forklaring på den høye koeffisientverdien.

Innvandrere fra Sør-Amerika har lavest avkastning på utdanning; inntekten øker kun med 2,4 prosent per ekstra år med utdanning. Vi så i Kapittel 3.2.2 at Mellom-Amerika og Øst-Europa var de to regionene som i størst grad fulgte et ”vestlig” utdanningsmønster, og at de dominerte blant de ikke-vestlige regionene i utdanning fra og med 17. trinn. Man skulle dermed forvente at disse to innvandergruppene lå nærmest opp til effekten av utdanning for nordmenn. Det er derimot innvandrere fra Afrika og Vest-Asia som har best avkastning på utdanning av de ikke-vestlige regionene.

Jeg undersøker 2.ordens effekten av utdanning med variabelen $Utdannelse^2$ (Tabell 19). $Utdannelse^2$ er positiv for alle grupper. Utdanning skifter fortegn fra positiv til negativ når $Utdannelse^2$ inkluderes i modellen. Det vil si at det er en negativ, men tiltakende effekt av utdanning; med andre ord er 2. ordenseffekten dominerende.

Tabell 19: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekten av utdanning.

	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Nordmenn
$Utdannelse^2$	0,0123 (0,000)	0,008 (0,001)	0,009 (0,000)	0,007 (0,000)	0,008 (0,002)	0,011 (0,001)	0,003 (0,000)
Utdanning	-0,119 (0,006)	-0,031 (0,007)	-0,048 (0,005)	-0,054 (0,004)	-0,062 (0,028)	-0,128 (0,009)	-0,008 (0,001)

LØNNSTAKER

Variabelen lønnstaker er klart positiv for alle grupper. Jeg minner om at variabelen ikke måler effekten av å være *innenfor* arbeidsmarkedet i forhold til *utenfor*, men at referansekategoriene er selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk og fiske og selvstendig næringsdrivende ellers. Dette forklarer trolig de svært høye verdiene for denne variabelen.

Nordmenn har den laveste effekten av å være lønnstaker. Det er med andre ord ikke like avgjørende for dem å være i arbeid som innvandrerbefolkningen. Dette har gjerne sammenheng med opparbeidete rettigheter, kjennskap til systemet, bedre nettverk og lignende faktorer.

Øst-Asia og Sør-Amerika har en koeffisientverdi på rundt 6,0 og er således de to regionene som har dårligst uttelling på Lønnstaker i utvalget over innvandrere, noe som også var tilfelle for variabelen Utdanning. Mellom-Amerika og Afrika ligger i andre enden av skalaen med en koeffisientverdi på nærmere 7,0, mens Vest-Asia og Øst-Europa midt i mellom de to nivåene. Vi ser igjen at det er forskjell mellom Øst- og Vest-Asia, og mellom Sør- og Mellom-Amerika.

Effekten av interaksjonen mellom Kvinne og Lønnstaker, Lønnstakerkvinne, er positiv for samtlige grupper (Tabell 20). Norske kvinner har lavest effekt, mens kvinner fra Mellom- og Sør-Amerika har best uttelling på å være lønnstaker.

Tabell 20: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekten av LønnstakerKvinne.

	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Nordmenn
Lønnstaker *kvinne	5,790 (0,044)	0,9733 (0,056)	1,572 (0,0400)	1,271 (0,0306)	1,910 (0,210)	1,843 (0,065)	0,430 (0,002)
Lønnstaker	1,231 (,0442)	6,525 (0,045)	5,882 (0,035)	5,226 (0,029)	5,616 (0,206)	4,907 (0,060)	0,488 (0,002)
Kvinne	-1,272 (,0350)	-0,801 (0,044)	-1,526 (0,030)	-1,228 (0,026)	-2,010 (0,158)	-1,817 (0,0537)	-0,598 (0,002)

ARBEIDSLEDIG

Variabelen arbeidsledig er en arbeidssøkerkode som ikke ses i forhold til det å være i arbeid, men i forhold til de andre arbeidssøkerkodene.⁷¹ Jeg valgte å ikke bruke fellesvariabelen Arbeidssøkerkode i regresjonsmodellen, da dette ga en betydelig andel ikke signifikante resultater.

⁷¹ Delvis sysselsatte, ordinære tiltaksdeltakere, arbeidssøkere i jobb, skole eller som mottar etablerertilskudd, yrkeshemmede på tiltak, andre yrkeshemmede og restgrupper.

Over 40 prosent av de arbeidssøkende fra de ikke-vestlige regionene er registrert som arbeidsledig. Variabelen har positivt fortegn for både innvandrerbefolkningen og nordmenn. Dette er noe overraskende. Man skulle anta at de andre kategoriene, som i stor grad innebærer en eller annen form for organisering, skulle være mer positivt i forhold til inntekt enn å gå helt arbeidsledig uten noe form for tilbud.

Det gir minst uttelling for nordmenn, østeuropeere, øst- og vestasiatere å være registrert som arbeidsledig. De tre førstnevnte har koeffisientverdier på rundt 1,76, mens vestasiatere ligger noe under. De tre andre regionsmodellene har en koeffisientverdi på over 2. I utvalget til Blom (1998) har innvandrere fra Sri Lanka, Pakistan og Vietnam lavest ledighet.

Tabell 21: Resultater fra estimering med MKM Regionsmodell. Effekten av Arbeidsledigkvinne.

	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Nordmenn
Arbeidsledig *Kvinne:	-0,104 ** (0,104)	0,260 (0,121)	1,191 (0,080)	-0,226 (0,067)	-1,378 (0,502)	-,367 (0,144)	-0,082 (0,007)
Arbeidsledig	1,818 (0,069)	2,010 (0,056)	1,134 (0,046)	1,907 (0,046)	2,914 (0,344)	2,402 (0,089)	-0,106 (0,004)
Kvinne	-0,656 (0,028)	-0,390 (0,037)	-1,015 (0,027)	-0,558 (0,021)	-1,101 (0,130)	-0,844 (0,043)	-0,286 (0,001)

For å studere kjønnsforskjeller i arbeidsmarkedet har jeg inkludert en interaksjonsvariabel bestående av Kvinne og Arbeidsledig (Tabell 21). For Øst-Europa er resultatet ikke signifikant. Interaksjonsvariabelen har positiv effekt for Afrika, Vest-Asia og Mellom-Amerika, mens de tre andre gruppene har negativt fortegn. Kvinner fra Øst-Asia, Sør- og Mellom-Amerika har med andre ord lavere effekt av å være arbeidsledig enn mennene fra de respektive regionene. Det er interessant å se ulikheten i fortegn som kommer frem når man tar hensyn til kjønn. Merk at Vest- og Øst-Asia har motsatt effekt. Variabelen Arbeidsledig skifter fortegn for det norske utvalget når interaksjonsvariabelen inkluderes i modellen. Dette indikerer at effekten til menn dominerer over effekten til kvinner.

STILLINGSBRØK

I denne oppgaven er yrkesinntekt oppgitt i årsbeløp. For å kontrollere om det er selve timelønnen eller antall timer en person arbeider i uken som slår ut på inntekt, er variabelen Stillingsbrøk inkludert.

Forventet arbeidstid 30 timer eller mer i uken har positive utslag på inntekten for alle grupper. Jeg minner om at referansekategoriene til denne variabelen er forventet arbeidstid mellom 20-29 og 4-19 timer i uken. Innvandrere fra Sør-Amerika og nordmenn har tilnærmet lik effekt av denne variabelen, mens de andre regionene ligger mellom 10 og 30 prosentpoeng over dette nivået. Ser man bort i fra Sør-Amerika vil det med andre ord gi større uttelling for en innvandrer enn en nordmann å arbeide 30 timer eller mer i uken.

BOSTED

Som nevnt i Kapittel 3.2.2 er det som følge av regionale prisforskjeller dyrere å bo i Oslo enn de fleste andre steder i landet (Mogstad 2003). Dette kan gjøre det spesielt vanskelig for økonomiske utsatte grupper å være bosatt i Oslo.

Det er kun for innvandrere fra Mellom-Amerika og nordmenn at det slår positivt ut på inntekten å være bosatt i Oslo. Spesielt for innvandrere fra Afrika og Vest-Asia, de to gruppene med lavest gjennomsnittsinntekt, har Oslo negativ uttelling. I Kapittel 3.2.2 ble det også kartlagt at det var nettopp innvandrere fra Afrika og Vest-Asia som hadde høyest prosent andel av utvalget bosatt i Oslo. Vi ser det motsatte for Sør-Amerika, regionen som i minst grad er bosatt i Oslo: Søramerikanere opplever minst negativt utslag på inntekten av å være bosatt i hovedstaden.

Kapittel 6 Oppsummering

I dette kapitlet gir jeg en kort oppsummering av oppgaven, i tillegg til å peke på noen av de mest sentral funnene.

Hovedfokus i denne oppgaven er inntektsulikheter blant ikke-vestlige innvandrere i Norge. Ved hjelp av to datasett, ett over innvandrere og ett over nordmenn, har jeg studert nærmere hvilke inntektsforskjeller som eksisterer i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen, og hva som kan forklare disse ulikhetene. Vestlige innvandrere er kun viet oppmerksomhet i egenskap av å være referansegruppe.

Den deskriptive statistikken viser at innvandrere fra Øst-Europa har høyest gjennomsnittsinntekt i perioden 1993-2003. I tillegg indikerer sentrale variabler som Utdanning, Stillingsbrøk og Arbeidsledig at østeuropeere gjør det generelt sett bra i forhold til resten av den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen.

Regresjonsresultatene angående landbakgrunn viser at det gir lavest negativ effekt å være innvandrer fra Sør-Amerika. Søramerikanere har derimot en av de laveste eller den laveste uttellingen blant de ikke-vestlige regionene hva gjelder effekten av utdanning, det å være lønnstaker, botid i Norge og å være kvinne. Søramerikanere er også registrert med en av de høyeste effektene av å være arbeidsledig, men har derimot lavest andel fattige av de ikke-vestlige regionene.

Innvandrere fra Afrika og Vest-Asia har lavest gjennomsnittsinntekt, og en høy andel av dem er arbeidsledige. Regionene har en betydelig andel fattige. Å ha Vest-Asia og Afrika som landbakgrunn gir i tillegg høyest negativ effekt på inntekt. Derimot har innvandrere fra disse to regionene høyest effekt av utdanning.

Innvandrere fra Øst-Asia bemerker seg med å ha høyest positiv effekt av botid. Sett bort i fra effekten av Lønnstaker, har denne gruppen få bemerkelsesverdige utslag på sentrale variabler.

Mellom-Amerika hadde det nest laveste negative utslaget av landbakgrunn. Denne regionen har også relativt høy gjennomsnittsinntekt. Innvandrere fra Mellom-Amerika har som eneste

ikke-vestlige region positivt utslag av å være bosatt i Oslo. Regionen har en del markante utslag for diverse variabler. Dette kan i mange tilfeller spores tilbake til størrelsen på utvalget.

Jeg minner om at mine resultater ikke automatisk kan overføres til dagens innvandrerbefolkning, da denne gruppen har gjennomgått betydelige endringer de siste 10 årene.

Vedlegg 1 Oversikt over landbakgrunn.

Vestlige land	Andre nordiske land	53 000 personer
	Resten av Vest-Europa og Nord-Amerika	49 000 personer
Ikke-vestlige land	Øst-Europa	68 000 personer
	Tyrkia, land i Asia, Afrika og Mellom- og Sør-Amerika	217 000 personer

Kilde: <http://www.ssb.no/emner/00/00/10/innvandring/>

Vedlegg 2 Oversikt over ulike ekvivalensskalaer.

	OECD-82	OECD-86	KVADRATROT- SKALAEN
Vekting	<p>”Første voksne i et hushold gis vekten 1, neste voksne gis vekten 0,7, mens barn under 16 gis vekten 0,5” (Fløtten et al. 2001:11)</p> $I_{OECD} = IES / (1 + 0,7(v - 1) + 0,5b)$ <p>, hvor I_{KV} er ekvivalensinntekten, IES er husholdningsinntekt etter skatt, v er antall voksne i husholdningen, og b er antall barn i husholdningen (Galloway 2002). Denne notasjonen vil også gjelde for OECD-86 og kvadratrotskalaen.</p>	<p>”Første voksen gis vekten 1, neste voksne gis vekten 0,5, og barn inntil 14 år gis vekten 0,3” (Fløtten et al. 2001:11)</p> $I_{OECD} = IES / (1 + 0,5(v - 1) + 0,3b)$	<p>Skalaen skiller ikke mellom voksne og barn (Mogstad 2003). Hvert medlem av husholdningen har lik inntekt da man dividerer total husholdningsinntekt på kvadratroten av antall medlemmer ($E=0,5^{72}$) (Galloway og Aaberge 2003:7).</p> $I_{KV} = IES / \sqrt{v + b}$
Stordriftsfordeler	<p>Vektlegger i mindre grad stordriftsfordelene i flerpersonghusholdninger og flerpersongfamilier enn OECD-86 (Mogstad 2003).</p> <p>En tobarnsfamilie må ha en inntekt tilsvarende 2,7 ($1,0 + 0,7 + 0,5 + 0,5$) ganger det en enslig har, for å ha samme økonomiske levestandard.⁷³</p>	<p>Vektlegger noe mer stordriftsfordelene; EUs metode regner det som noe ”billigere” når flere bor sammen enn OECD-82-skalaen.⁷⁴</p> <p>For å oppnå samme levestandard trenger en tobarnsfamilie en inntekt tilsvarende 2,1 ganger det en enslig har.⁷⁵</p>	<p>Kvadratrotskalaen legger større vekt på stordriftsfordeler enn begge de to andre OECD-skalaene.⁷⁶</p> <p>En tobarnsfamilie må ha en dobbelt så høy (2,0 ganger) inntekt som det en enslig har.⁷⁷</p>

72 <http://www.ssb.no/vis/magasinet/analyse/art-2002-09-27-01.html>

73 <http://www.ssb.no/vis/inntind/definisjoner.html>

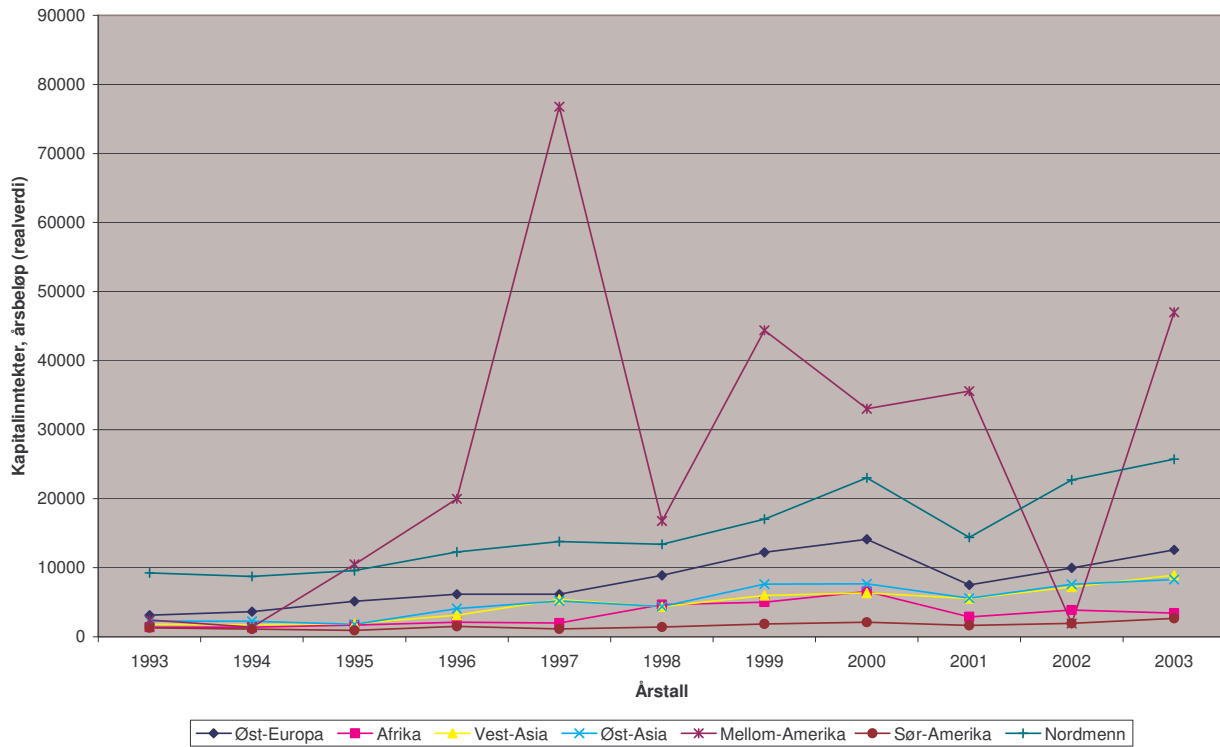
74 <http://www.ssb.no/vis/inntind/definisjoner.html>

75 <http://www.ssb.no/vis/inntind/definisjoner.html>

76 <http://www.ssb.no/vis/magasinet/analyse/art-2002-09-27-01.html>

77 http://www.ssb.no/magasinet/slik_lever_vi/boks.html

Vedlegg 3 Utviklingen av kapitalinntekter for de ikke-vestlige regioner med 1998 som basisår.

Vedlegg 4 Gjennomsnittlig antall barn under 16 år per ikke-vestlige region.

Regioner	Gjennomsnittlig antall barn
Øst-Europa	0,8
Afrika	1,0
Vest-Asia	1,3
Øst-Asia	1,0
Mellom-Amerika	0,8
Sør-Amerika	0,9

Vedlegg 5 Sysselsettingskategorier.

Region/sysselsetting, prosentandel	Lønnstaker	Selvstendig næringsdrivende i jordbruk/skogbruk/fiske	Selvstendig næringsdrivende ellers
Nordmenn	90,2	3,5	6,3
Innvandrere	89,9	0,7	9,5
Ikke-vestlige	91,6	0,2	8,2
Vestlig	87,9	1,2	10,9
Øst-Europa	91	0,3	8,7
Afrika	93,3	0,2	6,5
Vest-Asia	87,8	0,1	12,1
Øst-Asia	93,1	0,3	6,7
Mellom-Amerika	91,5	0,1	8,5
Sør-Amerika	95,2	0,3	4,6

Vedlegg 6 Regionsoversikt fra Statistisk sentralbyrå.

LAND	REGION
Norge	Norge
Danmark	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Grønland	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Finland	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Færøyene	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Island	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Sverige	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Albania	Øst-Europa
Belgia	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Bulgaria	Øst-Europa
Andorra	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Estland	Øst-Europa
Frankrike	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Gibraltar	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Hellas	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Hviterusland	Øst-Europa
Irland	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Kroatia	Øst-Europa
Italia	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Latvia	Øst-Europa
Jugoslavia (Serbia og Montenegro)	Øst-Europa
Malta	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Nederland	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Liechtenstein	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Luxembourg	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Monaco	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Polen	Øst-Europa
Portugal	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Romania	Øst-Europa
San Marino	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Sovjetunionen	
Litauen	Øst-Europa
Spania	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Moldova	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Storbritannia	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Russland	Øst-Europa

Sveits	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Tsjekkoslovakia	
Tyrkia	Vest-Asia med Tyrkia
Tyskland	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Slovenia	Øst-Europa
Ukraina	Øst-Europa
DDR	
Ungarn	Øst-Europa
Østerrike	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Vatikanstaten	Vest-Europa unntatt Tyrkia
Bosnia-Hercegovina	Øst-Europa
Makedonia	Øst-Europa
Slovakia	Øst-Europa
Tsjekkia	Øst-Europa
Resten	
Resten	
Resten	
Algerie	Afrika
Angola	Afrika
Botswana	Afrika
St.Helena	Afrika
Det britiske området i Indiahavet	Afrika
Burundi	Afrika
Komorene	Afrika
Benin	Afrika
Ekvatorial-Guinea	Afrika
Elfenbeinskysten	Afrika
Eritrea	Afrika
Etiopia	Afrika
Egypt	Afrika
Djibouti	Afrika
Gabon	Afrika
Gambia	Afrika
Ghana	Afrika
Guinea	Afrika
Guinea-Bissau	Afrika
Kamerun	Afrika
Kapp Verde	Afrika
Kenya	Afrika

Kongo-Brazzaville	Afrika
Kongo	Afrika
Lesotho	Afrika
Liberia	Afrika
Libya	Afrika
Madagaskar	Afrika
Malawi	Afrika
Mali	Afrika
Marokko	Afrika
Vest-Sahara	Afrika
Mauritania	Afrika
Mauritius	Afrika
Namibia	Afrika
Niger	Afrika
Nigeria	Afrika
Mosambik	Afrika
Mayotte	Afrika
Reunion	Afrika
Zimbabwe	Afrika
Rwanda	Afrika
São Tomé og Príncipe	Afrika
Senegal	Afrika
Den sentralafrikanske republikk	Afrika
Seychellene	Afrika
Sierra Leone	Afrika
Somalia	Afrika
Spanske	
Sudan	Afrika
Swaziland	Afrika
Sør-Afrika	Afrika
Tanzania	Afrika
Tsjad	Afrika
Togo	Afrika
Tunisia	Afrika
Uganda	Afrika
Zambia	Afrika
Burkina Faso	Afrika
Resten av Afrika L60	
Resten av Afrika L68	

Resten av Afrika L70	
Resten av Afrika LS71	
Afghanistan	Vest-Asia med Tyrkia
Armenia	Vest-Asia med Tyrkia
Aserbajdsjan	Vest-Asia med Tyrkia
Bahrain	Vest-Asia med Tyrkia
Bangladesh	Øst-Asia
Bhutan	Øst-Asia
Brunei	Øst-Asia
Myanmar (Burma)	Øst-Asia
Sri Lanka	Øst-Asia
De forente arabiske emirater	Vest-Asia med Tyrkia
Filippinene	Øst-Asia
Georgia	Vest-Asia med Tyrkia
Taiwan	Øst-Asia
Hongkong	Øst-Asia
India	Øst-Asia
Indonesia	Øst-Asia
Irak	Vest-Asia med Tyrkia
Iran	Vest-Asia med Tyrkia
Israel	Vest-Asia med Tyrkia
Japan	Øst-Asia
Jordan	Vest-Asia med Tyrkia
Kambodsja	Øst-Asia
Kasakhstan	Vest-Asia med Tyrkia
Kina	Øst-Asia
Nord-Korea	Øst-Asia
Sør-Korea	Øst-Asia
Kuwait	Vest-Asia med Tyrkia
Kypros	Vest-Asia med Tyrkia
Kirgisistan	Vest-Asia med Tyrkia
Laos	Øst-Asia
Libanon	Vest-Asia med Tyrkia
Macao	Øst-Asia
Malaysia	Øst-Asia
Maldivene	Øst-Asia
Mongolia	Øst-Asia
Oman	Vest-Asia med Tyrkia
Det palestinske området	Vest-Asia med Tyrkia

Nepal	Øst-Asia
Pakistan	Vest-Asia med Tyrkia
Øst-Timor	Øst-Asia
Qatar	Vest-Asia med Tyrkia
Saudi-Arabia	Vest-Asia med Tyrkia
Sikkim	
Singapore	Øst-Asia
Tadsjikistan	Vest-Asia med Tyrkia
Turkmenistan	Vest-Asia med Tyrkia
Usbekistan	Vest-Asia med Tyrkia
Sør-Jemen	
Syria	Vest-Asia med Tyrkia
Thailand	Øst-Asia
Nord-Vietnam	
Vietnam	Øst-Asia
Sør-Vietnam	
Jemen	Vest-Asia med Tyrkia
Asia uspesifisert	
Resten av Asia L60	
Resten av Asia L68	
Resten av Asia L70	
Resten av Asia LS71	
Jomfruøyene(am.)	Mellom-Amerika og Karibia
Barbados	Mellom-Amerika og Karibia
Antigua og Beruda	Mellom-Amerika og Karibia
Belize	Mellom-Amerika og Karibia
Bahamas	Mellom-Amerika og Karibia
Bermuda	Mellom-Amerika og Karibia
Jomfruøyene(br.)	Mellom-Amerika og Karibia
Canada	Nord-Amerika
Caymanøyene	Mellom-Amerika og Karibia

Costa Rica	Mellom-Amerika og Karibia
Cuba	Mellom-Amerika og Karibia
Dominica	Mellom-Amerika og Karibia
Den dominikanske republikk	Mellom-Amerika og Karibia
De Franske Antiller	Mellom-Amerika og Karibia
Grenada	Mellom-Amerika og Karibia
Guadeloupe	Mellom-Amerika og Karibia
Guatemala	Mellom-Amerika og Karibia
Haiti	Mellom-Amerika og Karibia
Honduras	Mellom-Amerika og Karibia
Jamaica	Mellom-Amerika og Karibia
Martinique	Mellom-Amerika og Karibia
Mexico	Mellom-Amerika og Karibia
Montserrat	Mellom-Amerika og Karibia
De nederlandske Antillene	Mellom-Amerika og Karibia
Aruba	Mellom-Amerika og Karibia
Anguilla	Mellom-Amerika og Karibia
Nicaragua	Mellom-Amerika og Karibia
Panama	Mellom-Amerika og Karibia
Panamakanalsonen	Mellom-Amerika og

	Karibia
El Salvador	Mellom-Amerika og Karibia
Saint-Pierre-et-Miquelon	Mellom-Amerika og Karibia
St.Kitts	Mellom-Amerika og Karibia
St.Lucia	Mellom-Amerika og Karibia
St.Vincent og Grenadinene	Mellom-Amerika og Karibia
Trinidad og Tobago	Mellom-Amerika og Karibia
Turks- og Caicosøyene	Mellom-Amerika og Karibia
USA	Nord-Amerika
Puerto Rico	Nord-Amerika
Nord- og Mellom-Amerika uspesifisert	
Egentlige Mellom-Amerika	
Resten av Nord- og Mellom-Amerika L68	
Resten av Nord- og Mellom-Amerika L70	
Resten av Nord- og Mellom-Amerika LS71	
Argentina	Sør-Amerika
Bolivia	Sør-Amerika
Brasil	Sør-Amerika
Guyana	Sør-Amerika
Chile	Sør-Amerika
Colombia	Sør-Amerika
Ecuador	Sør-Amerika
Falklandsøyene	Sør-Amerika
Fransk Guyana	Sør-Amerika
Paraguay	Sør-Amerika
Peru	Sør-Amerika
Surinam	Sør-Amerika
Uruguay	Sør-Amerika
Venezuela	Sør-Amerika
Sør-Amerika uspesifisert	Sør-Amerika
Resten av Sør- og Mellom-Amerika L60	
Resten av Sør-Amerika L68	

Resten av Sør-Amerika L70	
Resten av Sør-Amerika LS71	
Amerikansk Samoa	Oseania
Australia	Oseania
Salomonøyene	Oseania
Christmasøya	Oseania
Kokosøyene	Oseania
Cookøyene	Oseania
Fiji	Oseania
Vanuatu	Oseania
Tonga	Oseania
Fransk Polynesia	Oseania
Kiribati	Oseania
Tuvalu	Oseania
Guam	Oseania
Nauru	Oseania
Mindre stillehavsøyer	Oseania
NewZealand	Oseania
Niue	Oseania
Norfolkøya	Oseania
Ny-Guineaterritoriet	
Mikronesiaføderasjonen	Oseania
Papa Ny-Guinea	Oseania
Pitcairn	Oseania
Tokelau	Oseania
Samoa	Oseania
Wakeøya	
Wallis- og Futunaøyene	Oseania
Ny-Caledonia	Oseania
Marshalløyene	Oseania
Palau	Oseania
Nord-Marianene	Oseania
Oseania	
Resten	
Statsløse	Statsløse
Uoppgitt utenlandsk statsborgerskap	Uoppgitt
Uoppgitt	Uoppgitt

Litteraturliste

Akselsen, A., Lien, S. og Sivertstøl, Ø. (2005), FD-trygd variabelliste, Notater 2005/12, Statistisk sentralbyrå, Seksjon for leveårsstatistikk.

Andersen, A. (1999), Sosiale indikatorer 1980-1999: Det var året det snudde så brått, Samfunnsspeilet 4/1999, Statistisk sentralbyrå.

Blom, S. (1998), Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge, Rapporter 1998/16, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Bratsberg, B., Raaum, O. og Røed, K. (2003), Lifecycle Empliment and Earnings of Labor Migrants to Norway, The Ragnar Frisch Center for Economic Research , Oslo.

Bø, T.P (1999), Sosiale indikatorer 1980-1999: Det var året det snudde så brått, Samfunnsspeilet 4/1999, Statistisk sentralbyrå.

Dzamarija, M.T og Kalve, T. (2004), Barn og unge med innvandrerbakgrunn, Notater 2004/31, Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Ekhaugen, T. (2005), Immigrants on Welfare: Assimilation and Benefit Substitution, Memorandum No 18/2005, Universitetet i Oslo, Oslo.

Epland, J. (1998), Endringer i fordelingen av husholdningsinntekt 1986-1996, Rapporter 98/17, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Epland, J. (2005), Veier inn i og ut av fattigdom: Inntektsmobilitet blant lavinntektshushold, Rapporter 2005/16, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Epland, J., Andersen, A. og Kirkeberg, M. (2004), Økonomi og levekår for ulike grupper, 2003, Kapittel 2, Rapporter 2004/2, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Fløtten, T., Dahl, E., Grønningsæter, A. (2001), Den norske fattigdommen: hvordan arter den seg, hvor lenge varer den og hva kan vi gjøre med den?, Forskningsstiftelsen Fafo, Oslo.

Forgaard, T.S og Dzamarija, M.T (2004), Innvandring og innvandrere 2004, Kapittel 2, Statistiske analyser 66, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Galloway, T.A (2002), En studie av fattigdom basert på registerdata, Rapport 1/2002, Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning, Oslo.

Galloway, T.A og Aaberge, R. (2003), Assimilation Effects on Poverty Among Immigrants in Norway, Memorandum No 07/2003, Universitetet i Oslo, Oslo.

Kirkeberg, M. (2001), Temanummer om innvanderrelatert statistikk, Samfunnsspeilet 2/2001, Statistisk sentralbyrå.

Kirkeberg, M.(2003), Oslo – flest fattige og størst ulikhet, Samfunnsspeilet 2/2003, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Kirkeberg, M.(2004a), Økonomi og levekår for ulike grupper, 2003, Rapporter 2004/2, Kapittel 6, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Kirkeberg, M.(2004b), Økonomi og levekår for ulike grupper, 2004, Kapittel 6, Rapporter 2004/28, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Kirkeberg, M. og Kleven, L. (2004), Innvandring og innvandrere 2004, Kapittel 5, Statistiske analyser 66, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Lie, B. (2004), Fakta om ti innvandergrupper i Norge, Rapporter 2004/14, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Mogstad, M. (2003), Analyse av fattigdom basert på register- og folketellingsdata., Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Mogstad, M. (2005), Fattigdom i Stor-Osloregionen, en empirisk analyse, Rapporter 2005/11, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Olsen, B. (2004), Innvandring og innvandrere 2004, Kapittel 4, Statistiske analyser 66, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Sen, A. (2000), Social exclusion; Concept, application and scrutiny, Asian Development Bank, Manila, Philippines.

Townsend, P. (1979), Poverty in the United Kingdom. A survey of household resources and standards of living. Harmondsworth, Penguin.

Tronstad, K. R. (red.) (2004), Innvandring og innvandrere 2004, Kapittel 1, Statistiske analyser 66, Statistisk sentralbyrå, Oslo.

Verbeek, M. (2004), A guide to Modern Econometrics, Erasmus University Rotterdam, John Wiley & Sons Ltd., England.

Woolridge, J.M (2003), Introductory Econometrics: A modern approach, 2e, Thomson Learning, Ohio, United States of America.

Østby, L. (red) (2004), Innvandrere i Norge, hvem er de, og hvordan går det med dem? Kapittel 9, Rapport 2004/66, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.

Østby, L. (2001), Temanummer om innvanderrelatert statistikk, Samfunnsspeilet 2/2001, Statistisk sentralbyrå.

Internettisider

Dagbladet:

<http://www.dagbladet.no/nyheter/2005/10/19/446846.html?tipsmsg=1#tips>, per 8/11/05

Economic Co-operation and Development (OECD):

http://www.oecd.org/home/0,2987,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html, per 21/10/05

Forente Nasjoner (FN) i Norge:

http://www.fn.no/temasider/fns_tusenaarsmaal/maal_1_halvere_fattigdom/maal_1_halvere_fattigdom, per 06/03/06

Norges Bank:

<http://www.norgesbank.no/front/pakke/no/foredrag/2001/2001-02-15/>, per 22/09/06

<http://www.norgesbank.no/front/pakke/no/foredrag/2002/2002-02-14/>, per 22/09/06

<http://www.norgesbank.no/front/pakke/no/foredrag/2003/2003-02-20/>, per 22/09/06

<http://www.norgesbank.no/front/pakke/no/foredrag/2004/2004-02-19/>, per 22/09/06

Statistisk sentralbyrå (SSB):

<http://www.ssb.no/emner/02/01/10/flyktninger/>, per 8/11/05

<http://www.ssb.no/emner/00/00/10/innvandring/>, per 22/09/06

<http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/>, per 10/11/2005

http://www.ssb.no/emner/02/sa_innvand/sa66, per 19/01/06

<http://www.ssb.no/inntind/>, per 30/10/06

<http://www.ssb.no/vis/inntind/definisjoner.html>, per 30/10/05

<http://www.ssb.no/innvandring/>, per 13/10/05

http://www.ssb.no/magasinet/slik_lever_vi/boks.html, per 31/01/06

http://www.ssb.no/www-open/emner/00/02/10/ola_kari/lonn/, per 16/09/06

http://www.ssb.no/www-open/emner/00/02/10/ola_kari/tidsbruk/, per 16/09/06

<http://www.ssb.no/vis/magasinet/analyse/art-2002-09-27-01.html>, per 31/01/06

United Nations Development Program (UNDP):

<http://www.undp.org/>, per 09/01/2006

Universitetet i Oslo:

<http://folk.uio.no/hbojer/fattig.pdf>, per 06/03/06

Appendiks 1: Resultater fra estimering med Tilfeldig effekt

Samlemodellen. Logaritmen av yrkesinntekt som avhengig variabel.⁷⁸

Innvandrerbefolkningen			
Variabelnavn	Koef.	St.feil	P> t
Øst-Europa	-0,990	0,027	0,000
Afrika	-1,995	0,030	0,000
Vest-Asia	-2,193	0,023	0,000
Øst-Asia	-0,973	0,022	0,000
Mellom-Amerika	-1,072	0,106	0,000
Sør-Amerika	-0,579	0,038	0,000
Kvinne	-0,943	0,016	0,000
Alder	-0,076	0,001	0,000
Botid	-0,003	0,001	0,007
Utdannelse	0,091	0,001	0,000
Lønnstaker	4,459	0,010	0,000
Arbeidsledig	0,863	0,015	0,000
Gift	0,480	0,010	0,000
Barn<16 år	0,095	0,005	0,000
Barn < 16 år*Kvinne	-0,222	0,008	0,000
Stillingsbrøk	0,388	0,010	0,000
Oslo	-0,098	0,012	0,000
1994	0,233	0,012	0,000
1995	0,436	0,012	0,000
1996	0,519	0,012	0,000
1997	0,706	0,013	0,000
1998	0,795	0,013	0,000
1999	1,033	0,013	0,000
2000	1,075	0,014	0,000
2001	1,003	0,014	0,000
2002	0,969	0,015	0,000
2003	0,923	0,015	0,000
Observasjoner	1225010		
Wald-test	Wald chi2(27) =	4962780,69	
R^2	overall = 0,481		

⁷⁸ På grunn av at datasettet over nordmenn er av en slik betydelig størrelse var det ikke mulig å kjøre RE-modell for denne gruppen.

Appendiks 2: Resultater fra estimering med Tilfeldig effekt

Regionsmodellene. Logaritmen av yrkesinntekt som avhengig variabel.

Variabelnavn	Øst-Europa	Afrika	Vest-Asia	Øst-Asia	Mellom-Amerika	Sør-Amerika
Kvinne	-0,679 (0,049)	-0,526 (0,057)	-1,331 (0,043)	-0,790 (0,034)	-1,284 (0,231)	-1,135 (0,070)
Alder	-0,059 (0,002)	-0,052 (0,003)	-0,093 (0,002)	-0,073 (0,002)	-1,284 (0,231)	-0,048 (0,003)
Botid	0,006 (0,003)	-0,001 ** (0,004)	0,004 ** (0,003)	0,044 (0,003)	-0,008 ** (0,016)	-0,016 (0,006)
Utdannelse	0,104 (0,002)	0,109 (0,003)	0,099 (0,002)	0,065 (0,002)	0,081 (0,013)	0,047 (0,004)
Lønnstaker	4,841 (0,033)	5,365 (0,039)	4,919 (0,029)	4,481 (0,022)	5,233 (0,144)	4,519 (0,044)
Arbeidsledig	0,972 (0,045)	1,215 (0,046)	0,748 (0,034)	10,044 (0,031)	1,632 (0,222)	10,297 (0,063)
Gift	0,410 (0,032)	0,326 (0,033)	0,472 (0,026)	0,498 (0,022)	0,580 (0,145)	0,472 (0,045)
Barn<16 år	0,123 (0,019)	0,019 ** (0,016)	0,069 (0,011)	0,068 (0,012)	0,245 (0,105)	0,101 (0,026)
Barn<16 år*Kvinne	-0,186 (0,027)	-0,257 (0,025)	-0,311 (0,017)	-0,059 (0,017)	-0,158 ** (0,132)	-0,171 (0,038)
Stillingsbrøk	0,512 (0,034)	0,437 (0,041)	0,490 (0,030)	0,394 (0,022)	0,352 (0,159)	0,237 (0,046)
Oslo	-0,053 ** (0,038)	-0,242 (0,037)	-0,303 (0,028)	-0,245 (0,024)	-0,049** (0,174)	-0,163 (0,056)
1994	0,252 (0,038)	0,224 (0,048)	0,327 (0,034)	0,290 (0,028)	0,252 ** (0,178)	0,345 (0,058)
1995	0,516 (0,039)	0,468 (0,048)	0,636 (0,034)	0,474 (0,028)	0,382 (0,182)	0,634 (0,060)
1996	0,650 (0,040)	0,713 (0,050)	0,830 (0,036)	0,556 (0,030)	0,326 * (0,186)	0,848 (0,061)
1997	0,890 (0,040)	0,990 (0,050)	1,120 (0,037)	0,767 (0,030)	0,433 (0,191)	1,074 (0,063)
1998	0,903 (0,041)	1,219 (0,052)	1,340 (0,038)	0,906 (0,031)	0,451 (0,195)	1,284 (0,065)
1999	1,166 (0,042)	1,504 (0,054)	1,665 (0,039)	1,110 (0,032)	0,905 (0,199)	1,668 (0,067)
2000	1,199 (0,043)	1,552 (0,055)	1,761 (0,040)	1,191 (0,034)	0,921 (0,204)	1,729 (0,069)
2001	1,075 (0,044)	1,520 (0,057)	1,764 (0,042)	1,184 (0,035)	0,944 (0,209)	1,692 (0,072)
2002	1,088 (0,045)	1,400 (0,058)	1,732 (0,043)	1,137 (0,037)	1,152 (0,215)	1,723 (0,075)
2003	1,014 (0,046)	1,261 (0,060)	1,732 (0,045)	1,042 (0,039)	1,170 (0,221)	1,729 (0,078)
Observasjoner	119789	99825	199537	237327	586	52518
Wald-test	Wald chi2(21) = 595640,07	Wald chi2(21) = 506490,76	Wald chi2(21) = 953160,35	Wald chi2(21) = 1060890,33	Wald chi2(21) = 28670,24	Wald chi2(21) = 235060,67
R ²	overall = 00,494	overall = 00,483	overall = 00,485	overall = 00,464	overall = 00,499	overall = 00,458